

శ్రీ రుమణ్ణం శంసు బురెల్లి.

ది 24-4-62

తెలుగులు.

1923B184

కామగ్రంథమాల - ఆరవగ్రంథము.

బ్రహ్మనందము.

కామ

బ్రహ్మనందశతకము

- గోపీనాథ వేంకటకవి.

రామావధూతితారావళి

- మాధవూషి వేంకటాచార్యుడు.

గణపతీయము

- పాశ్చీనకవి.

శష్పవిజయము

- తెనాలి రామకృష్ణుడు.

శృంగారశతకము

- శోట విజయరాఘవనాయుడు.

1923.

కృష్ణానందశతకము.]

[వెల రు. 1-4-0.

Confidential: Subscribers' Edition.

2

ప్రకాశకుని విజ్ఞాపన.

ప్రకాశకుని విజ్ఞాపన.
(ప్రకాశకుని విజ్ఞాపన.)

ఆనందమే, యదార్థబ్రహ్మస్వరూప మనియెడి యుపనిషత్సిద్ధాంత సారగ్రహణశీలు రగు తత్త్వజిజ్ఞాసువులకు, మే మీ యదనున నొనరించు కావ్యనివేదనము బ్రహ్మనందసంధాయుగా నుపచరింపఁ గలదను నుత్సాహ వేశము మమ్ము జరితార్థుల నొనరించుచున్నది.

ద్రవిడకవిసారవభాముఁ డగుతిరువళువర్, తన నిబంధనమునందు, తృతీయ, చతుర్థ పురుషార్థముల నేకరాశిని జేర్చినాఁడు. ఆతని మతము, కామిగాక మోక్షకాముఁడు గాఁజాలఁడని: ఆతని యభిప్రాయముతో మేము పూర్ణముగ నేకీభవించుచు, మధురకవితాకాములకు, మోక్షలక్ష్మీ కరావలంబన భాగ్యమునకు దోహదోపచారరీతుల, నీ బ్రహ్మనందము నం దుత్తమకావ్యరాజముల సంగ్రహించి సంకలన మొనర్చినారము. నిజమునకు, సత్కావ్యపఠనశ్రవణములన్న, వేంకటకవి నుడివినట్లు—‘అరసి చూడ బ్రహ్మనంద మదియకాదె!’

ప్రత్యేకముగా గ్రంథారంభములందు భూమికాముఖమున, గ్రంథ ప్రాశస్త్యమును, గ్రంథకారకల్పనాచాతురిని బృథక్తయా గ్రంథన మొనరించి యుండినను, సంగ్రహముగా బ్రవేశికయందు నుపక్రమణవాక్యముల కావ్య రసికులకు హెచ్చరికఁ దెలుపవలసినబాధ్యత యున్నదనుకొందుము.

అత్యుత్తమరీతిని, మృదుమంజులశైలిని, నూటముప్పదిసీసములలో కామశాస్త్రసంప్రదాయములను గూలంకషముగా బ్రదర్శింపఁజాలిన పారమార్థికచింతనుఁడు, ఋషితుల్యజీవనుఁడు, వేంకటకవి: ఆతని కృతీయగు బ్రహ్మనందశతకము కావ్యకన్యలకు శిరోభూషణము. అందువలననే యుచిత సత్కారముగా నీ కావ్యసంగ్రహమునందు నిదియే యగ్రస్థానమాక్రమించినది. —సర్వతంత్రస్వతంత్రుఁడై ‘నిరంకుశాఃకవయః’ అను నార్యోక్తికి కవికాలంబున, నాధునికముగాగూడ నుదాహరణరూపములగు చర్యలతో మెలఁగిన వేంకటాచార్యుని ‘రామావఘాటితారావళి’గాథసంభోగశృంగార

ప్రశంసల బిడియము నభినయించు, స్వీయనాయకులకు కర్ణపేయము గావింపఁగలదు. — 'గణపతీయము' పురాణోచితమైన శైలీబంధమునఁ గడు ప్రాడపాకమున, కాళిదాసునిభావనకు వ్యతిరేకరూపమున నుమాసురతవర్ణన మొనరించెడి రసవత్కావ్యఖండము. ఇయ్యది సమగ్రముగా లభింపమి మాకై న యాశాభంగమున జదువరులకును పాలుగలదు. — ఇక 'శష్ప విజయము'; జగమెఱిగిన బ్రాహ్మణుఁడుగదా రామకృష్ణుఁడు. అతని కావ్యవాణి స్వీయమనోనుకూలభావనల మెఱుఁగులుదేఱిన దీ రచనముననే గదా.

'శృంగారశతక' మగునటుల, పంచాశత్పద్యయుగళమును రచించిన విజయరాఘవుఁ డంతప్రాచీనుఁడు కాఁడుగాని, ప్రాచీనుల కెవ్విధమునను దీసిపోవఁజాల దీతనికవిత్వము. — అనేకములగుకృతులు, రాధాకృష్ణ విహారేతివృత్తము నవలంబనముగాగై కొని యసంఖ్యాకములగు గేయముల రచియించి మిగుల బ్రఖ్యాతినందినవాఁడు. మధురనాయకరాజగు విజయరంగచొక్కభూపాలుఁడు రచించిన 'మదనార్ణవము' — తినఁబోవు వారికి రుచిచూపించినటుల పాఠకుల నుత్సుకులఁగావించి, ముందుప్రచురణమునకు మన్నననర్థించుటకై, యదాహరణముగా నొకకథాభాగము మాత్రమే ప్రస్తుతము బ్రకటించుట కవకాశముగల్పించుకొనఁ గలిగినారము. మిగిలిన పదునాలుగుకథలును జమత్కృతయందు దీనికేమాత్రమును దీసిపోక, యొకదానికొకటి మిన్నగా జదువరుల నుజ్జూతలూగించి, బ్రహ్మనందసిద్ధినొడగూర్చు గలవనుట కించుకయు సందియముండదు.

మా గ్రంథమాలయందలి షష్ఠమప్రచురణమగు బ్రహ్మనందమును, పాఠకులుచితవిధంబున నాదరించి యెప్పటియటుల మమ్ముఁ బోత్సహించెద రని విశ్వసించు.

10-6-1923,

పుదుచ్చేరి.

}

విద్యద్విధేయుఁడు,
యస్. చిన్నయ్య.

భూ మి క .

క. శ్రీమానినీ మనోహర

సోమాన్వయ జలధి పూర్ణః సోమ జితారి

స్తోమ సమిద్భీమ పరం

ధామ సుగుణజాల శ్రీమః దనగోపాలా!*

—శ్రీరామభక్తుడగు భాగవతశిఖామణి కలలో గానుపించిన దేవుని యానతి మేఱకు, నవతారమూర్తిద్వయంబున కభేదాధ్యవసాయ సామరస్యంబున, యానుపూర్విం దొలఁగఁ ద్రోసి, మదనగోపాలదేవునకుఁ దా రచియించిన రామాయణంబును, ప్రభునానతిని సమర్పించి కృతార్థుం డయ్యెను.

గోపీనాథ వేంకటకవి స్వర్లోకవాసియై ముప్పది సంవత్సరములకు దాటదు. వైదిక బ్రాహ్మణుఁడు. నెల్లూరిమండలము నందలి, కావలి తాలూకా, లక్ష్మీపుర మీతని కభిజనపదంబు. వేంకటలక్ష్మీ పద్మనాభుల, దాంపత్యఫలము. ♦ ఈతఁడు పదియారేడుల వాఁడై యుండఁగ నొకతటి నృసింహస్వామి యుత్సవముం జూచుటకై సింహపురంబునుండి, వేద శైలంబునకుఁ జని, యచ్చట నొక యోగివరేణ్యుని యనుగ్రహముఁ బడసి మంత్రరాజమహిమంబున సకలవిద్యలును గరతలామలకంబులు గాఁగ, కావ్యసుమంబుల నాంధ్రవాణి నర్పించుటకు మొదలిడెను.

‘మూలమున కన్యూనాతిరిక్తంబుగా నాదికావ్యంబు దెలుఁగున వ్రాయుద మ’న్న పూన్నిని దేవతానుగ్రహంబున నెఱవేర్చుకొని, కృతినాయకుం డెవ్వఁడు గానోపునని యాలోచన సేయుచున్న నెడఁ గలలో గానుపించిన దేవుని పల్కు లొదలఁ దాల్చి, యటులనే, రసికప్రభుండగు వెలుఁగోటి సర్వజ్ఞ కుమార యాచనరనాథుని ముగుదలను, రామా

*రామాయణ, ఆరణ్యపర్వము మొదటిపద్యము.

♦ ‘శ్రీరామచంద్ర చరణారవింద మకరంద రసాస్వాదన తుంది లేందిందిరాయ మాన గోపీనాథ కులపవిత్ర, కాండిన్యగోత్ర, పద్మనాభనూరి పుత్ర, విద్యాసాంధ్ర వేంకటకవీంద్ర ప్రణీతంబైన’— (రామాయణ గద్య)

యణంబును దన యిష్టదై వమునకు, లీలామూర్తి యగు కృష్ణున, కంజలితో గృతిగా నొసంగెను. అగ్రహారాది యథోచిత వివిధ సత్కారముల నంది, వేంకటకవి నాటినుండియు వేంకటగిరి సంస్థానముననే యునికిఁ గల్పించుకొనెను. పోషకుండగు మహారాజు మనవి నంగీకరించి, బహ్మ వై వర్త మందలి 'శ్రీకృష్ణ జన్మ ఖండము' నెనిమిది యాశ్వాసములఁ బద్య కావ్యముగా దెలిగించెను. రామాయణమునకును, దీనికిని నొక్కరే కృతినాథులు.

సర్వజ్ఞనాయని యనంతర మాతని కుమారుఁడు గోపాలకృష్ణ యాచేంద్రుని, యాస్థానమునఁ గూడ నీ విద్యత్కవికి విశేషసన్మానము లభించుచుండినది. ఆతని కోరికపై మాఘకవివిరచితమగు శిశుపాల వధమును దెలిగించెను. అది, క్రీ. శ. 1886 సం॥రమున నని, కవియే జెప్పికొని యున్నాడు. ఎవరి ప్రేరణయునూ లేకుండగనే స్వయముగ నీలోపున భగవద్గీతనుఁ గూడ దెలుగున వెలయింపఁ గల్గినాఁడు.

వంక లెన్నుటకు వలనుపడని యార్జుజీవన మర్యాదా చరణుం డైననూ, పండిన వయసునందుఁ గుమారప్రభుని వినోదార్థము కళాశాస్త్ర ప్రసంగములకు నిధిగా బ్రహ్మనందశతకముఁ గూర్చినాఁడు: లోకుల దృష్టిలో నా రచనము వేంకటకవి యంతటి పుణ్యమూర్తి తలపెట్టవలసినది కా దనవలసి యుండిననూ, ప్రజ్ఞా పరిణత మూర్తియగు, నమ్మహా నీయునియెడ నది దొసఁగని తోచదు. 'ఇమ్మనుజేశ్వరాధము' లని గర్హించుటతోకే గ్రంథము మొదలిడిన పోతరా జంతటి వాడే, వేంకటగిరి ప్రభుని మెప్పించుటకై చిన్ననాటను చీకటిలో తప్పఁగా 'భోగినీ దండకము'ను జెప్పలేదా? వేంకటకవి విషయమున నంతటి ధౌర్త్యముఁ గూడ లేదే! ఆతఁడు ప్రభువులను కారణంబుమాలి నిరసింపఁ బూను కొనలేదు. వారి సమ్మానముల వలదని త్రొక్కివై వలేదు. అంతటి మాత్రము, పోలిపెద్ది వేంకటకాయాదులవలె, రాజసక్రీడా వినోదములం దవులొక్కని నిష్ఠను మాపుకొనలేదు. పారదారి కాధికరణమును దన గ్రంథమునఁ జేర్చుకొనిన వాతాస్మ్యయనునికింబలే నీ పరమపూజ్యునకునూ నెట్టి న్యూనతయూ గలుగరాదు.

మనకు లభించు శతకము లన్నిటిలో, 'బ్రహ్మనందశతకము' బోలినది గాని, చాక్షుపాక రుచులలో, కై శికిరీతులలో నా కవిత్వము నతిక్రమించునది గాని, మఱియొక రచన గానరాదు. లావణ్యశతకము, భళిరకటివేల్పుశతకము, తాళ్ల పాకవారి కృతులు— ఇవన్నియు నుచ్చంఘల శృంగారోల్లసితంబు లయ్యునూ, నిటువలె శాస్త్రమర్యాదల వెలయించి, పాఠకుల సుఖపుగ కామాగమవేదులగా నొనర్పం గలుగు నవి కావు. ఈ శతకమునకు దీటుగునది మఱియొకటి లేదనుట యెంత మాత్రము నతిశయోక్తి కాజాలదు.

ఈ శతకము తెలుగునాట విశేషప్రచారంబు కలదిగా నుండినను నింతవరకును ముద్రణభాగ్యము నందుకొనకుండుట తెలుగుతల్లికి నపచార మైన దనవచ్చును. ఆనోట నానోటఁ బడి చివికి, పాఠములు మాటి, పాదములు లోపములై కానంబడక పోవుచుండఁగా, శుద్ధప్రతి మే యొక్కచోట నేనిం దొరుకునన్న నాశయే నికఁ గొంతకాలంబున కడి యాస గావచ్చును.

మే మనేక వత్సరములనుండి ప్రయాస లెక్కింపక, 'బ్రహ్మనంద శతకము' బ్రతుల నెల్ల, లభించినంతవరకూ సమకూర్చుకొని, ప్రాంత భేదంబుల మూలంబుననైన పాఠాంతరంబులు, జతఁజేసి— సక్రమముగఁ బరిష్కరింపఁ జేసి నిర్దుష్టముగ, నిదే మొదటిసారి ముద్రించుచున్నాము. గుణదోషములను రసజ్ఞులగు పాఠకు లారసికొందురు గాక.

కామగ్రంథమాలా కార్యస్థానము,
పుదుచ్చేరి.

యస్. చిన్నయ్య.

—ముద్రితమై, యింత వరకునూ ప్రచారములో నున్న గోపీనాథ రామాయణ మొకటి తప్ప మిగిలిన కవికృతు లేవియూ నింతవరకును ముద్రణకు నోచుకొన లేదు.

8

4

1

2

3

4

5

6

అక్షరము.

నీ. అని యిట్లు కెకాతూహలాతిరేకంబున వాన తిచ్చిన యేను హర్షమొంది
హరి హర బ్రహ్మల నభిమతిఁ గావించి పద్మా శివా సరస్వతుల కెఱఁగి

పా. ౩. కాతుకాహ్లాద వేగంబున

కరివత్తునకు నతిఁ ♦ గావించి వాల్మీకి శాత్రువతేయుల ♦ సంస్మరించి
కాళిదాసాది సత్కవులను గొనియాడి గరిమతో నాంధ్ర సత్కవులఁ దలఁచి
గీ. రాధికా మాధవులవిహారములన్నియు పూరించుచోరశతకంబు ♦ గా నొనర్తు
సరసులందరు విని చాల ♦ సంతసింపుఁ డనఘులార! బ్రహ్మనంద ♦ మదియ కాదె. 4

సీ. గుణ దోషములు వర్ణగణములు శబ్దార్థశబ్దతులఁ గని యతి ♦ పొసఁగ బంధ
నియమంబు లెట్టి యెన్నికకెక్కి వృద్ధువృద్ధులతో మ్మలు గణియించి ♦ యుక్తభంగి
నతి విపులార్థంబు ♦ మిత్రపదంబులలోనఁ దెలియించి ముద్దుమాటలను గూర్చి
1 విరళార్థ సంయుక్త ♦ సరళ శబ్దంబులు పొసఁగ నలంకృతుల్ ♦ పాండు పురచ్చి

గీ. రసము చిలుకంగ 2 వాచక ♦ రౌచికాది సప్తవిధ సత్కమింధుల్ ♦ జాడఁ బెట్టి
శౌరి లీలావిలాసముల్ ♦ సన్నుతింతు నరసి చూడ బ్రహ్మనంద ♦ మదియ కాదె. 5

సీ. సచ్చిదానంద లక్షణ పరబ్రహ్మంబు మును విషయానంద ♦ మనుభవింపఁ
దలఁచి తా గుణమయతనువుఁ గళివి తనయోగమాయను రాధ ♦ గాగఁ జేసి
పరఁగ బ్రహ్మాండంబు ♦ బయల కీర్తనాంబు గోలాకము నృజించి ♦ శౌరి తనదు
కళలచే రాధికాకళలచే, గోప గోపికలను నిర్మించి ♦ సకలఁ డగుచు

గీ. నందుఁ గ్రీడించెగానిచో ♦ నగుణుఁ డేల మోహనకిశోరరూపంబు ♦ బొసఁగఁదాల్చె
నట్టి కృష్ణుని శృంగార ♦ మభినుతింతు నరసిచూడ బ్రహ్మనంద ♦ మదియ కాదె. 6

సీ. ధగలోన మమజులంఁదఱు మామసానందమందు సద్భాస్వతు ♦ లగుట వలన

తాను మానుషరూపఁ గూర్చి తగ మామసానందమును బ్రీతి ♦ ననుభవింప
కరమర్థి తనదు శృంగారచారిత్ర ప్రపంచ మంతయు నాలకించి చాల
మనుగసాచ్చాది తోషణ ఘటికా న్యాయమున నిహపర సౌఖ్య ♦ మనుభవించి
ధన్యు లౌటకు మహాధన్యుండు గోలాకవాసియా కృష్ణుండు ♦ భాసురముగ

గీ. శౌరి బృందావనంబున ♦ గోకులంబునందు విహరింప, మధురలో ♦ నవతరించె
నట్టి శౌరి విలాసంబు ♦ నభినుతింతు నంచితముగ బ్రహ్మనంద ♦ మదియ కాదె. 7

సీ. కడువేడ్క దేవగర్భంబున జనించి పాకృత భాల్లుని, పగ్గిది జ్ఞాన
వికసనంబులు లేక ♦ వెసఁబరాధీమఁడె సర్వోపచారముల్ ♦ సంగ్రహించు
టరయ సామాయ నాయంతవానికె యంతయును బరాధీనతయును గలుగఁ
జేయు సామర్థ్యంబుచే నొప్పు నట్టి ద' యని యెఱింగించుట ♦ కరితెగాక

గీ. తలఁప సర్వజ్ఞునకు నజ్ఞుఁడతయును సర్వశక్తియుతునకు పారవశ్యంబు గలదె
యట్టి కృష్ణుని చరితంబు • లభినుతింతు నతులమైన బ్రహ్మనంద • మదియ కాదె. 8

సీ. అరయ నెవ్వని వీర్యంబున విరజకుఁ బుట్టిన తనయు లేఁడ్వరును సప్త
వనరానులైరి • యెవ్వఁడు స్పృష్టిఁ గావింప రాధతోఁ గూడి నుఁరతము నేయు
తటి మేనఁ బొడమిన • తతఘర్మజలము బ్రహ్మాండముల్ నిండి యేకార్థవంబుఁ
గావించె నట్టి జగత్కర్త కృష్ణుండు జనని దోయిటనీట • స్నపితుఁడగుచు

గీ. భక్తసుక్ష్మతోపచారంబు • స్వల్పమైన నదియె సంతుష్టికర మని • యన్నమాట
సత్యముగ జేసె నవ్విభు • సన్నుతింతు నమపమాన బ్రహ్మనంద • మదియ కాదె. 9

సీ. దాటరాని భవాద్ధి • దరియించుటకు తనగమ్య పాదాఙ్గా మరంద పాన
మదియ ముఖ్యోపాయ • మనియు నాత్మీయాంగములలోనఁ దలపోయ • మోక్షులక్షి
కంఘ్రులే దుచ్యంబు • లనియును భక్తులకెఱిగించుటకె కాక • యింపు మెఱయ
బంగారు తొట్లలో • బవళించి కరముల చరణంబు వదనకంజమునఁ జేర్చి

గీ. మొనసి యంగువృ మానుట • జననిపాలఁ దనివిదీటక గాదట్టి • యనఘమూర్తి
రమ్యలీలావిలాస వర్ణన మొనర్తు నరసి చూడ బ్రహ్మనంద • మదియ కాదె. 10

సీ. పశువులు శిశువులు • పణులు గానరసంబు నెఱుఁగుదు రను వాక్యమెఱుకపరుప
గానంబు సర్వ దుఃఖంబుల నడచి జడంబుల కైన సుఖంబు నొసఁగు
ననునది ప్రకటింప • నదిగాక, తా సామగానలోలుం డను • గాధ తధ్య
మొనరింప జనయిత్రి • యొప్పుపైన చికిలిబంగరు తొట్లలో నుంచి • కమ్రఫణితి

గీ. పాట పాడుచు నూచినఁ • బవ్వళించి నేత్రముల మోడ్చి నుఖలీల • నిద్ర బోయె
నట్టి శౌరి విలాసంబు • లభినుతింతు నరసిచూడ బ్రహ్మనంద • మదియ కాదె. 11

సీ. వ్రేపల్లెలో నున్న • గోపాలకుల నెల్ల నాధ్యులఁ గావింశు • నని తలంచి
పుడమి నకారణంబుగ సిరి నొసఁగిన నస్మదుక్తి విరోధమగును గాన
నెఱుఁగెన వీధి సామిమించుక యైనను మెసవి సౌభాగ్యంబు • నొసఁగుటొప్పు
నని వారి సదనంబులందున్న వెన్నయు పాలు మ్రుచ్చిలి మెక్కి • భాగ్య మొసఁగె

గీ. నల కుచేలుండు గొనితెచ్చి • నట్టి యటుకు లొడిసిగొని తిని యైశ్వర్య • మొసఁగలేదె
యట్టి కృష్ణుని శృంగార • మభినుతింతు నరసిచూడ బ్రహ్మనంద మదియ కాదె. 12

సీ. తను భక్తి ననిశంబుఁ • గొనియాడు వారి కెప్పగిది నధీనుఁడ • నగుదు ననెడు
భావంబు తెల్లంబుఁ • గావించుటకు ట్లోల కరమర్థి తల్లిచేఁ • గట్టువడియె

గానిచో యఘటన • ఘటనా పటీయ్యసి యగు తన మాయచే • జగము లన్ని
కర్మవశంబున • గదలకుండంగఁ గట్టివైచిన యా పరబ్రహ్మ మేల

గీ. యబల యగు తల్లిచే టోల • నట్లు కట్టుబడియె నది చాల యనుకంపవలనఁ గాదె
యట్టి పరమేశు చారిత్ర • మభినుతింతు నరసిచూడ బ్రహ్మనంద • మదియ కాదె. 13

సీ. అవని గో బ్రాహ్మణు • లనుచు విపులకన్న గోవుల మొదటఁ బేర్కొనుట వలన
నావులు విపుల • కన్నఁ బ్రాశస్త్యంబు గాంచిన వనియు నుత్కంఠతోడ
గోప్రదక్షిణమున • భూప్రదక్షిణజాత ఫల మబ్బుననియు నీభావ మర్థి
నెల్లమానవులకు • తెల్లంబు గావించుటకు కూర్చి గోపబాలకులఁగూడి

గీ. ప్రేమనిఱు బృందారణ్ణ • సీమయందు పసుల చుట్టును దినుఁగుచు • కసవుమేపె
నట్టిశౌరి విలాసంబు • లభినుతింతు నంచితముగ బ్రహ్మనంద • మదియ కాదె. 14

సీ. అనిశంబు తన్ను నమ్మిననారి యపమృత్యు కాలచ్యుత్యవుల రోగములఁ బాపి
యభిలాషదలడంచి • యాపన్ని వారకుం డనుమాట నిజమునేయంగఁ దలఁచి
యఘదైత్య వదనంబునందు కాళీయహృదాంబు పానమున నీతైన గోప
బాల గో గోవత్సజాలంబులను సుధామయ వీక్షణంబులచునఁగఁజేసె
నంతయు గానిచో • నట్టి యాపద వారికేయెడ లేకుండఁ • జేయలేడె

గీ. కర్మమును దాటఁ గాదను • గాథ యితరజనములకె కాక నిజభక్తజనులఁజేర
దనుట నిజము జేసిన హరి • నభినుతింతు నరసి చూడ బ్రహ్మనంద • మదియ కాదె. 15

సీ. హరి హర విఘ్న విఘ్నాంశసంఘాతులై నను తన యోగమామయను తరింప
లేరను యగ్ధంబు • వారక వివిధ కారణములు లేకనే • వ్రజకుమార
వత్సరూపంబులు • వరుసతో స్పృజియించినట్లు విశ్వంబు నేపార స్పృష్టి
గావించు పటుశక్తి • గలదను నగ్ధంబు క్షీతిలోనఁ బ్రకటింపఁ • జేయుటకును

గీ. అఙ్గుడు డాచిన బాల వత్సాక్యతుల ధరించి యొకయేడు మందలో • సంచరించె
నట్టి కృష్ణుని కుభలేల • నభినుతింతు నమితమైన బ్రహ్మనంద • మదియ కాదె. 16

సీ. ఏటేటఁ గావించు • నింద్రయాగమునకు సమకూర్చిన పదార్థజాతమెల్ల
తనమాట నమ్మి శక్తునకు నొసంగక యచలాకృతి ధరించి • నట్టి తనకు
నిచ్చినందున నిష్ఠరేంద్రుని వలన గల్గిన యుపద్రవ మణఁగింపఁ గేల
గోవర్ధన సగంబు • గోరైతో నెత్తి గోగోప గోపికలను • గూర్చి బోచి

గీ. దైవతాంతరముల వీడి ♦ తనుభజించునతని రక్షింతుననుచు తా ♦ నన్నమాట
సత్యముగ జేసె నదేవు ♦ సన్నుతింతు నంచితముగ బ్రహ్మనంద ♦ మదియ కాదె. 17

సీ. ధరలోనఁ దా నవతార మొందెడు వేళ తన యోగమాయఁ గన్గొని సమస్త
జనులకు కామదాఁయినివయి యుండెదపీవు నిన్ను జనంబులెల్ల పెక్కు
నామధేయంబుల ♦ నయముతోఁ గొలిచెదరని స్త్రీని నిచ్చిన ♦ ఘనవరమున
కనుగుణంబుగను కాత్యాయనిపూజలు చేయుగోపాలక ♦ స్త్రీల చేల
ములు గొనుటది వారు ♦ జలములో నగ్నలై స్నానంబు చేయు దోఁవము నడంచి
తనకర్ణి మ్రొక్కించుకొని వారి వ్రతము సువ్రతము సేయుటకె కాకతులితముగ
ద్రాపదీదేవి తన్ ♦ దలఁచిన మాత్రాన పెక్కువస్త్రములు కల్పించి యిచ్చి

గీ. నట్టి దివ్యప్రభావున ♦ కంబరములు లేక కాదు కామాసక్తి ♦ లీలఁగాదు
అట్టి యోగీశ్వరేశ్వరు ♦ నాదిదేవు నభినుతింతు బ్రహ్మనంద ♦ మదియ కాదె. 18

సీ. నూనూగుహిసాల ♦ మాత్మయావనుఁడును నలువొప్ప మధురగాఁనంబు సేయు
పురుషుండు తరుణుల ♦ కరయ వల్లభఁ డంచు పలుమాటు వేదంబు ♦ బలుకు నుడువు
నిజము సేయుటకు దా ♦ నిత్య కైశోర సుందర విగ్రహము దాల్చి ♦ సరః భంగి
భువన మోహనముగా ♦ మురళీ నినాదంబుసేయుచు గోపికాస్త్రీల కెల్ల

గీ. వలపు వుట్టించి మోహించి ♦ వారి తనదుకడకు రతికాంక్షఁ జనుదేరఁగా మనస్స
నట్టి కృష్ణుని చరితంబు ♦ నభినుతింతు నంచితముగ బ్రహ్మనంద ♦ మదియ కాదె. 19

సీ. తౌర్యత్రికము గురఁతక్రియోద్దీపకసామాగ్రి యని గోపసతులఁ గూడి
రాసోత్సవము జేసెఁగరహిగోపికల కందఱకు నన్ని హరిశరీరములు దాల్చి
మించి సంక్రీడఁ గావించి దా యోగీశ్వరేశ్వరత్వము నర్థి ♦ నెఱుకపడుచె
నేకకాలమున ననేక రూపములతో గోర్కెతీట ననేకగోపికలకు

గీ. వేడ్క నిధువన తృప్తిఁ గావించి తనదునర్వ సమతయుఁ దెలిపె నాశ్చర్య ఫణితి
నట్టి రసికాగ్రిణి విలాస ♦ మభినుతింతు మదిఁదలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియ కాదె. 20

సీ. లీల బ్రహ్మనంద ♦ లేళనన్నిభ రతిక్రీడాసుఖంబు లౌకిక సుఖంబు
లందు ముఖ్యం బని ♦ యనుభవసిద్ధంబుగా నెఱింగి జనంబు ♦ దానిమీద
నమనస్క సిద్ధిచే ♦ ననుభవింపఁగ నర్హమైన బ్రహ్మనంద ♦ మాత్మలోన
నూహించి యెగు యత్ను ♦ మొనరించి కృతకృష్ణులౌట కనేక గోపాంగనలను

గీ. గూడి గోలోక మందు గోఁకులమునందు వేడుకలుమీఱ నిధువనఁక్రీడ సలిపె
నట్టి కృష్ణుని శృంగార ఁ మభిమతింప నంచితముగ బ్రహ్మనంద ఁ మదియ కాదె. 21

సీ. 1రణము గావింప నొల్లక విషాదంబు నొందిన యర్జునుని నిమిత్తీ కరించి
సర్వోపనిష దర్థఁసారభూతంబు సద్యోముక్తిదము మహాఁయోగి వేద్య
మైన గీతాశాస్త్ర ఁ మత్యంత కరుణచే కర ముపదేసించుటరసిచూడ
భావి కాల జనగబుఁభవబంధములఁ జూసి దోడ్తోడ ముక్తి మెంఁచుటకుఁ గాదె

గీ. యట్టి కఁసారి సృష్టిరఁక్షాంతకారి భువన హితకారి గోపికాఁమోహకారి
శౌరి లీలావిలాసము ఁ ల్పన్నుతింతు నతులమైన బ్రహ్మనంద ఁ మదియకాదె 22

సీ. అంతిమస్మృతి తనఁయందుఁ గల్గుటఁ జేసి చేక్షి శ కంస ముఁరాదులకును
సతతంబు భావించుకతన గోపికలకు నల నందునకు యశోఁదాదులకును
నకలధగ్ధంబులు ఁ చాలించి శరణంబునఁబిన విజ యోధ్ధఁవాదులకును
మోక్ష మొసంగుట ఁ మొనసి గీతోక్తులు నిజము నేయుటకును ఁ నిఖిల సమతఁ

గీ. నవిలి లోకహితార్థమే ఁ యవతరించె నుక్తి ననునది తెలియఁ జేయుటకుఁ గాదె
యట్టి హరిలీల లన్నియు ఁ నభిమతింతు నార్యులార! బ్రహ్మనంద ఁ మదియకాదె. 23

సీ. మధురలో నుండి యఁమాధవుం డొకనాఁడు వ్రేపల్లెలో నున్న ఁ గోపికలను
రాధను యితనును ఁ రతిరహస్యంబులు వారల లీలావిఁహారములను
రాసోత్సవంబు జలకీడిదలను మఱి వారల నర్మసంభాషణములు
మనమునఁ దలపోసి ఁ మమత నిల్పఁగలేక యేకాంతసీమకుఁనింపు మొఱయ

గీ. నుద్ధవుని వేగ రావించి ఁ యుత్సుకమున నతనితో నెయ్యమునఁ బల్కినట్టి శౌరి
విప్రలింగ శృంగారంబు ఁ విస్తరింతు నరసిచూడ బ్రహ్మనంద ఁ మదియకాదె 24

సీ. ఒనర పిన్నటనాట ఁ నుంకియు నా సోయగము, శతత్వాది భావములు జూచి
ననుఁ గూడి కీడింపఁబనిబూని వనిత లింపొనఁగ కాత్యాయనీఁపూజ సలిపి
వరములు వడసి యఁవ్వల శోద్రజని వనంబులో మద్వేణఁనాదము విని
పతి సుతాదుల వీడి ఁ బాళితో నావద్యకరుడెంచి యే నీశులొడ వగలు

గీ. మీఱ బ్రతుకాస మాని కన్నీరు గార నెన్న నమ్మి మన్న మాఁపెన్నుకొనిన
బాలి యగుచున్న దట్టి యోషల వలపులు మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద ఁ మదియ కాదె

పా, 1. అని సేయనొల్లక ఁ నతిదుఃఖ మందు నర్జునుని దా హేతుభూతునిగఁ జే

సీ. ఉత్సుకత్వమున నొన్నకనాడు వైకొన్నచెలికి లో మెండింపువలన మిగుల
పొఖ్యరూపక పరిశ్రమము బాటిల జేయ తాళలేనని యది • తత్తటమున
నక్కున వ్రాలి దా • మ్రొక్కుచు కళనింప గమకింప నది చూచి • కరములేను
బలు పిలుందులకు లంకెలు వైచి చంద్రనాడికి రాపు జేయ దప్పక తనంత

గీ. చిలుచిలు మటంచు గళ జాట • జిక్కినీకుదక్కితిని యింక నన్ను గదల్చు తుండు
మ"నుచుబతిమాలుకొన్నయవ్వనిత హాయిలుచుది దలంప బ్రహ్మనంద • మదియకాదె

సీ. సమబంధ మొనరించు • సమయంబునను పీకగళ లంటి చూచుకంబులు స్పృశించి
మొనసి పాదాంగువ్వుములు మోపి పై కుబ్బి కాయజచ్చత్ర సంఘర్షణంబు
గా రప్రక్రియ నల్ప • గనుగొని 'యిది యేమియాతురం బింతలో • నకట తృప్తి
గావించుటకు నీవు • గమకించెద వటంచు కున్నీచు చేసి నాకొక్కె తీర

గీ. రతి యొనర్చిన పిదప నీలాటి పనులు సేయదగుగాని యిప్పుడే • సేయదగునె?
యనుచు ననువేడుకొన్న యవ్వబల సొంపు మదిదలంప బ్రహ్మనంద • మదియకాదె.

సీ. సుదతి మొకగ్తు నే • నెదురుగా గూర్చుడి మొనసి చేతులు వెన్న • మోపి యుబికి
తగరుతాగుల కొంతతడవు మెప్పులుగాంచి యట మేహనమున నే • నబ్జనాడి
మీటుచు మొనశంట • మెలత చన్మొనలు చక్కగ నొక్కిరసనచే • గదల జేసి
యవ్వల కెమ్మోవి నానుచు చూచుకంబులు కరంబుల నంటి • కళలురేప

గీ. కదలనీయక చేత లింగంబు బట్టి కమలశరు డోలికను కఠోరముగ నూచి
కళను చిలచిలమని క్రుమ్మరిలగఁ జేసి పరవశత్వము నొందిన • పడఁతి సొగసు
మది దలంప బ్రహ్మనంద • మదియ కాదె.

28

సీ. మునుకొని గోబంధమున నేను గూడిన నాతి హస్తము లుర్వి • నూత జేసి
కొని యెదు రొత్తుచు • దన నితంబము నెత్తి రహి నిల్వ పవన పూరణము చేత
మరుగేహమున తరతర యను నాదంబువెడల నే నవ్విన • వీడనొంది
తడయక లేన నంతకు కిట్టుమన తలవంచి యూరులు బిగియించి కదల

గీ. కున్న గనుగొని దాని చెయ్యిడిసిపట్టి పాలుపుమీఱంగ విరుల పొన్నునకు వీసి
కలసి హాయి యొనర్చిన • క్రమములన్ని మది దలంప బ్రహ్మనంద • మదియ కాదె. 29

సీ. తరుణి యొక్కతె నేను • దిరునాళ్లతటి నలంకారము గావించి • కాతుకమున
వేడుక చూడంగ • వెడలునప్పుడు రతిగావింప మనసైన • గలయుటకు ను

పాయ మూహించి నైఃపథ్యంబుఁ జెడకుండ నొక కంబ మూనుకఁ యుంటి నేను
పడఁతి నా తొడలపై • పదము లంచి క రాబ్జములు నాదు మెడకు లంకలు ఘటించి
గీ. యేను చేతుల తన నడుమెత్తి పట్టుకొన నగారూఢమునఁ గూడి • కోర్కె నొక
తనమనసు దీర్చుకొన్నట్టి దాని సొబగు మనఁ దలంప బ్రహ్మనందఁ మదియె కాదె. 30

సీ. పూఁబోడి యొక్కతె • పురుషాయితమున నీదగు శక్తిఁ జూతునా యనుచు లేచి
చెలఁగి పైకెక్కి బస్కీలు చేయఁగ నెక్కుమాటు నే వంచించి • మీఁపై తొలఁగ
నిడిన వంకర దిద్ది • యెడనెడ నవ్వచు నభిముఖంబుగ నుండి • యంతమీఁద
ఘటచక్రముగ నది • కడువేడ్క తీవ్రవ తొలఁగి పోనీక వెఁస్కలకుఁ దిరిగి

గీ. కొంతసేపు రమించి దా • నంతమీఁద మఱల నెదురుగ దిరిగి నఁ మంబు గాఁగ
సుఖము గలుగంగఁ జేసిన • సొంపుపెంపు మనఁ దలంప బ్రహ్మనంద • మదియె కాదె.

సీ. గ్రామ్యబంధమున నే • రతిసేయ నిది జానతనముగా దిఁక నీవు • వెనుకఁ దిరిగి
నేర్పునఁ గీర్తింప • నిను మెచ్చుకొందునోయనఁగ నే నారీతి • వెనుక దిరిగి
యురమును వంచించి • యొప్పుగా దాని పిఱుందుల పై కొచ్చి • యందమలర
సరి జేసి సురతంబు • సలిపిన “భళిర! నీయట్టి విదగ్ధుని • నవని నెందు

గీ. నెఱుఁగ నింక సమంబుగాఁ దిరిగి కేళినలుపు” మన నట్లు జేసి యాచెలికి తృప్తిఁ
గలుగఁ జేసిన నాఁటి కోమలి సుఖంబు మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద • మదియె కాదె.

సీ. ఎలనాగయును నేను • నిలుపుటద్దములలో సాగనుగా నొకనాఁడు • చూచుకొనుచు
పెక్కుబంధంబులఁ • బెనఁగొని కీర్తింపచి యలసటఁ గొని సరికళలు విడిచి
వరుసఁ గూర్చుండి యొండొడల చెమ్మట లార్చుకొనుచు “కళా విసర్జన మొనర్చు
టకు నిల్చుకొనుట కెంతయు సమర్థులమైన మనకు నిర్వరక సామ్యంబు గాని
గీ. కళలు రతివేళ తమ యిచ్చ • కొలఁది విడువనాగికొన నేర్పు లేని వా • రవని రసిక
తములె?” యని లేమయన్న యందంపుమాట మదిఁదలంప బ్రహ్మనందఁ మదియె కాదె.

సీ. ప్రణయకోపమున నే • బవళింప డగ్గతిముద్దాడ ‘నాల్పాలు • పోమ్మ’ టంచు
విదలించి వైచిన • ‘విడతునా’ యని మీసములు దువ్వి పైబడి • కలియరాగ
నటు నిటు దప్పింప • పటభూషణము లూడ్చి జట్టిపోరాటంబు • నలుపుటకును
వదలక పైవ్రాలి • కదలకుండఁగఁ బట్టి మకర్వజముఁ గొని • మరునియింటఁ

గీ. జూనిపి పాలిండ్లు నా యెదఁనునిచి యడిమి కౌఁగిట బిగించి కెమ్మైవి • కంద నొక్కి
తనిసి తనియించినట్టి చందంబులన్ని మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద • మదియ కాదె. 34

సీ. ఏనొక్క-నాటి రే • యేమి గావించునొకలికి చూత మటంచుఁ • బలుకకున్న
బహు చమత్కారముల్ • బచరించి యంతకు నే బ్రసన్నుడ గామి • నిశ్చయించి
తమిఁ జూపి 'యింత నిర్గయుడ వైతి విదేల? యేమి సేయుదు నింక • నీవు మున్ను
తెలిపిన తెఱఁగునఁ • దృష్టి నొందెద' నని మఱనింట బహునాడిచక మిందు

గీ. నాడి మన్మథచ్చత్రంబు • గూడ మీటి మెదపి కదలించి కళ జార • గదిసి నన్ను
కౌఁగిట గది యింతటి భోగక్రమంబు మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద • మదియ కాదె. 35

సీ. నలు వొప్ప నొకనాఁడు • నాగరంబున నేను బెనఁగెడి తటి 'నాడు • వింత నీవు
కను' మని చిటునవ్వు • గదురంగ కడు పక్కళించి యూపిరి బిగియించి చాల
ముక్కుచు మరుగేహమున నున్న లింగంబుచేత నా శేఫ మచ్చెరువు గాఁగ
మెడ బట్టి ద్రోచినవసువున బయలకుఁద్రోచిన వెఱఁగందిఁచూచుచుండ
యోనికవాటంబు • నొయ్యన బంధించి 'యిది గట్టితనము గాదింక నీదు
ఘనతఁ జూతము గూడు' • మన రోసమున శక్తిజూపి మెండిన యది • జొరకయున్న

గీ. హేళనము జేసి పదపడి • కృప చెలంగ క్రీడ కవకాశ మొసఁగ నేగూడి యప్పు
డనుభవించిన నుతత సంజనిత సుఖము మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద • మదియ కాదె. 36

సీ. ఒక కాముకియును నే • నొక్కనాఁ 'డే నెక్కుడే నెక్కు' డనికర • మేఘఁ జూప
సరి తారసిలి క్రీడ • సలుపువో నాకు ముందుగ కళ జాతిన • మగువ నవ్వ
'యింత మాత్రమునకే • యేల నవ్వెద' పని నేను గ్రమ్మరఁ గూడి • దాని కళమ
వెన వీడఁగాఁ జేయ • నిసుమంత తాళు' మటన్న నే నవ్విన • నవ్వెలంది
'నీ కెట్లా నా కట్లు • నిలిపి కూడున' మన్న నే నట్లు గావింప • నిటుల రోస
మలర శే యంతయు • గలసి 'పూరుషునకు తొర యైన నావృత్తు • అరయ నధిక

గీ. మతివ కావర్తు లవి తక్కు • వైన చిరపతనము గలిగుండు గావునఁ • దలంప తుల్య"
మనుచు సరసోక్తు లాడు కొన్నట్టి విధము మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద మదియకాదె.

సీ. పరకీయ లోడఁ బల్కరుఁ గూడుటకు విడంబునము గల్గిమి నేను • ప్రథమ సురత
మందె జాగుగ జేసి • యతివకు కళ జూఁజేయు మపాయంబు • చింతఁజేసి

కూడుచు నిల్చి తత్కృతములు చుంబించి మఱి నేయు చేమేమొ • మాటలకును
బెట్టుచు పగదానిఁ దిట్టుచు “కొమ్మ! నీసౌందర్య మెంతని • సన్నుతెంతు”
ననుచు నీ యొడలు మెల్లనఁ జూడ నిమ్మని యొటపుగాఁ జూచుచు • మఱలఁ గూడి
వెడలించి దానిపైఁ బెట్టి తిట్టుచు గూడుచును వెస్క కటు దీసి • ‘వనజనేత్ర
గీ. యీఁగె పోటులు గనుమ’ంచు • నిట్లు లేనివ్యాజముల నిల్చి నిల్పఁగా • వలసినట్లు
జేసి చెలి కళ జారఁ జేసినవిధంబు మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద • మదియ కాదె. 38

నీ. చిటుతప్రాయమున నే • నెఱతనం బెఱుఁగఁ చతురతతోఁ గూడి • చనువు మీఱ
నది చెంపఁ గొట్టుచు • నటు గోరు బెట్టుచు వెఱపుఁ దెల్పుచు తొడఁ బెల్లమిడుచు
“తఱి యయ్యె విడువంగఁ • దగ ద”ని వేడుచు“నితయే నీ శక్తి? • యింక విడుపు
మ”నుచు దా కరమున • నది బట్టి జొన్నుచు కాఁగిట బిగియించి • గారవించి
మొనపంట నొక్కుచు • మునుకొని శ్రమముచే నవమానముల కళ • నాఁగికొనుచు
గీ. మొనసి యెడ నెడఁ బురికొల్పుకొనుచుఁ గూడి సమత నిరువుర కేకకాఁలమున కళలు
బాఱఁ జేసిన చెలి చుచుఁ త్కారములను మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద • మదియ కాదె 39

నీ. మఱి యొక్కనాఁడు నే • మక్కువ నొకదాని శ్మరశాస్త్ర నిగదితఁ స్థానములను
చుంబనం బొనరించి • శృంగి బేరంబు చుంబనము జేయుచు లోని • కొనర నూపి
రక్కింప గుఱ్ఱుని • యొక్క నాదము బట్టి నే నవ్వ సిగ్గుచే • నెఱత లేవ
“తొలఁగితి వే? మ”న్న • తెలియక ననుమానపడి చీరకొంగున • దుడిచిచూడ
నా తమ్మలపురంగు • నలుపుగాఁ గనుపింప చెఱఁగు మాసినదని • చెలియ తొలఁగి
గీ. శిరము వాంచిన తత్త్వంబుఁ • దెలియఁ జెప్పి తల్పమునఁజేర్చి కూడి యిద్దరము సౌఖ్య
మంది ముదమున నవ్వకొన్నట్టి విధము మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద • మదియ కాదె.

నీ. పడఁతి నేనును గతఁవనములమై లేచి మార యుద్ధమునకుఁ • దారసిల్లి
కలబడి పోరి నే • కాలడ్డమిడి దాని బడదోచి వైసెక్క • పదముచేత
తొలఁగఁ ద్రోయుచు నది • తోడ్తోడ వైకొని కుదియఁ బట్టిన నేను • కొప్పు లాగి
పొర్లించి కూడరా • పోటు దప్పించుక కాళ్లు కత్తెరవేసి • గరిత ముందు
కొగి నిగ్గి పైకి లేవఁగఁ బోవ అొమ్ములుబట్టి నే పడఁదోచి • పైకి నెక్కి
యదిమి పట్టిన వేగ • నదియు నా సిగఁ బట్టియాడ్చి చెక్కులు గొట్టి • యేపుమీఱ
ప్రక్కకు పొర్లించి • పైకెక్కి చేత లింగము బట్టి నను చాల • గాసిపఱచి

- గీ. తరుణి నొప్పించి యొప్పించి • తానుగూడ 'నబల సబలాయె' నంచు నే • నభినుతింప
నాతి యుప్పొంగి చేసిన • నాటి రతులు మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద • మదియకాదె.
- సీ. వగలాఁడి వగరుచే • బిగువు గల్గఁ జేసికొని రాగ నే జొన్ని • వచితఁ జూచి
వగరుచేత రవంత • బిగువుండు నొక్కింతచెమ్మగిల్లిన నది • యిమ్ముఁ జూపు
రతిలోనఁ దగ నిద్దఁజును మంటని జూపి బిగువుకు నే నొక్క • వెరవుఁ జెప్ప
సక్తిద్వయము జేర్చి • సాచుక పవళింప నిరుదెస కాల్తుంచి • యేను మీఁదఁ
- గీ. జేరికూడి బిగువుఁ జూపి • 'చెలియ సంవృతోరుబంధం బిది' యటన్ • 'నార వింత
నేర్పితి వ'టంచు మెచ్చిన • నెలఁత మాట మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద • మదియకాదె.
- సీ. అతివ యొకర్తు నే • నన్యోన్య పాదముల్ ప్రక్కను దల లుంచి • పవ్వళించి
యెదురుగాఁ దిరిగి మే • మెడమకాళ్లటు సాచి తలగడల్ చేసి క్రిం • నులకు పామ
కరములు సాచి వై • కాళ్ల సందులకుఁ వోనిచ్చి కొంచెము వంచి • యిలను పదము
లానించి దక్షిణఁహస్తంబు లటు మోడ్చి పృథవిపై మోపి యొక్కింత యుబికి
సరిఁ జేసి నెనఁ జొన్ని • జాతిపోకుండ ఖబద్దారుగా వింత • పరిధవిల్ల
- గీ. చెలువు మీఱంగఁ గూడి ఖః • షీని జెంది "నీవె సరి! నీవె సరి!" యని • నేర్పు మీఱ
యిరువురము మెచ్చుకొన్న యా • నెఱతనంబు మదిఁదలంప బ్రహ్మనంద • మదియకాదె
- సీ. ఒకరాత్రి నేను డి • ర్పకయుద్ధమున లెక్కసలుపుచు ఘడియలు • జరిపి నిలిపి
జాములు నెడలించ • సరి నాకు సంతృప్తిగాకున్న చెలి నన్నుఁ • గాంచి "మందు
మహిమయో! మఱిమణి • మంత్రంబులోఁ లేక తంత్రమో! యివింత • ధరణి నెఁదుఁ
గన్నది విన్నది • గా దింక తాళలేన"ని యొక్కచే పాద • మవలిచేత
- గీ. చుబుకమునుబట్టి ప్రార్థింపఁ • జూచి కళనుతక్షణ మెడింప 'నూర్ధ్వ శ్చే • తస్కుఁడవ'ని
వనిత శాబాసుగిరి యొసం • గిన పసందు మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద • మదియకాదె 44
- సీ. పడఁతిని యొక నాఁడు • పరిహసింపఁ దలంచి సమరతిఁ జేయుచు • త్షణము నిలిపి
లలి తర్జనీ మధ్య • ముల లోని కటు జొన్ని యూర్ధ్వ భాగంబున • నున్న సలిల
నాడిక కదలించి • నలువొప్పు ముందుకుసారి న యొంజేలు • జాఱ నవ్వి
'తోయజానన లిట్లా • నేయుదురా?' యని పరిహసింపఁగ వక్త్ర • పంకజంబు
- గీ. చిన్నబోవ దిగ్గున లేచి • చీర ముడిచి "యశార యిది యేమి యాగడ" • మంచు కలశ
మందుకొని సందునకుఁ బోయి • నట్టి శోయలు మదిఁదలంప బ్రహ్మనంద • మదియకాదె.

సీ. మఱి యొకనాఁడు సమర్థ ప్రాయముదాని మొలకచన్నులు గల ♦ ముద్దులాఁడి
 నెలమితో ఫలదానముల సొమ్ములను మేలిమాటల చేష్టల ♦ మరులు కొలిపి
 విరుల శయ్యకుఁ దార్చి ♦ వివృతారు బంధక్రమంబున సారెకు ♦ మరునిసిడము
 దగిలించి చెమ్మగిల్లఁగఁ జేసి లోని కంగుళిఁ జొన్ని సులభంబుఁ ♦ దెలియబఱచి
 వెన మేహనముమీఁది ♦ మునుఁగు ముంచటికటుబోఁచ్రోచి జొనిపినమునుకు ప్రక్క
 లాని వెన్నకు రాగ ♦ నది మందఱకుఁ బోవ కప్పున నొప్పిచే ♦ కేక వేయ

గీ. కదలకుండఁగఁ బట్టి 'యోకలికి! యింక నొప్పి లేద'ని యభయంబుఁ ♦ జెప్పి చెప్పి
 కలిసి యభ్యాస పఱచిన ♦ కాశలంబు మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియ కాదె. 46

పీ. పచ్చి పఠాని రూపముఁ దార్చి కైసేసి తెచ్చిన నెలలేని ♦ లేజి నెక్కి
 బాజి భావా వుడాన్ ♦ వరుస నడువంజేసి చెలికాండ్లు వెంబడిఁ జేరి "యార
 శాబాస"నంగ నే ♦ స్వారి బోవఁగ నొక్కయువతి దా కిటికీలనుండి చూచి
 కడు మోహమున 'నాదుకడకిపు డేతెంచి యొకమాట విని బోవుటాప్పు' ననుచు
 కబురు పంపిన నేను ♦ కడు వేడ్కఁ బోయిన పైఁబడి కాఁగిటుఁ ♦ బట్టి నిలిచి
 క్రీడఁ గావించి ముద్దాడి 1 బాళినిగొని దృష్టి దాఁకునొ యంచు ♦ తిరుగ నెల వొ

గీ. సంగి 'యల దాని వీధికి ♦ జనఁగ నింకవలదు సామి నాయొద్దకే ♦ వచ్చుచుండు'
 మనుచు జవ్వని ప్రార్థించి నట్టి నెనరు మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియ కాదె. 47

పీ. పరఁగ హిందుస్థాని ♦ దిరిసు వేసుక జగితాజు ధరించి యుగ్ధా కా జెలంగ
 చాలుగా నాల్గు లేజీలఁ బూన్చిన రథమెక్కి నా చెలికాని ♦ యెదుర నుంచు
 కొని రాతిఁ చేసిన ♦ పసులన్నియును జెప్పుకొనుచు నే రా హర్య్య ♦ మొనర నెక్కి
 కనుఁగొని యొక తన్ని ♦ కళ చెఱుక్కన లోనకలకబాటి చెమర్చు ♦ నిలువలేక
 తొడలు కంపము నొంద ♦ నుడుకుచు రాత్రికి తన వంతు గాకయుండినను 'మమత

గీ. నిలుపగాఁ జాల నేడె రావలయు' నంచు బాలకునిచేత నొకచీటిఁ ♦ బంపి పిలువ
 నంపి ననుఁగూడి క్రీడించి ♦ నట్టి సొంపు మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియ కాదె.

సీ. నెఱజాణతోఁ గూడి ♦ సురతాంతమున నిల్చి కాఁగిటు నదిమి నే ♦ కళను విడువ
 నది చూచి "యిది యేమి ♦ యాతురం" బని నాకు కడు నేగ నుద్ధతిఁ ♦ గలుగఁ జేసి

పైకొని పలుమాటు ♦ బస్కీలు సేయుచు పరగ మత్కళ కల్క ♦ బాటజేసి
స్థలన వేళను గ్రీడ ♦ నిలుపకఁ గావించి తుది నందులోఁ జాల ♦ తొరయ జూప
గీ. నిలిపి కళలను విడిచిన ♦ బలు సుఖంబుకన్న శతగుణితానంద ♦ మనుభవించి
యబలను నుతించి యది మొద ♦ లటులచేసి ముదము గంట బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె.

సీ. విను పూర్వ సంకేతమున నేను సందు గోడల మటుంగున పొంచి ♦ దలఁగమండ
నను పైగఁ జేయ మెల్లన తల్పుచాటున నీవలావల నిల్చి ♦ యింటివార
లిసుమంత వినకుండ ♦ గుసగుస మనుచు చేమార్పుల మేము మర్మములు దడవు
కొనుచుండ నంతలో ♦ తన భర్తవచ్చిన నుపచారములు చేసి ♦ యోగిర'మిడి
కరగత కలశియై ♦ పెరటిలోనికిఁ బోయివచ్చెద నని చెప్పి ♦ వచ్చి నన్నుఁ

గీ. గలిసిగోబంధమునఁగ్రీడ ♦ సలిపి “మఱల ననుగలియు టెప్పు”డనుచు మేఘానముచేతఁ
బట్టి కదలించి నెలవిచ్చి నట్టి నెనరు మదిఁదలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియ కాదె. 50

సీ. తలిరు ప్రాయము నాడు ♦ వలపు నాపైఁ జేర్చి మరిగి యడ్డంబుగా ♦ దిగుగులాడు
మడిగంపు పచులు నేఁయుటకు దగ్గర జేరి మేనిసోఁకులఁ గొంత ♦ మెలపుఁ జూపు
ప్రియు లన్నమాటలు ♦ వినుమని చెవి యొద్దఁ జేరి తా గుసగుసఁ ♦ జెప్పసాగు
నది విని “కలికిగో! ♦ యిదియేమి!” యన నవ్వి తలవంచి తనకోర్కెఁదెలుపనెఱచు

గీ. దయగలిగి కూడ ‘తిన్నతిన్నఁగ’ యటంచు బాలసుఖియించి యింక నె ♦ ప్పటికినన్ను
విడువ వలచుంచు బలికిన ♦ నుడుల సొంపు మదిదలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియ కాదె 51

సీ. ఇంతి కన్నెటికంబు ♦ నెఱుంగని చిన్న నాఁడచ్చిక మచ్చిక ♦ లాడి కూడి
మన సొక్కటిగ జేసిఁకొనిన పిమ్మట సిగ్గువిడచి సం దేహంబు ♦ లడుగఁ దొడఁగి
‘నీ చెయి దాకిన ♦ నా చోటఁ జెమరించు మొలకచన్నుల మొనల్ ♦ జిలజిల మను
మన్నసైన యంగుళి ♦ మరునింటఁ జొనిపిన నీదు ప్రధానంబు ♦ నించినట్లు

గీ. గలుఁగను సుఖంబు స్వప్న జాగరములందు కన్నులకుఁ గప్పినట్లుందు ♦ విన్నిటికిని
మూల మెఱిగింపు’ మన్నయఁ మృగుద మాటమదిదలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె.

సీ. సరసత నొక దాని ♦ సంకేతదినమున నన్యకాంతను గూడి ♦ యపుడె వచ్చి
దానితో గూడ నా ♦ తమక మించుకయున్న ననుమానపడి పైకి ♦ యడవి చూచి
స్మరకేతుబిలము విశాలమై ద్రవముండి కలుకుమిఱియు మొన ♦ గడుసుబారి
యున్న నిదానించి ♦ యుపరతికి గడంగి నిలుపక సేయుచు ♦ నెలత నాదు

శ్రీ వేదాన గ్రంథాలయమ్
తేలప్రోలు. (కృష్ణాజిల్లా.)

గీ. కళ నిలువ కొంతవడి కలి • కష్టముగను కలక బాటంగఁ జేయ నా • కళయు బాట
నాదు ద్రవ సుఖ న్యూనతల్ • నాకుఁ జూపి చెంపఁ గొట్టిన నే మ్రొక్కి • చింతదీర్చి
నది దలంప బ్రహ్మనంద • మదియ కాదె. 58

సీ. 'సామాన్య యెంత ని • జంబు బల్కిన మఱియొక్కనితోఁ గూడ • కుండ ద'నిన
'యే నట్టి దానిఁ గా • నిది చూడు' మందు పంచెము వేసి యట కొన్ని • దినములకును
యే నూర లేకుండు • టెటిఁగి యన్యునిఁ గూడ మఱుదినంబున వచ్చి • మరునికేళి
గావించునో లోన • కఱకు లేకుండుట టెప్పల బిగియెల్లఁ • దప్పియుంట
యంగజ గృహ మధ్య • లింగమార్గము విస్తరించి యుండుట విలో • కించి "నొంగ
చిక్కితివో" యన్న • చిఱునగ వొలయ 'లే'దంచుఁ దా గొంత సా • ధించి పిదప

గీ. గురుతులను జూపఁ దప్పించు • కొనఁగలేక నియ్యకొని 'యిట్టి జాణ లెం • దేని కలరె!'
యనుచు జంకుదు' నాతోడ • నన్నమాట మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద • మదియ కాదె.

సీ. ఒక యెలనాఁగ నే • నొప్పుగాఁగ్గడించి ఖళనంబులు చేసి • సరసనుండ
బాలకుం డేడ్చిన • పొలిచ్చుటకుఁ బోవ చెలఁగి నెంటనె దాని • చెలిని నేను
కలసిన నది యది • తేల్చి 'నాతో పునఃకరణంబునకుఁ గొంత • కాలయాప
నము చేసి కూడుదు • వసుననం దట్టి నీకింతలోపల శక్తి • యెట్లు గలిగె
కరము చిత్రం'బు • పురుష స్వభావంబు నెఱుంగక కోపించి • "యిపుడు మఱల
నను గూడుమ"న నట్లు • నా కేమియును సేక నలుకఁ దీర్చుట కుపా • యంబు వెదకి
గీ. వేగ పెడవిల్లి పోలదుం • దించి శ్రేణిచేర గదిలించి యేమేమె • చేసిచేసి
నాతి కళఁజారఁజేసిన • నాటి యొప్పు మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద • మదియ కాదె. 55

సీ. ఇగరు యిస్తుంబుల్ స • శీ గులాబీ జేర్చి అర్గజా నా మేన • నలఁదరాగ
నాతి నే కడవాడఁ • నా యన్న 'రక్షీరు మాపుకరో' యని • మమత తోడ
వెస నంబరంబులు • విచ్చి తా చంపినపంక మలంది నా • డైన న్నాలి
కాఁగిలించి పెనంగి • కాయ నామేన గంధము బూసి సురత ము • ధ్ధతి సలుపుచుఁ
దగ్గుచు లో మొగ్గ • తాకుల కడు బిగువుల తమిఁ జూప నే • బలుకకున్న
వగలాడి యెక్కెక్కి • వగయేడ్చు లేడ్చుచు పట్టువిడ్చుల లోన • పరఁగఁజేయ
గీ. పంతమునలోన చక్కలి • గింత లిడుచు కాంత కా రెండు తెఱఁగులు • గలుగఁజేయ
నెలమి కళలట్లు విడిచిన • నెఱతనంబు మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద • మదియ కాదె.

సీ. కాంత వేడుక నన్ను • గనుఁగొని నీయట్టి తనయుండు గావలె • నని యడిగిన
కడఁగి లోపలి కలి • కారంద్ర వైపుల్య మది లేక చెమ్మ గొ • డ్రాలి నీచు
వాసన మిగుల రా • బరికించి నీకు బిడ్డలు గల్గరనిన న • వ్వెలఁది రోస
మున ఋతుదినములఁ • బురుషులఁ దప్పకగలయుచు నటు కొంత • కాలమునకు
మది నాన మాని గ్ర • మ్మర నన్ను బ్రార్థింప యెముక కర్ణికలోన • నునిచి యపుడు
గీ. శ్రమము నొందించి నాశ రం • ద్రము నడల్చి పరఁగ మందిచ్చి కూడ గ • ర్భంబు వచ్చి
శిశువుఁ గని నన్ను మెచ్చిన • చెలియప్రేమ మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద • మదియకాదె.

సీ. కాముకి నను జేరి • కలయు మటన్న నే నెలమి బాహ్యరతంబు • సలిపి తెలిసి
బాధరతమ్ముకు • కాలంబు గా దన్న నదియేమి కారణం • బనుకు నడుగ
పాసఁగ లోకమలంబు • ముకుళించి యుండుట యొత్తపైన మరుఱ్ఱోల • యుబికియుంట
ప్రక్కలు మందమై • ద్రవములో చద్దివాసన గల్గియుంట కు • చములు కతిన
తను వహించుటయు గన్మోసల నాశర్యానిరంగునిఱుట సలి • లంబు నోర
నూరుట చప్పని • సౌరభం బొరయుట మొదలైన గురుతు లిం • పాదవఁ జూపి
గీ. యింతి నీ కింక ముట్టు రా • దిది మొదలుగ నల్పరతమునఁ దని వొందు • మనుచు నట్లు
చేయనను మెచ్చుకొన్నయా • చెలువహోయలుమదిఁదలంప బ్రహ్మనంద • మదియకాదె.

సీ. బాధరతంబున • వైపుల్య మందిన నతనుఱ్ఱోక చేత • నమరఁ బట్టి
పైకి నాకర్షింప • ప్రక్కలు గదిసిన బిగువొంద నట్లు నీ • దగు కరమున
తొలఁగి సడలకుండఁ • దొచ్చి పట్టు మటుంచు సమ విపరీత బం • ధముల నెనగి
గ్రామ్యబంధంబునఁ • గలయు మీ వనిపల్కి వాలాయ మఱకాళ్లు • నేలనూది
జఘనంబు వంచి బెల్చిన కేల బిగియించి వీ పెత్తిపట్టి బల్ • వేడ్కమీఱ
గీ. గలయుమన నేనుజొన్నమి • క్కిలిబిగువుగయుంటగనిమెచ్చుకొన్నయ • య్యవతోయిట్టి
యరిది నేత తెలుంగుదే! • యన్నమాట మదిఁదలంప బ్రహ్మనంద • మదియకాదె.

సీ. ఒకప్రాధికామిని • యొక్కనాఁడొక ముగ్ధ కేమేమొ రుచి దెల్పి • యింపుమీఱఁ
గొని తెచ్చి నా ప్రక్క • నునిచి హస్తము బట్టుకొని యది చూడంగ • కోర్కెమీఱ
మొదల తా ననుఁగూడి • 'యిదియెంత హాయి గానున్నదే!' యని బాళి • యొదవ జేసి
యంత దా లేచి య • య్యబల వల్లన నీవిసడలించి బలిమిచే • శయ్యఁ జేర్చి
కదలకుండఁగ బట్టి • గవియుమటన్న నేనటుఁ గూడ "నొప్పి నె • ప్పు" ననింక

క్షణ మోర్చుకొమ్మవి ♦ సఖి యూటడించి యించుక సేపునకు బాల ♦ సురత సౌఖ్య
పారవశ్యము జూచి ♦ 'పడఁతి నాతోడె యిప్పు డెటున్న' దనిన నా ♦ 'పాలతి నవ్వ
'కన్నెటికం బాయెగద!' యని పల్కి దానంతట నన్ను ముద్దాడి "సామి!

గీ. యిటుల మనసాప్పి నీ దయావృద్ధి కొఱకు నేను జేసితి నీపను ♦ లింక నెపుడు
మఱువ వలద"ని చెప్పిన ♦ చగువమాట మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె. 60

సీ. యువతి కై నేసి నా ♦ యొద్దకు రా జూచి మొనసి కన్నులు వేగ ♦ మూసికొంటి
నాతి దగ్గరఁ జేరి ♦ 'నా నేర మేమ'న్న నలిగి నట్లుగ నేను ♦ బలుకకుంటి
లేమ యోజించి శరీర భేదా భేదములకు విశ్లేష సంభోగ శూన్య
తలకు చింతించు నా ♦ తల పెఱింగి నిరీక్షణానింగనములకు ♦ నడ్డమైన
మొలచీర కంచుకంబును విచ్చి నగ్నయై కదియరా విదళించి ♦ కసరుకొంటి
భూషణంబులు డుల్చి ♦ పూఁబోడి చేరరా మనసియ్య కేనట్లు ♦ మఱులుకొంటి

గీ. యొడలి గంధంబు గడిగి రా ♦ నూరకున్న 'సామి! యలుకేల యీ తప్పు సైపుమ'నుచు
చెలియ నను గూడి హాయి చే ♦ సిన విధంబు మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె.

సీ. పసిడి పల్లెరములో ♦ బహువిధ రుచ్య పదార్థంబు లిడుకొని ♦ తరుణి నేను
యెదురుగాఁ గూర్చుండి ♦ మువముతో భుజియించుతఱి కబళంబు లొండొరులనోటి
కందిచ్చుచును బుగ్గ ♦ లందందఁ బొడుమచుఁ బ్రేమమీఱంగ ఫీ ♦ దా మితాయి
యిరుప్రక్కలను నోళ్ల ♦ నిడుకొని చప్పరింపుచుఁ గరంగిన నెనగ్గ ♦ మోవియందు
కొని 'యిది కడుగుచి' ♦ యనుచు నొండొకచేత మర్మముల్ దడవుచు ♦ మమతమీఱఁ
గలయుచు నిదివేళ కా ♦ దని నిలుపుచు నతియత్నమునఁ దమి ♦ నాపికొనుచు

గీ. పాలు పాయసమునఁ దాను ♦ గ్రోల్చినోరఁ జెలిమినుంచుచు రుచులనుఁ ♦ జెప్పికొనుచు
నాతితో నారగించిన ♦ నాఁటి సొగసు మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె. 62

సీ. ఒకనాఁడు పలుమారు ♦ నుడుగక రతిసల్పి తాపుచే లోపలి ♦ ద్రవమడంగ
మంటచే నుద్ధతి ♦ మఱి తగ్గిపోవ నే నన్యకాంతను చిత్తమందుఁ దలఁచి
కన్నులుమూసి చిక్కిగ నూపిరిబిగించి వదలక కడు వడి ♦ వడిగఁజేయు
తఱి దానిపేరు మైమఱపుచే జాతిన నదివిని యావృత్తు ♦ లధికమగుట
వలనను చిరకాల ♦ పరిచయంబునఁ బరిశ్రమమునఁ దనమీఁది ♦ మమతలేక
మఱియొక్కకామిని ♦ మనమునఁ దలఁచి యివ్వడువున రతికడు ♦ వడిగఁ జేయు

గీ. చున్నవానిగ మదిలోన ♦ నన్నెఱింగి చెలియ కినిసి ఛటాలున ♦ జెంపఁ గొట్టఁ
బదరి లేవఁబోఁ బోనీక ♦ యదిమిపట్టి నాతితోఁ గూడితనిసిన ♦ నాఁటిసాగను
మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె.

83

సీ. మగవారిపేరన్న ♦ దిగులాంది పలుకెత్తు ముగుద నొంటిగఁజూచి ♦ పొంచిపట్ట
విదలించివైచుచు ♦ వెనఁ దన్నుకొనుచు జెగ్గిలుచు నేడ్చుచు బుజ్జగింపులకును
సాధ్యకాకున్నఁ జెల్చునఁగ్రిందఁ బడ్డవైచి గోడకుతలమోపి ♦ గూడి పదము
లుడుఁగక పైకెత్తి ♦ తొడలచేబిగియించి జానుపార్శ్వముల హస్తములు సాచి
మెలఁతచేతులు పట్టి ♦ మెడకు లంకెసుటించి కదలకుండఁగఁ బట్టఁ ♦ బదరి గోద

గీ. నంబుసేయుచుఁ నిట్టుచుండంగ బలిమిఁ గుమ్మటక్రీడఁ గావించి ♦ గోర్కెతీర్పు
కొనిన రుచిఁగని బాల సాక్కినవిధంబు మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె. 84

సీ. మఱియొక్కప్రేయః ♦ మఱి నోత్సవముసల్ప శృంగార మొనరించి ♦ రంగుమీఱ
వేడ్కతోఁ గీర్తిడించు ♦ విధములన్నియు మది నూహించి యుత్సాహః మొప్ప హంస
కములు మ్రోయఁగఁ బాన్పుఁ ♦ గదియ వచ్చిన లేచి క్షాగిట జేర్చి యంకముననునిచి
బాహ్య కేళికళాపరిపాక మొనరింప నది తమినిల్ప లేచుచుఁ బైకి
వెక్కఁబో ననుమాన ♦ మించుకనోచిన దిగులాంది పాదంబుఁ నీసి గ్రిందఁ
బెట్టి పానుపుడ్డిగి ♦ చను దీపమునఁజూచి యశులనించుచు ♦ నాడుదాని

గీ. పుట్టినది యేటికని తన్నుఁ ♦ దిట్టకొనుచు విరులవండలు సొమ్ములు ♦ బెఱికివైచి
కలశమందుక తొలఁగిన ♦ కలికివెతలుమదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె. 85

సీ. సురతాంతమునఁ దన్వి ♦ సాలసి నా యుర మానుకొని సుఖాసీనయై ♦ యొనర మేని
విలుపున పైకెక్కి ♦ కరములువైకెత్తి చను మొనల్ నిక్కంగ ♦ నెనుకకోటగఁ
దిలకించి యేను నవ్వులకుఁ జన్నులపై నఖాంకురంబుల నింప ♦ జంకుసాబఁగు
వెఁదియేమఱియుండ ♦ వెనుక నేవచ్చి చన్నొడసిపట్టిన నుల్కిపడుచు నెవ్వఁ
డని గిటుక్కునమల్లి ♦ కనుగొన్నచూపులు, నిదురించియున్నచో ♦ నేనుగూడ
ఝల్లని తనకాలు ♦ జాడించుసాగసును నీరాడుతఱి జూంచి ♦ నేను బోవ

గీ. లేచి చెయ్యడ్డమిడుకొని ♦ లేమవంగి యంబరము బుచ్చుకొని ♦ యిట్టి యాగడంపుఁ
బనులువలదంచు నెలఁత పక్షి నరమించి నదియుఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె.

సీ. బాహ్యకేళినొనర్చి ♦ వదలిన 'నిట్టి వేతల చానలకుఁ దృప్తి ♦ కలుఁగ' దనిన
యంతకు నేనేమి ♦ యనకూరకుండిన "మగవానివలె నింత ♦ మాత్రమునకు
పలుమలు నన్నేల ♦ బిలిపింపవలె" నన్న నంతట నేఁగూడి ♦ పంతమలర
కళ చలింపఁజేసి ♦ గ్రక్కున వెనుకకుఁ దీసినఁ గోపంబుచేసి తిట్టి
నఖములగిల్లి కృష్ణన పదంబులఁడన్ని బొగిలియెద్దుచుఁ దల ♦ మోదికొనుచు
'యిదిధర్మమే?' యని ♦ వదలకపై నెక్కి కలుచి చెక్కులు గొట్టి ♦ కలసిమెలసి
గీ. గ్రద్దన మనోజనదనంబు ♦ రుద్దుకొనుచుఁ గ్రమ్మి చిమ్మనగ్రోవిచేఁ ♦ జిమ్మినట్లు
కళను జిలికించినట్టి ♦ యా కాంతహూయలు మదిఁదలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె.

సీ. ఒకలేమ పరిమాణ ♦ మాహించి నీచరతము దీనికింక సత్వమునఁ బెద్ద
కాలంబునకుఁగాని ♦ కళజాఱదని క్రీడసలుకుఁ దనంత నాకళస్రవింప
నది యీసడించిన ♦ నదిగాంచి వృద్ధిలోపింపకమున్నె యూపిరిబిగించి
యతివేగమునఁ గూడి ♦ యాక్షణంబున పునఃకరణంబునకు శక్తిఁ ♦ గలుఁగఁజేసు
కొని సరిఁ జేసుట ♦ కువిదను పైఁ జేర్చి సుఖియింపఁ జేసినఁ జూచి 'యార!

గీ. నా మనసెఱింగి క్రీడించి ♦ శ్మదనిపి నట్టివారి నెందునుఁ గానఁగొని నెంత
జాణ'వని మెచ్చుకొన్న యా ♦ సకియమాట మదిఁదలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె.

సీ. నవమాసగతయైన ♦ యువతితో నే గ్రామ్య బంధంబునందు శేఘంబుఁ జొనిపి
గదియించి చేతుల ♦ గరిత కొంకులుబట్టి యదిమిన మన్మథఁసదన మపుడు
పైకుబ్బ మోకాళ్లు ♦ వంచి నే లోమొగ్గఁ వాకించి మెండింపఁ ♦ దప్ప కపుడు
రమణికి మిక్కిలి ♦ శ్రమము గల్గిన నిదానించి రోగము గలదంచు విడుతు,

గీ. సుఖపరవశత్వమొందినఁ ♦ జూచి దీని కేమి వ్యాధియులేదంచు ♦ నెఱింగి మమత
మిగులనానిాదఁ గల్గునట్లుగ నొనర్చి యనుభవింతు, బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె. 69

సీ. సంఘాటబంధంబు ♦ సలుపంగఁ గోరి యే నరమరలేనిసుందరుల నిర్ద
టేని శయ్యపైఁజేర్చి ♦ యనువుగా మొకదానిఁగూడి వేటొకదాని ♦ కుచయుగంబుఁ
బట్టిముద్దాడ నప్పడఁది త న్నాంతరరతి నేయలేదంచు ♦ రహిదలంచి
మోమువాంచిన చాన ♦ ముదమొప్ప నే గూడి తొలుతటిదాని నంగుళిరతంబు

సలుప నైపక యది ♦ తొలగి క్రమ్యునన్ను జేరుమటంచు చే ♦ గీజు చాని
సన్నయుఁ గనుఁగొని ♦ నన్నది విడకున్న పరఁగ జ్యేష్ఠ కనిష్ఠ భావములను
వారి యీర్ష్యాప్రీతి ♦ లారసి యేను జోడుగఁ గూర్చి సమబంధమునఁ బెనంగి
మాడ్చులు సేయుచు ♦ నేర్పున నొక తెను 1 ముందుకళాసాగ్రవ ♦ మొండఁజేసి
గీ. సమ్మదముఁ జూపి పెఱదాని ♦ నైఁగఁ జేసి క్రీడఁగావించి కళ చిలికించి తనుప
ఘనత నిరువురఁ దృప్తులై ♦ నను నుతించు పెదఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె.

సీ. ఇంతియొక్క తె దొడ్డ యిల్లాలినని యుండ కానిభావమెఱుంగఁ ♦ దలఁచి యొక్క
వెరవుననాలేమ ♦ వినుచుండ, నెంబడితడణితో లోకవార్తలుగ నేను
విటవిటీజనులు గావించుచేతలు పచ్చిపచ్చిగఁదల్ప కోపంబువేక
ఈర్ష్య మొందక నవ్వ ♦ నే నదివీక్షించి యిఁకఁ జిక్కెనని ధైర్య ♦ మెసఁగ నొంటి
నున్ననో నట్టి నగ్మోక్షు లే జెప్పిన నవ్వుచు సిగ్గున ♦ నన్నుజూడ

గీ. 'తరుణి సిగ్గెల యిఁక?' నంచు ♦ గరముబట్టియొద్దనిడుకొని యది 'వస్తు నద' నంగ
లేదు లేదంచు గీర్తడ సన్నిన నెలంతయన్యులెఱుగిన గర్హింశుర'న్నమాట
మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె.

71

సీ. అతివ నేనును నూత్న ♦ యావనముననుండి సురతవైదగ్ధ్యంబు ♦ లెఱుఁగనితఱి
నితరేతకప్రేమ ♦ నెంతయు మితిలేక బెరుఁగ నేకాంతంబు ♦ దొరుకునపుడు
సంభాషణంబులు ♦ సలిపెదమని పొంచి సమయమైనప్పుడు ♦ సాక్షికోద
యమున మాటాడ లేకటు దాటిపోయిన విలపించి మఱియొకవేళ దొగక
యొడలంటఁగాఁ బోవ ♦ వణకుచే చెయ్యి కాలాడకుండఁగ నుండ ♦ నవల మాతి
కలయఁగూర్చిన నధికప్రీతి నే రమించుట కేమిలేక యా ♦ సురభిళాంగి

గీ. కొనర చే మెళుకువఁ జేసి ♦ మనసుఁదీర్చుకొనఁగ లే కిర్వరము నిట్లు ♦ కోర్కెలెల్ల
చనఁగ నతికష్టమునఁ గూడుకొనిన విధము మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె.

సీ. ఒకనాఁడు నేను తోటకుఁబోవ నదిమంచివేళ యం చొకతన్ని ♦ విభునితోడ
నమ్మ గారింటికి ♦ నటుఁ బోయివచ్చెద నని భర్త తోఁ జెప్ప ♦ నాతఁ డొకని
తోడిచ్చి బంపిన ♦ తోటయొద్దకువచ్చి మఱచివచ్చితి నేను ♦ వెరవుసాము
దెమ్ము నే నందాక ♦ నమ్మయింటికిఁ బోవ నని బొంకి పంపి తానవల నన్ను

గనుపించుకొని పీఠిఁ ♦ గనుసన్నఁజేయ నేదెలిసి యా చెలిఁగూడి ♦ దృష్టిఁజేసి
 'యలివేణి యింతసా ♦ హసము జేతురె' యన్న నవ్వి 'యిన్నాళ్లకు ♦ నన్ను నిన్ను
 గీ. నలుపయిటఁగూర్చె నింకొక ♦ నాఁడు వత్తు' ననుచునొప్పించుకొని తోడు ♦ మనిషి కెదుర
 గలుసుకొని పోయినట్టి యా ♦ కలికిపనులుమదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె.

నీ. వేసవులందు నే ♦ వేటఁబోవఁ దలంప వేడుకజూడ మీ ♦ వెంటవత్తు
 ననిన నీవేల రే ♦ యడవిలో శార్దూల భల్లూక సూకర ♦ భయము, తేల్ల
 చిలువల బాధలు ♦ గలవన్న నీయొద్దనున్న నా కొకభయ ♦ మొదవదనుచు
 రోదనమొనరింప ♦ నే దోడుకొనిపోయి నీటిచెంగట నొక్క ♦ మాటులోన
 నానీనఁ గావించి ♦ యచ్చోటమృగముల వంచించి వధియింపఁ ♦ బొంచియుండి
 మెకములురాగ నే ♦ నొకతుపాకిని పడవ్రేయఁ గన్గొని నాదు ♦ వెన్నుచఱచి
 గీ. భరిగ! యని మెచ్చుకొనుచు వా ♦ ర్తలు సలుపుచు నతను సంక్రీడఁజేయుచు ♦ నట్టైనిశలు
 త్సణములుగ బుచ్చినట్టి యా ♦ గరితచేత లెదఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె. 74

నీ. నెఱిసాముఁ జేసి ము ♦ ప్పరిఁగొన్న కనకంపుప్రతిమరా యని చెప్ప ♦ వచ్చు మేను
 బటువైనతెంకాయ ♦ పగులఁ గొట్టుటకు సంశయములేదని చెప్పఁ ♦ బాలు చనులు
 కఠినతయును మణి ♦ కళిక నెత్తెడు మంపు బంగారు పటకారు ♦ పగిది నొప్పు
 విగతలోమ భగంబు ♦ బిగువునుఁగల యొకశ్యామయు నేనును ♦ సమ్మదమున
 నన్నులమై మడ ♦ నక్రీడఁ గావించుతటి నది నానైకి ♦ దాఁటి కూడి
 గుండియ లదరనొ ♦ క్కుచు మేను చెమరింప తేలగన్నుల వైచి ♦ సోలివారిలి
 కళను వేవిడువంగ ♦ గని నే శబా సనిబలుకుచు చుబాకంబు ♦ బట్టి యొడఁబ
 గలయంగనిమురుచుఁ ♦ గాంతరో నిన్ను నమ్మితి నింక నామీద ♦ సతతమిట్టి
 గీ. స్నేహముంచు మటంచు నేఁ ♦ జెప్పుకొనిన మాటలాడంగలేక నా ♦ మమతఁజూచి
 నాతితలయూచి చెప్పిన ♦ నాఁటి హాయిలు మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె.

నీ. విజిటింగుహులులో ♦ వెలలేని నిల్వ దగ్గణముల నన్నియుఁ ♦ బ్రతిఫలింప
 సరిగులోబులు వాలు ♦ సైదు లస్త్ర లోపలిదీపములు పట్ట ♦ పగలు జేయ
 నగరుబత్తీలు మే ♦ లైన యత్తురు మల్లెపూల వాసనలు పం ♦ ఖాల గాలి
 చే నిండి మైచల్లఁ ♦ జేయంగ పండితుల్ చెలికాండ్లు బంధువుల్ ♦ చేరికొలువ
 బంగరుఁబెత్తు ముల్ ♦ రంగుఁగాఁగొని చోపుదార్లు మంగర బరా ♦ బర్లు చేయ

మోర్చీలు. చామరంబులు వీచుచు పిలుందఁబ్రక్కల సేవకుల్ ♦ బలసి కొలువ
దండిసోఘాలపై ♦ దర్బారునేయ మేళము జమాయించి యా ♦ లలన కొంత
సేపు లాస్యకళా విశేషంబులను జూపి యందున్నవారి కానంద మొనఁగి

గీ. యిది సమయమంచుఁ దనభావ ♦ మెఱుకవరచికనులతో మ్రొక్క నే బరభాస్తుజేసి
యచ్చట నెకూడి క్రీడింప ♦ హాయిసంది కువలయేక్షణ నను మెచ్చుకొన్న విధము
మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె. 78

సీ. ఒకనాఁడు హితజనయుతముగా ముఖైస్థాసు దర్బారు నే ♦ జేసివేడ్క
నరుదుగా నే జెప్పినట్టి హిందుస్తాని ఖ్యాలు రస్తాలు బల్ ♦ మేలుగాఁగ
నా పైఁడిబొమ్మచే ♦ నయముగఁ బాడింప నయ్యర్థ మత్తన్వి ♦ కతనుతాప
మొనరింప యహివఖిత్త నెడు టప్పా పాడి కనులచే భావముత్కలికఁదెలుప
నందఁజేనిండ్లకు ♦ ననిచి యే నింత యుమ్మరమేల ననఁగ పైఁబడి లతాంగి

గీ. తెఱవలమనంబు మీ కేమి ♦ దెలుసుననుచు నాకులోజెమ్మఁజూపి తా ♦ నన్నఁగూడి
కోర్కెదీఱంగ తమిఁ దీర్చుకొన్న సొబగు మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె.

సీ. ఒకనాఁడు నేను తప్పక తమ్మలముసేయు తఱివచ్చి తాఁ గొంతతమ్మలంబు
సేయుచు మడుపు నాచేతి కందియ్య వలదన్న తనచేతఁ ♦ బట్టినోటి
కందియ్య నంతె చాలన తనపెదవిచే నా నోటచునిచిన ♦ నేనుపట్టు
కొన నదివిడువ నేనును నెంటవిడిచిన నెఱిఁగి తా పంటనంధిచ్చి సగము
కొరికికొనంగ నేగొని చర్వణముజేసి యిది రుచితేదని ♦ యీసడించి
పుక్కిటనున్న తాంబూలంబుతోఁగూడ ముచిసిన నేమిసేయుదు నటంచు

గీ. రమణి చింతించి యంతఁ దానమలి విడెము దినుమనుచుఁ బెట్టినెంతకమ్మనయఁటన్న
నన్నుముద్దాడి గలసిన నాటిసొంపు మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె. 78

సీ. ఒకలేమ తనభావ ♦ మొగిఁదెల్పుటకు వేఱు యొకగానిఁజ్ఞ నెత్తుకుని వేగఁ
దా ముద్దులాడి నాసామి నాపండు నాబంగార మనుచు నబ్బలునోట
విడియంబుఁబెట్టి పెన్దొడఁచుచు నిడుకొని చెక్కిలనివురుచుఁ ♦ జెంపఁ గొట్టఁ
బో బాలుఁడేడ్చిన ♦ బుజ్జగింపుచు నింక నేడ్వర నీకుఁ జన్నిత్తు ననుచుఁ
బయ్యదఁదొలగించి ♦ పాలులేవనిబల్కి చిలునవ్వు మోమునఁ ♦ జెలఁగ నింత

గీ. కఠినుఁ డగుబిడ్డఁ డెందునుఁ గలఁ డెయనుచునన్నఁగని తాకనాడుచుఁ ♦ గిన్నునైఁగఁ జేసి కఱగించి చేసిన ♦ చెలియరతులు మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె. 79

సీ. బిడ్డమెప్పులు గనుఁపించిన నీసారి గడలేరుదునో లేదో ♦ కలయుమనును ప్రసవింపఁ బురిటిలోఁ పల చూడఁబోయినఁ జేమార్పులకు నేల ♦ చెల్లదనును జ్వరమువచ్చిన మందోఁసంగ బోయిన నిది మదనజ్వరము నన్నుఁ ♦ గదియుమనును వ్రతరాత్రులనుచు నూఁరకయున్న జూచి నన్నలచిన వ్రతఫలఁచుబ్బదనును కాలంబుగాదని ♦ కసరిన వలవల చలమొప్పు నేడ్చుచుఁ ♦ జత్తుననును

గీ. యుల్లముగఱంగితత్కలఁయోగ్యములగుపనులు నేజేయనాసామిఁయనుచుఁ మ్రొక్కి ముద్దుఁగొని నన్నుఁజేరిన ♦ ముదితమమత మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె.

సీ. అలిగి కొన్నాళ్లు నే ♦ నటఁబోవకుండిన తనగర్భమున మెప్పిఁదిగిలెనింక నోర్వలే నొడలిలో ♦ నుండవు ప్రాణంబులనుచు ఓట్టఱచుచు ♦ నట్టే దన్ను కొనుచు నేడ్చుచునుండ ♦ గుంపులుగూడి నాకడ కొక్కచెలినంప ♦ దడయకదియు నట్లుచెప్పిన శయఁమంది నే జన కడుపొత్తుము నీవన ♦ నొత్తనచటఁ గాదని యట క్రిందుఁగాజూప నచ్చోటఁబిసుకంగ నొప్పిచే ♦ బిగియఁబట్టి

గీ. నటలఁ గొఱిటఁజేర్చి యాఁగ్యమున నాగ్యముంచి యప్పనికొప్పిన ♦ నొప్పిపోవు ననుచు ననుఁగూడి క్రిడించిఁనట్టి మమత మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె.

సీ. చిన్నారి యొకనాఁడు ♦ చెలులతో సరసంబులాడుచు నాయొద్ద ♦ కరుగుచెంచి యాసీనయై యుండ ♦ నపుడు నే నొకచెలిఁగనుఁగొని నవ్విన ♦ గినుకగదుర పొలఁతి దిగ్గున లేచిఁపోవంగ కైయిబట్టి బలమిఁ బానుపుమీదఁ ♦ బడఁగవైచి 1పికిలిపిట్టలరీతి ♦ తెస లాగమేసి నే బిగియించి, నవ్వుచు ♦ వెలఁది! కోప మొనరింపఁజెల్లునే ♦ యని యురోజము ముట్టుకొని బాసఁ జేసిన ♦ కోపమణఁగి

గీ. మొకరికొకరు పెనంగి యొఁడొరులవైకి మొనసి నిగ్గుచు కాటందుఁకొనుచు తొలఁగ దోర్మయుచు నలసికలసిన ♦ సోయగంబు మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె. 82

సీ. ఒక యెలనాగ యింటికి దూరమైయుండి యుబుసుబుచ్చుటకుఁ దా ♦ నొక్కనాఁడు
వచ్చి, దవ్వల నుండి ♦ ముచ్చటలాడెద ననిన నే బిలిపింప ♦ నణఁగియణఁగి
వచ్చి, కొంగణచి యవ్వలనిల్చి సరసంబులాడుచు ముట్టంటు ♦ యంబరమున
కే కదా యదిదీసి ♦ కీడింపఁగారాదె యనిన నే నది బ్రహ్మహత్యయనిన
సలిలఘేనమునకు ♦ చవిటికి చెట్టు బంకకు 1 మాకు పాపమొక్కటియె గాదె
వాటి నంటకయుండవశమె యేరికినైన నవనిలో స్త్రీహత్యకన్న బ్రహ్మ
హత్యాంశ మని యెక్కుఁడగునె యాత్మకు మఱి పరికింప పాపమెప్పగిది గలుగు?
ననుచు బైబడిరాగ ♦ నదిచూచి పరువెత్త శుకవాణి తరిమి పట్టుకొని కూడి

గీ. తనమనసు దీర్చుకొన్నగా ♦ వెనుకనేను తానమొసరించి చలువనఁ ప్ర్రములుదాల్చు
చూచి పకపక నవ్వి న ♦ సోయగంబు మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె. 83

సీ. పరసతి యొకనాఁడు ♦ వచ్చినాకడ నుండ ననుమానపడి యింటివారు దారి
కాచియున్నారని ♦ కడువేగ నొకచేతిచెప్పిన నికనెట్లు ♦ నేయుదనిన
న న్నేమిచేయుదు ♦ రెన్నాళ్లనుండియో సారకు మదినిటు ♦ కోరియుంటి
ననఁగ నే నిటులేల ♦ ననిన నీవైయాస మిక్కుటంబుగ మది నెక్కినంగ
సమయంబు గొరకమి ♦ చనుదెంచుటకులేక మగఁడు నన్నెప్పుడు ♦ దెగడి విడుచు
నోయని మొక్కుచునుంటి దేవుని కృపమానక విడిపించె ♦ నేని యొట్టె

గీ. విటిగి వెన నేతిలోబడ్డ ♦ విధముకాదె యెపుడు నీవద్దనేయుండి ♦ యిచ్చకొలఁది
క్రీడఁ గావించు ననుచుఁబల్కిన ఫసందు మదిఁదలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె. 84

సీ. పరఁగ నేమొఱుఁగక ♦ శయభక్తి నుండిన మగనాలి వంచింపఁ ♦ దగినదూతి
ననిచిన పనికొప్పుకొని దానిఁ గైసేసివీక్షించి వగలచేఁచెక్కియేడ్చి
కొర్వారుల్ సవరించి ♦ కుసుచుభేదముల వాసన నీకు వెలుసునా ♦ యనుచు నడిగి
యోగిరంబిడి, యన్న ♦ మొక పదార్థముననే దినవచ్చునా చెప్పుచునుచు నడిగి
చెలి పండ్లుదిని యుమిసిన దానిలో చవియుండునా యని భావమొనరఁదెలిపి
పవనంబు మెసవి దుప్పలులైన ఋతులన్న వట్టిగాఢల కేలవగపు? ధాత్రి
నఖిలవేదాంతంబులం దాత్మ కగులేపమరయ లేదనుమాట ♦ తరుణి వినవె

ఆనందమే బ్రహ్మ • మనిచెప్పు వాక్య మెన్నఁగ జార సంగమానందమే నె
పులుఁగును చీమను • దెలియకుండఁగఁజేతు నెఱిఁగిన హరియొద్ద • నెప్పుడుందు

గీ. వనుచు రుచిదెల్పి దాని మధంతికమున కెలమిఁ గొనితేఱఁ బదియారుకళల జెక్కు
బంధముల సౌఖ్య మొనఁగిన • భళిర యనుచునన్నదూతిక నటుమెచ్చు • కొన్నవిధము
మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద • మదియకాదె. 85

సీ. వెలయాలు డనకూఁగు • నెలమి కన్నెఱికఁబునకుఁ దోడితేర నే • నొకటగూడ
నటు గుండెలదర క • వ్యాజసాధ్వస లజ్జలును నాగరంబున • మొనసి తొడలు
వెన్నకు వంగుట • బిగితాఁకులకు కానుతాళియుండుటయుఁ గం • ద్వపదన
మొగి కన్నెబిగువు లేకుండిన శ్రమయని యేడ్చుచు మ్రొక్కచు • నింకవిడువు
మని తన భావగోపనము సేయఁగ నేను కళను జాఱగజేసి • వలువచేత

గీ. వీఁక చెమ్మద్ది యెఱుపేమి • లేకయున్నయిన్నియును దెల్పి నాతోడ • నెందఁజైరి
చెప్పుమన తెల్లబోయిజూచిన నెలంతనెదఁ దలంప బ్రహ్మనంద • మదియకాదె.

సీ. గ్రామ్యబంధమున నేగలయ నా కానుకుతరుణిపాదములు క • జైర ఘటించి
కడఁగి చేతులు నాదు • మెడకు లంకెలువేయ దానివీపున హస్త • తలములల్లి
బిల్లిగ బట్టి నే • నసనెత్తి తిరుగుచుఁ గోర్కెతో నడుగడుగునకుఁ దాఁకు
లమఁగజేయుచు పెన • వంగుచుఁ గుచములువదలక తొమ్మున • కదిమికొనుచు

గీ. రమణితో నాటిరాతిరి • రతి యొనర్చిబడల నా మేనిచెమ్మటఁ దుడిచి చాల
యలసితివిగద యని నాతి • యన్న హట మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద • మదియ గాదె. 87

సీ. మఱియొకనాఁడు సామాన్య పందెమునైచి విపరీతరతమున • వినుతిఁగాంచి
చెలియ, నీకేమి కావలెనన్న, నామాట చెల్లింతునని బాసఁ • జేసితేని
యడిగెద ననిన నే • నట్లుచేసెదనని బలికిన, నింక మావారియింట
నుండనొల్ల నటన్న • నోహో, యదేమన జనని విత్తాశకు • జారునొద్ద
కఱగు మీవనితిట్టు • నదిగాక నాయాడుదోడు వా రందఱు • వీఁడువచ్చె
వాఁడువచ్చె నటంచు • పట్టిమాటలు బల్కుదురు దాన నీమదిఁ • గరుణదప్పుఁ

గీ. గావున భవద్భవంబున • నే వసింతు ననుచుఁ బార్థికించి ముక్కిన • నట్లానర్చి
యనిశమును దానితోఁ గూడి • పట్టి సొంపు మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద మదియకాదె. 88

సీ. ఒకదాని బల్మి నూరికిఁ బిల్చుకొని చన్నమాట విన్నను మేను ♦ మఱచియుంటి
దానిఁగూడినచోట్లు ♦ దానిల్లు సఖులను బరికింప గుండె గుభాలుమనుసు
విరులు పన్నీరు లత్తరు పండ్లు పంటకంబులు బంపినది మదిఁ ♦ దలఁచి వగతు
నాయట్టి ధీరున ♦ కేయింత విరహవేదన యుండ నచట నాతరుణి కెంత
పరితాపముండునో ♦ పడఁతి ప్రాణంబులువాయునోయని నేను ♦ బ్రతికియుంటి

గీ. నంత నా కొఱకది మేనఁ ♦ బ్రాణములను నిలుపుకొని రాగ నిద్దఱ ♦ మెలమిఁగూడి
యొడలుమఱచి క్రీడింపుచు ♦ నున్నసొంపు మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె.

సీ. ఒకయెలనాగ యిఁచుక నేరమున నన్ను విడిచిపోయిన నేను ♦ వేఱుదానిఁ
గూడ నాదినమునఁ ♦ గోర్కెతో మఱి కొందరస్మదీయప్రియ ♦ లనియునిదియు
నొక్కచోనుండ నే ♦ నుత్సాహమున స్వారిగాఁ జూచి యలిగినరమణి కూడి
నట్టి నెలంతతో ♦ గట్టిగా నాతప్పుఁ జెప్పుకొనంగఁ బో ♦ గుప్పుమనుచు
నత్తరువాసన ♦ లత్తఁటి బొలయఁ దాదెలసి కంపని మోముఁ ద్రిప్పిరోసి
కొనుచు నీ వననమండనము లెక్కడివన్న హరి యిచ్చెనవ గుండెలావట్టి
పలుకకుండిన దానిఁ ♦ బరికించితక్కినసతులు నీ కేమిచ్చెఁ శౌరియనఁగఁ
దనతప్పుదలపోసి ♦ కనులనశ్శులునించి యచట నుండక యింటి కరుగుదెంచి

గీ. యకట, నాబ్రతు కేల నింకనుచు నొక్కచెలియతోఁ జెప్పిపంప నేఁ బిలువనంప
నన్నుగూడి సుఖించిన ♦ నాటిసుఖము మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె.

సీ. వనజాక్షి మొగ్గవాఁలినఁ గూడ మదనుండు చక్కెరబింటుఁ దూ పెక్కునెట్టి
లాగినక్రియఁ దోచు ♦ లలన నిల్చిపెనంగ నవలతాపరివేష్టనంబుఁ జూపు
దా నెక్కి తిరుగ నెంతయుఁ బిండివినరెడు ఘనసురట్టముభంగిఁ ♦ గానుపించు
పదఁపడి నే దానిపై కెక్కి తిరుగువో నెస గానుగాడిన ♦ విధముదోచుఁ
బడఁతి తా మోకాళ్లుముడిచి ముందుకుతగ్గి యట్లు పైకుబ్బిచెయ్యూచి వదన
మెత్తిన నే నెనఁ ♦ నింపారఁ గూడుచు ముందుకు చెయ్యూచి ♦ యండమలర
యెడచేత దాని లోఁ మెత్తి పట్టి పరస్పరాధరంబులు క్రింది ♦ నందుకొనఁగ
మదగంధి హస్తీ చే ♦ మావటపం డందుకొన్నచందము వోచు ♦ నన్నెలంత

గీ. యితైఱంగునఁ బాన్పుపై ♦ నత్తమిల్లి చతురతచెలంగ బంకసంగతులు దెలసి
నన్నుగూడి క్రీడించిన ♦ నాటిహోయలు మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె.

సీ. భానుజాహ్నిఁ మునఁ ♦ బలుపురు చెలలతో జలకేళి సలుపుచు ♦ సమ్ముదమున
వనముల గోయిలు ♦ గొని మీఁదఁజల్లుచు మునిఁగి లోపలనుండి ♦ మొనసీ కాళ్ల
సందున నే లేవఁ ♦ జయ్యన నీటిలోఁబడి నవ్వుకొనుచు సంభ్రమము మీఱ
నిలిచి క్రీడింపుచు ♦ నీటిలోఁ గ్రోయుచు నూపిరాడక వెస ♦ నుడ్కికొనుచు
మఱియుఁ జేమార్పుల ♦ మర్మముల్ జెనకుచుఁ గళలురేపుచు నెండి ♦ కలుసుకొనుచుఁ

గీ. దలిసి ముద్గాడి భలి నెబాఁసనుచు నిండువేసవులఁ బొద్దెఱుంగక ♦ నేడ్కుఁ గీర్త
సలిపి యలసిన మత్పాణఁసఖుల మరులు మదిఁదలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె. 92

సీ. వనజాక్షి చెఱఁగుమాఁసిన మూఁడునినములు గడఁగి మూఁడేడ్లుగా ♦ గడపి జలక
మొప్పుగానాడి తా ♦ నెప్పుఁడెప్పుఁడటంచు నింపార నాయొద్ద ♦ కేఁగుదెంచి
పైఁబడి కూడుచు ♦ పాడుచు తాళమానములకు సరితాఁగు ♦ లమఱఁజేసి
యొక్కడతగలక ♦ చక్కఁగఁగూర్చుండి కొనను గోరింపుచుఁ ♦ గొంతనేపు
చనుదోయి నా యురంబుననుంచి పెదవంది బిగియించి లోమెగ్గఁజగల నెఱమి
కళసృవింపఁగనీత్తుఁతులుపూత్తుఁతులుజేసి యూపిరాడకయుండఁనొదగఁబట్టి

గీ. నాతి తనివొంది కడువేడ్క ♦ నన్నఁగాంచి యింకనీపని యెట్లంచు ♦ నేమిసేయు
దనుచు హాస్యంబు జేసిన ♦ యట్టిసొంపు మదిఁదలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె. 93

సీ. సమరతిచేఁ దృప్తిఁసనక గ్రొక్కునలేచి పిక్కలు బిగియ పైఁనెక్కి చెలియ
మరుశివం బెక్కినఁమాడ్కిఁ దాండవమాడఁ గళకలుక్కని తీవ్రఁగతికి వచ్చి
కిలకిల నవ్వుచు ♦ గిల్లుచుఁ గఱచుచు నదరుచుఁ జచ్చితిఁనమ్మ! యనుచుఁ
దిట్టుచు మఱి చెంపఁగొట్టుచు నేడ్చుచు నొగి వెట్టికేక వేయుచును మమతఁ
జెక్కులునులుముచుఁ ♦ జెయిబట్టుకొనినిన్ను విడనింకననుచు నఁవ్వెలఁదియహహ
యుహుహూ యటంచు నా ♦ యురముపై గ్రొక్కునవారిలి కన్నలు దేలఁవైచి మేను

గీ. మిగులచెమరింప నూపిరి ♦ బిగియఁబట్టి యంచితంబుగ కళ చిలికించి బాల
సొక్కి సొటసొటఁబోయిన ♦ చక్కఁదనము మదిఁదలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె.

సీ. ఒకలేమ చిరకాల ♦ ముపరినాట్యము జేసి యలసి నీవింక లే ♦ మృనుచు చెయ్యి
బట్టి వెన్నకువారిలఁ ♦ బరికించి చివ్వున నే లేచి కళచలియింప నుద్ధ
తిని గూడ నిదితఱి ♦ యని నన్ను వదలవద్దని మొక్కులిడుచు సయ్యాట మలర

నీసామృతే నది ♦ నిజమంచు కడువడి వడిగ నేయుము నిల్వ ♦ వలదటంచు

నీకళ జాతింగ ♦ నీకుము వెన్నముందైన నిన్ జంపెద ♦ ననుచు మిగుల

గీ. గడగడ వడంకుచును దాను ♦ గళనువిడచి యెన్నిజన్మంబులకునైన ♦ నీవె నాకుఁ
బతివి కావలె నన్న యప్పడఁతిమాట మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె.

నీ. రమణతో నధికవి ♦ సగ్గిబ్బ నవోధను గలసిక్కిడింప ♦ చెల్లికికామ

గేహంబునందు గి ♦ ల్లింతలు దోచిననిది యేమొ నాదేహ ♦ మిపు డిదొక్క

తీరుగానున్నది ♦ తెలియరావనిన నేనిలిపిన నాతోడు ♦ వలవదనుచు

కటిఁ బట్టి యధిక వే ♦ గంబుగా నూచి నాప్రాణమిచ్చుడు నిల్వ ♦ దనుచు కన్నుఁ

గవ మోడ్చి పాన్పునఁ ♦ గదలక మెదలక మాటలాడఁగలేక ♦ మాటిమాటి

కూర్పులుబుచ్చుచు ♦ నొడలెఱుంగక కళను విడువ నమనస్క ♦ భావమునను

గీ. దవిలి బాహ్యప్రపంచ మం ♦ తయును మఱచి యవిరతంబును బ్రహ్మశ ♦ రానుభవము
నేయు యోగి లెఱుంగున ♦ జెలఁగుదాని నెదఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె. 90

నీ. రాజాస్య నే బాహ్య ♦ రతిసేయ చెయిబట్టి తన కుచకత్కళ ♦ త్వంబు జూపి

మొనలనిక్కులు జూపి ♦ పాసఁగ నచ్చోనెల్లద్రవ ముష్ణముండుటం ♦ తయును జూపి

నెలకు మూడహములు ♦ నెఱిఁ గూడకుండఁగ బ్రతిబంధ మిది పెంటఁ ♦ బడును గాన

నందాక రతి కాంక్షఁ ♦ జెందకుండఁగఁ జేయుతున విశనలు జాము ♦ లట్లు నిలిపి

మార్చుకగూడుచు ♦ మఱి యొసరిల్లుచు నెడనెడ సంగీడ ♦ నుడిగి మధుర

గీ. పాకములైక్కి పొల్దావి ♦ బాళి మఱలఁగలసి గీడించి కీడించ ♦ కళలువిడిచి

సామృతినినట్టి యానాటి ♦ సోయగమ్మమదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె.

నీ. ఒకదాని పరిమాణ ♦ మాహించకే గూడ నుచ్చరతం బైన ♦ నోర్వలేక

కాళ్లఁ ద్రోయుచు పొత్తి ♦ కడు పిరుదేతులనాని పట్టుక సరి ♦ మైరమట్టు

కటుఁ బోవనిచ్చుచు ♦ నాకృతుంబునఁ దన్నుఁ జల్లఁ కీయు మటంచు ♦ చాలనేడ

నిది బాగులేదు నే ♦ నిక ధేనుకాబంధమునఁ గూడ సరియగు ♦ ననుచుఁ బల్కి

యటుగూడ సరికొల్ప ♦ లై నొప్పిలేకున్నఁ జూచి యుచ్చెరువొంది ♦ సుదతితనిసి

గీ. యార, నీ వెంత నేర్పరి ♦ వెలినుచుఁ గరమువెచ్చుచు లేచి తా ♦ గొంగిలించి

నన్నుముద్దాడి యనిచిన ♦ నాటిసుఖము మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె 91

సీ. పడఁతి నేడిటు పెక్కు-♦ బంధంబులను గూడవలె నన్న, సుఖమేమి♦ కలదు. దానఁ
గడు తీవ్ర పతనంబు ♦ గలవాఁడు జాగు నేయఁగ నది సదుపాయ ♦ మంతెగాక
కనిదీఱఁ గ్రీడించి ♦ కాంక్షతీర్చుకొనంగ నమ విపరీత బంధములె గాని
స్థిగకామునకు నీకుఁ ♦ జిరతృప్తి గలవాకు చప్పిడిచేతలఁ ♦ జనునె తృప్తి

గీ. యనుచుఁ బ్రకొనికూడి యాహా యికెన్ని నేర్పులైనను సరివచ్చు ♦ నే యటంచు
నాతి తనివొఁగి తనిపిన ♦ నాటి హాయిలు మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె

సీ. ఒక నెలంతుక సత్వ♦ మూహించి యిదితీవ్రపతనంబు గలదని ♦ భావమందుఁ
దెలిసి నే నంతంత ♦ నిలుపుచు మెల్లనఁగలసిన నంతకు ♦ నిలుపలేక
కళవీడఁగాఁ జేయఁ ♦ గనుఁగొని కొనగోట గురుకుచంబుల మీఁద ♦ చులుకుఁజేయ
శ్రమముచే కళనిల్వ ♦ జాగునేయుచు నెమ్మదిగ నేను కూడిన ♦ తీవరించ
తగుజి, నీ కెంతతొం ♦ దరె? యని నవ్వుచు నుల్లసంబాడుచు ♦ నుత్సుకమున
మనసునొప్పింపుచు ♦ మఱి కొంత నేపు నే గలసి తొయ్యలులదీ ♦ టులను పోటి

గీ. మాటలను చెంపనేటుల ♦ మఱియు మోవికాటులను మాటిమాటికి ♦ కళనునిలిపి
కూడి తనిసిన నను మెచ్చు ♦ కొన్నవిధము మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె.

సీ. కడువేడ్క నొక పెండ్లి ♦ కొడుకుతోఁగూడ నా యంతరంగికలైన ♦ యతివ లిద్ద
తీంపుగా నైసేసి ♦ సొంపుగా పేరంటమునకు రా నే వారి ♦ కనుఁగొనంగ
నందొక్కలేమ తా ♦ ముందుగా దన సోయగముజూప దాని క♦డ్డముగనిచ్చి
కులుకుచు చాలబె ♦ ట్కుచు పైఁబడిద్దుచు వారచూపుల నన్నుఁ ♦ బాఁజూసి
చిలునవ్వు నవ్వుచుఁ ♦ జెలఁగి యభిప్రాయబోధకంబుగ గొప్ప ♦ మోముజూప

గీ. లెలిసి నే నాటిరాతిరి ♦ పిలువనంపి నిండు తేరాజు పండువె ♦ న్నెలలుగాయఁ
గూడి తనియింప నను మెచ్చు ♦ కొన్నవిధము మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె.

సీ. ఒకనాని కే సొమ్ము ♦ లొసఁగుట కవి చేయఁబనిచిన వేటొక్క ♦ పడఁతి యెఱిగి
నాటునుండియు దాని ♦ వామంబు నుడువక నాయొద్దఁ జేరి వి ♦ న్నాణముగను
బహుచమత్కారముల్ ♦ బచరింపుచును బ్రీతి నొకనాఁడు కామశా ♦ స్త్రీకభంగి
డంబుగా దశవిధ ♦ చుంబనంబులు జేసి యాచోటఁ బలుమఱ ♦ ట్టాచరింప
వేగ నాకును నన ♦ విల్తులాహిరి మించి ప్రతిచేసి యాచోటఁ ♦ బరఁగగళను

గలకపాఱఁగఁ జేయు ♦ కాంక్షతోఁ బైకెక్కి కళలువీడఁగఁ జేయఁ ♦ గారవించి
వనిత నీకేమి కావలెనన దాని కీదలఁచినసొమ్ము లింపలర నాకు

గీ. దయనొసఁగుమన్న నే మాటఁదప్పలేక దాని కన్యభూషణము తీదలఁచి సొమ్ము
లొసఁగమెయిదాల్చివెలసిన యువతిమువముమదిదలంప బ్రహ్మనంద మదియ కాదె.

నీ. నవరాత్రి వ్రతముండి ♦ నలుశొప్ప దశమినాడెప్పు డెప్పు డటంచు ♦ నింతిఁగూడి
రమియింప నాకు నిల్వక తీవ్రపతనంబుగాఁ గని యిఁకలెమ్ము ♦ జాగువలవ
దటుసందునకుఁబోదమని చెయిబట్టియయ్యవతిదోడ్కొనిపోయి ♦ యొకరికొకరు
క్షాళనంబొనరింపఁ ♦ గడుకాంక్ష కలదన్న నట్లుగావింప నా ♦ కంతలోన
కాయజన్మజము ఛదాయంపఁగా నిన్వజాలక రయమున ♦ శయ్యజేరి

గీ. యిర్వురము బెక్కుబంధంబులేర్పడంగ రోషమునఁగూడుకొని బల్ తహాషగాను
సమతఁగ్రీడించి తనిసిన ♦ చందమెల్ల మదిదలంప బ్రహ్మనంద మదియ కాదె. 103

నీ. మఱియొక్కనాఁడు నే ♦ పెఱలేమతోఁ గూడి రాకున్న, నతనికి ♦ నాకుఋణము
సరిపోయె నని పండ్లుకొరుకుచు నేమేమొ తలపోయుచుండంగ ♦ దానికడలి
యిదికాదు పని యని ♦ యే మటుంగునఁ జొంచిపోయి తటాలునఁ ♦ బొలఁతివొందఁ
బడి కాఁగిటగదించి ♦ పాలిండ్లుబిగబట్టి నెప్పిపుట్టఁగఁ జేయ ♦ నొప్పుకొనక
తిట్టచుఁ దన్నుచుఁ ♦ గొట్టుతు నేడ్చుచు 'విడువిడు' మనిననే ♦ 'విడువ, నొప్పు
కొని యొట్టుఁ బెట్టుకొన్నను వేగవిడిచి నీ యంఘ్రినేవ యొనర్తు' ♦ ననిన నొప్పి

గీ. కింతియోర్వక 'శతుడ! నీ ♦ కెగ్గుగలదె? యేమిచేయుదు నింక నీయిచ్చ' మనిన
నాతితో నేను గూడిన ♦ నాటి సొగసు మదిదలంప బ్రహ్మనంద మదియ కాదె. 104

నీ. ఒక యిందుచుఖియు నే ♦ నొకనాటి దినమున వలువలు వెలిబుచ్చి ♦ బాహ్యరతుల
మిక్కిలిసొగరెక్కి ♦ పెక్కుభంగులఁ గూడుచును గతాగతములఁ ♦ జూచి నగుచు
సరికొల్తలేయుచు ♦ సరసమాడుచు చుంబనములు నేయుచు సుఖమమర మఱులఁ
గలయఁగూడుచు జయఁ కాంక్షలు దెలుపుచు నొగి పందెములు వైచుచుండ న్నప్పు

గీ. డటు కళలురేఁగ వెన్నముంబౌనో యనుచుఁగడగి మనసొక్కటిగ జేసికళలువిడిచి
యలసి యటునిటు బవళించి నట్టిసొగసు మదిదలంప బ్రహ్మనంద మదియ కాదె. 105

సీ. తొయ్యలి యుయ్యెల శయ్య నడ్డంబుగా భవళించియుండ నప్పడతి నంచు
నకుడిసి నే క్రింద ననువుగానిలుచుండి వెస దాని పదము లెత్తి సరిజేసి
జొనిపి నాచేతుల స్తనములుట్టుక నుయ్యెల నూచుచు నొగి నిలిచిన
చోనుండి యెడముజేసుకొని యూహాపున కీఁటెపోటుల గీతు లెసగఁజూపి
వింతలుగావించి యంతమీఁదట నిల్చి యటుమ్రొగ్గి లోఁగుమ్మ నతనుసిడము

గీ. తాపుచే దానికళయు గలంకబార బరగ నాకాను జేతులఁ బట్టి రుద్దు
కొని కళవిడిచినట్టియా వనితమోహ మెడఁ దలంప బ్రహ్మసందఁ మదియకాదె.

సీ. లేమ నెక్కెతను మాఁగిమి నేయుటకు దానిచంక బిడ్డను నేను సరస నెత్తు
కొను నెపంబున గురువుచము చే దాకించి బిడ్డనుగొని ముద్దుబెట్టుకొనుచు
పతక మెక్కడిదని బల్కి చే నంటుచు నీమేను చిక్కినదేమి యనుచు
చెక్కులు చేతులు చక్కఁగా నిపురుచు మచ్చెకంటి, జ్వరంబు వచ్చినట్టు
తోచుచున్నది యని తోడ్తోన చేనాడి బదపడిగుండెలు బట్టిచూసి
జ్వరముగాదిది మేహసంబంధమగు కాక వెస మేహశాంతి గావించు ననుచు
బాలకుండేడ్చిన బాలివ్వమని యిచ్చి మొనసిగ్రమ్మట వాని ముద్దులాడి
మేనిసోకులచేత మెయి చెమర్చియు మఱి పులకలెత్తిన నేను గలయఁజూచి

గీ. భయమెడలి దొని చెయిగీట బాలిమీట నన్నెలంతయు నెగచే నన్నుబిలచి
కూడి క్రీడించి సుఖము నైకొన్నవిధము మదిఁ దలంప బ్రహ్మసందఁ మదియకాదె.

సీ. ఒకనాఁడు శయ్యపై యోచనగా నేను పవళించియుండంగ పడఁతివచ్చి
యొకవంక శయనింప నెగి ముద్దులిడఁబోవ మనసులోజేరిన మగువ కొనఁగు
మనివిదలించి మాఁగ్గము వీడకుండిన బదరిన పని పొందువడఁ దటంచుఁ
బులకలు జూచి యిప్పుడె తనంతనె గూడుననుచు నే నూరకుండిన గల్లంగి
వేడుకొన్నపుడు నే మోడలు జేరితినిని యది మది నుపాయంబు వెదకి
కలలోన నిద్రచే నులిక్కుపడి మళ్లి పెనుదయ్య మొకటి వచ్చెనని యింతి
కలవరింపుచు వేగఁ గొగిట బిగియంగఁబట్టిన వే జూచి పడఁతి! నీకు
బిట్టినదయ్యంబు వదలితునని బల్కి గరిమనట్లన గూడి కళసృవింప

గీ. జేసి 'భూతంబువిడిచెనా • చిగురుబోజీ?' యనిన నదినన్వయమొడ్చు • గనులతోడ
నన్ను మాటికిగనుగొన్న • నాటిసొంపు మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద • మదియకాదె.

సీ. ఒకనాఁడు జన్మని • యుపరితాండవమాడ నేనట్లు సరిగ నంగిచ్చుచుండ
ముడిగి దా లోమొగ్గ • మొన గదలనదిమిమొనుచు దా నబ్బబ్బ • యనుచు మిగుల
బరవశస్వము జూపు • తటి నునుంగావన్నె చిలచిల మని జూఱ • నిగ్గుపొడమి
తలవంచుకొన జూచి • 'తరుణీ! కానున్న దైనది యింక జంకే?' • ననుచునేను
చనవిచ్చి వడిగగూ • డిన రసాభాసమై లో నొప్పికల్గ నా • లోన మాకు

గీ. కళలుజూఱంగ నేలేచి • కడురయమున స్నానమొనరించి మలయొక్క • శయ్యజేర
నను విలోకించి నవ్వి న • నాటిసొంపు మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద • మదియకాదె.

సీ. పనిగ నా శోభనంబునకు నేగంటంబు వచ్చినవానిలో • పనికయొకఁడె
వగసలాడుచు మమ్ము • సడకింటిలోనికి బంచి తా నటుగోక • పొంచిమాడ
బొసంగ నందఱ నిద్ర • బోనిచ్చి తగ యేమటించి నంచించి నే • బొంచి దాని
బట్టి లోనికిఁదీసి • సడవైచి గూపనిజేసి చూపించి యా • చిన్నిపడుచు

గీ. కాశబుట్టింది దాని సా • హాయ్యమునను కాంతదీఱంగ నటు నిజే • కంబుజేసి
యిద్దఱిని నొద్దఱుంచుక • ముద్దులాడ 'నధికసాహసి' వనుచు వా • రన్నమాట
మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద • మదియకాదె.

110

సీ. ఒక మానవతిని నే • నొప్పుమీఱ నేనేకదినములనుండి పొ • ధ్ధింప నొప్పు
కున్న 'నా యొడలిలో • నూకిరి గలిగుండునంశలో నిన్ను సా • ధింతు' ననిన
నది 'చూతమింక బా' • మ్మన నాటునుండి నే మదిలోన దరుణంబు • వెదకుచుండ
నొకనాఁకిరాత్రి త • స్పక దేవుడటువీధి వేంచేయఁజూడ న • వ్వలఁదిమగఁడు
లేచిపోయిన నది • చూచి నే కొంతనిదానించి నీ • కటితఱిని పోయి
కూడిన బతియకు • కొని యదియుండ నా కోరికఁగీర్చుక • పేరుచెప్ప

గీ. 'పద్మసాధించితివి!' యని • పలికి నన్ను మమతతో ముద్దులాడి 'యా • మాట నింక
నన్మలరు నీవు చెప్పన • ద్ద'న్న మాట మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద • మదియకాదె. 111

సీ. పనితయొర్తుకు నాను • వైపుతే కిరుగూరి తిరుణాళ్ల గడువుంచి • మఱియు గొండ
తే మునుజని యొక్క • యింటిలో నిద్రింప పరంగ నేలేచి గీ • పంబు మఱిసి

గుఱుతు లేకుండొక ♦ గరితఁగూడిన దనపతి యని యది యేమి ♦ పలుకకున్న
నే నొందుచెలి యని ♦ యెఱిఁగి కరిపించిన నదిగాంచి దొంగని ♦ యటవ నుటికి
నాప్రిక్కజేరి, యంతట యేమటించి మున్నట్లు సంకేతిత ♦ యైనదాని
నెఱిఁగి యూపిరి బిగియించి మెల్లన మొనగాళ్లు నేలానించి ♦ గదియఁబోయి

గీ. సద్దుగాకుండ బ్రక్కలో ♦ నిద్దరించుచున్న మగనికి సడిబడఁకుండ కూడి
నాతి నేను సుఖించిన ♦ నాటివింత మదిఁ దలంప బ్రహ్మసంద ♦ మదియకాదె. 112

నీ. చెలియ నేనును జోడు ♦ వెలిగుఱాల్ గట్టిన సారటులో నెక్కి ♦ సమ్మదంబు
జెలఁగ జరీనకా ♦ ప్పీ బనారసి పనుల్ జేసిన మొకమల్ గ ♦ లీబు వేసి
సరి గవాక్షుల తమా ♦ పాజూచుచును ముచ్చటాడుచు మర్మంబు ♦ అంటుకొనుచు
నందులో నిడుకొని ♦ యటు యెడిలో నుంచుకొని మోవిమార్పుల ♦ మొనసికాటు

గీ. లందుచును మిఱ్ఱు పల్లంబు ♦ లందు నడ్డముగను నిల్వంగ నూఁగుచు ♦ నొకఁకైన
గాసిలేకుండ గీడించి ♦ కళలు వీడఁజేయుచు విహార మట్లుచేసిన విధంబు
మదిఁ దలంప బ్రహ్మసంద ♦ మదియకాదె. 113

నీ. అలివేణి నవలతా ♦ వ్యాలంబి సుమమంజరులజూప వలుదచున్నలను బట్టి
వగలాడి కొమ్మావి ♦ చిగురాకుఁ గొనుచున్న వలదని కెమ్మావి ♦ పంటనొక్కి
కమలాక్షి పున్నాగ ♦ సుమము మూర్కొనుచున్న నిద్దంపు పొక్కిలి ♦ ముద్దులాడి
గరిత కందమ్మిలో ♦ కర్ణికఁ గనుచున్న, బ్రీతితో నిధువన ♦ కీడసల్పి

గీ. లలన భావప్రికాశకో ♦ త్తులకుఁ దగినచెయ్యు లానఱించి గఱగించి ♦ చెట్టఁబట్టి
వనవిహారంబు జేసిన ♦ వైభవంబు మదిఁ దలంప బ్రహ్మసంద ♦ మదియకాదె. 114

నీ. తరుణి రాక యొకింర ♦ తడవుజేసిన నగ్గి ప్రిక్కన కనుమోడ్చి ♦ పవ్వలింప
వచ్చినాప్రిక్కలో ♦ మచ్చిక గూర్చుండి వదలక పైవారిలి ♦ పెదవి నొక్కి
కామధ్వజముబట్టి ♦ కదలించి ముద్దాడి తప్పు నైపుమటంచు ♦ దండ మొసఁగి
పవళించి మోకాళ్లు ♦ పైకెత్తి నను తనపదములపైనుండఁ ♦ బనిచి దాని
నచ్చోటజేర్చి యు ♦ య్యాలొ జంపాలో యటంచు నూఁచుచు బుజ్జ ♦ గించి మఱియు

గీ. తనిసి తనియించి రనదుహ ♦ స్తములుసాచి యక్కుననుజేర్చి కౌగిటఁ ♦ జిక్కఁబట్టి
'యలుకతీతెనె?' యని బల్కి ♦ నట్టిసొంపుమదిఁ దలంపబ్రహ్మసంద ♦ మదియకాదె.

సీ. ఒకనాఁడు నే సముత్సుకత నానారత్న మండనాలంకృతాంగుండ నగుచు
గజరాజుమీఁద సింగారంబు దీపింప వలనొప్ప గూర్చుండి • వైభవమున
రాజమార్గమున రా • రమణియొక్కతె సౌధమెక్కిచూచి విరాళి • నెక్కినంగ
“నీ వభిజ్ఞుడవు గా • నేడేమిచేసిన నలసటతీటునో • తెలియు” మనుచు
గీ. చెప్పిపంపిన యాబోటి • చిత్తమెఱిగి ప్రేమమీఱంగ నారాతి • పిలువనంప
వచ్చి ననుగూడి తనిసిన • వనితసౌంపు మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద • మదియకాదె. 116

సీ. అల మహానవమి రే • యద్దాలమేడ లోపల పైఁడితల్లుపై • కొలువుదీర
నపుడు మంతులు బడా • అద్మీలు మొదలుగా చాల సజమ్మజ • రాలు శీయ
వరుస గరీబు ప • ర్వర్సలా మని చోపుదార్లు, పరాకంచు • తగువిధమున
కటికెముల్ హెచ్చరికలు దెల్ప లప్తగయందు దీపములు నిం • డారవెలుగ
బల్కచేరీ జేసి • బర్హాస్తు గావించి ప్రియసతిఁ జేటిచే • యిలువనంపి
నన్నులమై భూషణములూడ్చి గద్దెవద్దనె వేడ్కతో నిధు • వనము సలుప
వెలయ నిర్వంకల • నిలువుటద్దములలో నన్యోన్య ప్రతిఫల • నములచే న
నేక మంచములపై • మా కూటముల పరంపరలు జూపట్టిన • పరగఁ జూపి
“యిట్లనేకస్త్రీల • కే ననేకాకృతుల్దాల్చి రాసక్రిడఁ • దగ సఁపితి
నింపార మనము నే • డిన్నిరూపములుగా నిచ్చొట క్రీడించు • టిది విచిత్ర”

గీ. మంచు నెసజెంప లానించి • కొంచె మెదురుగా దిరిగి యద్దములలోనఁ • గాంచి ముగ్గు
లాడి క్రీడించి తృప్తుల • మైనవిధము మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద • మదియకాదె 1:7

సీ. శుకతుండ సందప్త • సుందరఁబంబుపోలికనున్న కె • మ్మోవితోడ
కరరుహ పరిహాస • కరమర్దన మ్లాన ఘనమంజరులు బోలు • చనులతోడ
గండేభ విహరణ • కలుషీకృత సరోవరాభ పుష్పస్త్రీ గే • హంబుతోడ
భానుమయూఖ సం • పర్క పరిక్లాంత లతికోపమాన గా • త్రంబుతోడ
వితతనిశ్వాస మా • రుతమలినీకృత ముకురంబు క్రియనొప్ప • మోముతోడ

గీ. కాంత సురతాంతతాంతయై • కనులు దేలవైచుచు మదంసవిన్యస్త • బాహుయుగళ
యగుచు నొడలపైఁబవళించి • నట్టిహాయిలు మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద • మదియకాదె.

సీ. ఒకనాఁడు పూవుటీరములోన కెందమ్మివిరులపాన్పున నేను • వేడ్కనుండి
కనకాంగి యెల్లలో • కమువారు గావించువిధము గా దేనొక్క • వింతసేనుఁ

బరికింపు పని దాని ♦ శర ముర్ఖిపై మోసి కాయంబు పైకెత్తి ♦ కాళ్లుమడిచి
వెనుకకుఁ బడకుండ ♦ 1 నెసలేచి పట్టుక రోకటిచే తోలఁ ♦ గుమ్మినట్లు
గీ. మించి శబ్దంబులదవఁ గీరి ♦ డించి యోర్వలేనన సమంబుగా బవ్వ ♦ శింపఁ జేసి
చెలికిరతిఁదృష్టిఁ గలుగజే ♦ నిన ఘనందు మదిఁదలంప బ్రహ్మనంద మదియ ♦ కాదె. 119

సీ. ఇరువురకును ప్రేమ ♦ లెసఁగ నెన్నాళ్లకో తఱియైన దన్ని రా ♦ తడవుగల్గ
మరుఁడేచ మాటికి ♦ తెఱవుజూచుచు చీమచిటుకన్న ఝల్లని ♦ చెమ్మరించ
నడవచ్చె నిడవచ్చె ♦ ననిజూచి యెందుఁ గన్నట్టుకుండిన నింటి ♦ వారిగలన
నడలేమికల్గెనో ♦ యని దూతినంపి యేమియుఁ దోచ కొయ్యన ♦ మేనుమఱచి
గీ. యుండ నదివచ్చి పటమాడ్చి ♦ యొడినితేరిసరిగ నది బట్టుకొనిజొన్న ♦ స్వప్నచునుచు
నుకికిపడ నవ్వి కూడిన ♦ యువతిహోయలు మదిఁదలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె.

సీ. వ్రేపల్లె కీవేగి ♦ వ్రేతల రాధక నిశను సందర్శించి ♦ యిరువుమీఱ
దుప్టరాజుల నెల్లఁ ♦ దునుమాడి శీఘ్రంబవచ్చెద నందాక ♦ వగలుచక్కి
యత్తిధైర్యమున నుండు ♦ డనుచు నామాటగాఁ జెప్పి యూరడిలంగఁ ♦ జేసి వేగ
రమ్మన, నుద్ధవుం ♦ డమ్మెయి వ్రజమున కరిగి గోపాల సుం ♦ నదుఁగాంచి
గీ. పరగ నేకాంతమున హరి ♦ బక్కినట్టి పలుకులన్నియు వినిసింప ♦ వారు మాటల
నతనితో నన్న మాటల ♦ చతురతయును మదిఁదలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె. 121

సీ. పిన్నవాడని చంకఁ ♦ బెట్టుక ముద్దాడ వెన కుఱంబులుబట్టి ♦ వెడవియూనె
చిటుత కూకటినాడు ♦ చెలరేగి మాయొండఁ బశ్యతోసారవృత్తిఁ ♦ బాలుద్రావె
మగవారు లేనినోఁ ♦ వగఁ బొంచుకొనివచ్చి మగపోడుములు జేసి ♦ మరులుకొల్పె
భూరి గోవర్ధనోద్ధారణాదుల చేత యాపదలఁచి మ ♦ మృరసిబోచె
కాత్యాయనీపూజఁ ♦ గావించు తఱి మొలచీరలుముచ్చి ♦ సిగ్గుఁగొనియె
విపినమధ్యంబున ♦ వేణుగానముజేసి కామవేదన మాకుఁ ♦ గలుగఁజేసె
పెక్కండ్రసతులకు ♦ పెక్కురూపంబులు తీలఁ గైకొని రాస ♦ కేశిసలిపె
యమునాతరంగిణీ ♦ హృదములో మముఁగూడి వేడుకతో జలక్రీడలాడె
గీ. మఱియు మగ్గువైరి మముఁగూడి ♦ మమతతోడఁ జేసిన వినోదవైఖరుల్ ♦ జెప్పవశమె
యమ్మహాత్ముని లీలావి ♦ హారమహిమ లెదఁ దలంప బ్రహ్మనంద ♦ మదియకాదె. 122

సీ. అకలంకమైన మా యావనం బంధయు సుందరాకారుడై చూడగొనియె
పతిసుతాదుల వీడి భావంబు తనయందె సమ్మదంబునజేర్చి నమ్మియున్న
మము విడవాడి తా మధురాపురికి బోయె నింత నిగ్దయుడవ్వె నెందుగలడు
దానింక రాకున్నఁ దడవుగా నిచ్చోట సోడలఁ బ్రాణముదాల్చి యుండలేము
గీ. శ్రీ హననపాతకం బది చెందకుండ శీఘ్రమునవచ్చి మమ్ము రక్షింపుమనుచు
హరికి జెప్పుమటంచు హారన్నమాట మదిఁ దలంప బ్రహ్మనంద మదియకాదె. 123

సీ. అనియిట్లు వల్లవాంగనలు బక్కిన నిష్ఠురొక్తు లాకర్ణించి యుద్ధవుండు
గ్రమ్మి మధురాపురమ్మున కటుబోయి శ్రీహరి కఱిగింపఁ జిత్తగించి
ద్వారకాపురి కేగి వయస రుక్మిణ్యాదిసతుల వివాహమై సంభ్రమమున
జైద్యప్రముఖ దుష్టసంహార మొనరించి భూభార మణగించి పాలుపుమించి
గణపతి పూజనకాలంబునందు గ్రమ్మర రాధికను గోపభామినులను
గలసి వేరెల్లకుఁ గడువేడ్కఁ జనుదెంచి వారలఁగూడి దుర్వారధంగి
గీ. పావనందైన రమ్యబృందావనమున నింపుమీఱ గీడించి నుఖింపుచుండె
నట్టి కృష్ణుని లీలావిహారమహిమిలెడఁ దలంప బ్రహ్మనంద మదియకాదె. 124

సీ. రతిహాస్యా నంగరంగ కొక్కొకాది సముదగ్ర సత్కథా శాస్త్రములను
జెప్పినట్టి విదగ్ధు లప్పటి జాతులవిధమును సత్వాది భేదములను
గాంచి స్థాన స్పర్శ ఘనమణి మంత్రోపధములచే నరులకు దరుణులను
గలరహస్యంబులు దెలిపిరి; యవియు నిక్కలంబునకు సరిగాకయున్న
బరఁగ నిప్పటి కిల బహుజనానుభవ సిద్ధామేయ వివిధోచితాంశములను
గీ. నీ శతకమందు మఱుఁగుఁగా నింపు మెఱయఁ దెలియజెప్పితి నీజాడఁ దెలిసి చతురు
లంచితముగఁ గీడాసౌఖ్య మనుభవింపుఁ డార్యులార! బ్రహ్మనంద మదియకాదె.

సీ. పరియారు కళలును బహునహస్యము లిందు పాసఁగ గూఢంబుగాఁ బొందుపఱచి
యున్నవి; చక్కఁగ నుపలబ్ధిగలవారు యొందించి వేసట్ల నొందకెలమి
నఱలేని చోటులఁ జిరకాల మభ్యాసమొనరింప నొక కొన్ని యుత్పాకమునఁ
గనవచ్చు త్వరలోన ననుభవమున కట్లురాకున్న విన్నమాత్రమున భావ
బోధంబు గాకున్నఁ బాసఁగ విదగ్ధుండుగావున్న నిజములు గావటంచుఁ

గీ. దెగడవలవదు సరసు లీ • తెఱఁగులన్ని దెలసి ముఖియించి తనిసి యవ్వల రమేశు
సత్కృపనచింత్యమగుబ్రహ్మ • సౌఖ్యమొందు డార్యులార! బ్రహ్మనంద • మదియకాదె

సీ. సజ్జనులార! యీ • శతకంబు గేవలశృంగార మని నిరసించవలదు
శ్రీకృష్ణుఁ డింపార • బృందావనంబులో చతురత గోపికా • సతులఁ గూడి
జేసిన శృంగార • చేష్టలన్నియు చాల మోక్షప్రదములని • మున్ను మాని
వరుఁడు వ్యాసుండు శ్రీ • భాగవతంబులో శిష్టసమ్మతముగ • జెప్పలేదె

గీ. కృష్ణలీలావిహారంబు • లెవ్వఁ డెన్నిగఁతులఁ గొనియాడినను దప్ప • గలదె సాధు
జను లుపాదేయమని విని • సంతసింపు డంచితముగ బ్రహ్మనంద • మదియకాదె. 127

సీ. ఈ శతకంబున • నేపద్యమునను మాకేవిలాసము జెప్ప • నిచ్చగతిగ
నావిలాసంబున • కనుగుణ సంగతులన్నియు స్పష్టంబు • లగుట కిట్లు
క్రమ మొప్పు నాల్గు పా • దములను విమాని వలసినపాదముల్ • వరుఁడగుర్చి
సీసపద్యంబులు • జెప్పితి చరణంబు లెక్కువ యని కవు • లెంచవలగు

గీ. పదము లధికంబు లై నట్టి • పద్యములను మాలికలుగా గ్రహించి స • మగ్రముగను
సర్వభావార్థము లెఱింగి • చతురులెల్ల మదముగనుఁడు బ్రహ్మనంద • మదియకాదె. 128

సీ. అఖిలలోకేశ్వరుం • డైన శ్రీకృష్ణుని శృంగారచర్యలు • రంగుమీఱ
యీ శతకంబున • నింపుగా గలుగుటఁజేసి దీని రచింప • జేసినట్టి
పృథివీసునకు జని • వినవారలను విన్నవానికి నవ్విభు • భూరికరుణ
యవనిలో దీర్ఘాయు • రారోగ్యములు బుత్రపౌత్రాభివృద్ధి సం • పత్సమృద్ధి

గీ. ధైర్య గాంధీర్య సద్గుణ • దాత్య వినయ విజయ సౌశీల్య సౌజన్య • విత్తలాభ
సార ధర్మార్థ కామ మో •క్షములు గలుగ మడిఁదలంతు బ్రహ్మనంద • మదియకాదె.

[మేరువపద్యము].

సీ. ప్రమదా కళా శీఘ్ర • వతన వారణమును

నరకళా పరివర్జ • న స్వతంత్ర

తయు, బాహ్యరతమున • దరుణీ కళాసాగ్రవ

ణము, యోససంకోచ • నంబు, యోని

శబ్దాపచము, రజఃస్సందర్శనము కన్న
 మున్న శ్రమాంతర ధోగక్రియయు
 నారీ కళోత్సర్జన స్వతంత్రతయును
 స్థలనాంతమునబునః ధరణమునకు
 తక్షణంబున వృద్ధిః ధగఃజేసుకొనుటయు
 ముందుగజరిగిన ముచ్చనంగ
 మం బెఱుంగుటయును ధమతి భవిష్యద్రజో
 జ్ఞానంబు, జలనాడి ధుర్వణంబు
 నలివేణియోని గాఢాగాధములను వ్య
 త్యస్తంబు గావించునదియు, బ్రథమ
 మాసంబు నందె భామాగర్భవిజ్ఞాన,
 మాంతరభోగ వంధ్యాత్వనిర్ణ
 యంబును, మదనగేహాంతరస్థిత లింగ
 మున మకరధ్వజమ్మును నెలంత
 యవలఁ బోదోయుట, యవతితోఁ గీడించు
 నపుడు భగాంతర్గతామయముల
 గీ. నాత్మనెఱుఁగుట యివి పదియారు కళలు
 మఱియుఁ గొన్నిరహస్యంబు లరసి తెలసి
 యతను నిధువనసౌఖ్యంబు లనుభవింపుఁ
 డనఘులార! బ్రహ్మనంద ధమదియకాదె.

సంపూర్ణము.

రాజోపు గ్రంథము.

మ ద నా ర్థ వ ము .

మధురనాయకరాజగు విజయరంగచొక్క భూపాలునిచే రచియింపబడిన, సంభోగ శృంగార కథానకములుగలిగిన, వచన ప్రబంధము.

వంగభూపాలుడగు మదనకేసరి రాణులు పదునైదు గురు, తమతమ సంభోగానుభవములుగా, మర్మమువిడిచి పచ్చిపచ్చిగాజెప్పిన పదునైదు కథలు.

[శైలికుదాహరణముగా నీ గ్రంథాంతమున ముద్రితమైన భాగమును జూడందగును.]

రా మా వ ధూ టి తా రా వ ల్లి :

అభినవపండితరాయ, నిరంకుశచర్య
మాడభూషి వేంకటాచార్య కవికృతము.

భూ మి క .

మాడభూషి వేంకటాచార్యుడు, మహాకవి, మహావిద్వాంసుడు. అష్టావధాన, శతవధానములను; చిత్రరీతుల, జిత్రగతుల నొనరింపఁ గల ప్రోడయనియు, నావిషయమున నిరుపమానుండనియు, బండితకవి మండలిలో ఖ్యాతిఁ గాంచినవాడు. ఈమహాకవి ధారణాపటిమ కుదా హరణంబులుగా బెక్కుగాథలు గలవు.

ఈతండు నవీనుడు. విష్ణుసాయుజ్యమునంది, యిప్పటి కిరువది సంవత్సరములు గావచ్చినది. గోదావరీమండలములోని మహారాజు లందఱివలనను నెక్కుడుగా బహూకరింపఁబడుచూ, జీవితమున విశేష కాలము విజయనగర సంస్థానమున గడపెను. 'అభినవ పండితరాయ, నిరంకుశచర్యవేంకటార్య' యని యీకవి బిరుదునామము.

వేంకటాచార్యుని, కావ్యరచనాపటిమయటుల, నాతని వేశ్యా ప్రియత్వంబును బ్రసిద్ధంబు. భరతాభినయనిధానంబును, రూప మోహినియు నగు 'రామావధూతి' తన రాసిక్యముచే మహాకవి కావ్య వాణిని బులకింపఁజేసి సారస్వతమున నిత్యమర్యాదల నందుచున్నది. రామావధూతి మాయూరిదని నేటికినీ గుంటూరిపేరులు సగర్వముగాఁ జెప్పికొనుచూ, మన్మథుఁ డనుక్షణము గృతార్థుండైన యామెసౌధ మిదియేయని జూపుచుందురు.

నరసకవితా చాతురీధురీణుండును, ననుభవరసికుండు నగు కవిరాజు, ప్రేయసికి బహూకరించిన తారావళి, యాంధ్రవాణికి విలువ లేని భూషణము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీమద్భక్తానందాచార్య
(పూర్వ) గ్రంథాంతరము

రామావధూతితారావల్లి.

- నీ. శ్రీరాధికాకుచాఁజ్జేషజ సంతోషవివశుఁడౌ శ్రీకృష్ణఁవిఘ్ననికరఁగి
సకల విద్యావాప్తి ♦ సాధనభూతయా శారదాంబకు నమఁస్కారములిడి
యైహికానంద పృథ్వాహా పూరకమైన శృంగారరస మాత్మ ♦ నిరవుకొలిపి
మదనసామ్రాజ్య సింహాసనాధూధులై బురణించురసికశేఖరుల నెంచి
- గీ. ఏవిధ రతితంత్రపాండిత్యభవ మహానుభవములె పదార్థములుగ నేర్పఱచినీన
పద్య నక్షత్రమాలిక ♦ భావవిదుల మనము లలరంగఁ గూర్తురామావధూటి. 1
- నీ. చక్కని కెమ్మోవి ♦ సరసంపుఁ బలుకులు బారైన కరులు బొల్పారుబొమలు
సొగసైనచూపులు ♦ సోగకన్నులు తక్కుదేరుచెక్కులు కాంతఁలూతు నొసలు
తీరైనచూకంబు ♦ దిద్దిన శ్రీచూర్ణ శేఖయు మృదునైన ♦ లేతనగవు
కుదురైన రదనముల్ ♦ గుమ్మబుగ్గులు నందమగునాన నాసికామండనములు
- గీ. కలిగిచెలువొందు నీమోముఁదలఁచి తలఁచి తాల్మిచెడి బెట్టుకొంతఁధైర్యమాని
గుట్టుచెడకను కాలంబు ♦ నెట్టుచుంటి మరునిరతనాలజేటి రామావధూటి. 2
- నీ. కనుమూసి నంతలోఁ ♦ గలకల నవ్వుచునచ్చి కాఁగిటఁజేర్చి ♦ ముచ్చటాడి
మోముమోమునఁజేర్చి ♦ ముద్దులనూరార్చి సారెసారెకు మోవిజప్పరించి
'నన్నిట్లు నెడబాయ ♦ నాయమా మీ'కని యతినిష్ఠురము లాడు ♦ నంతలోన
మేల్కొని నలుదెసన్ ♦ మినుకుచుఁ జూచి కన్నీరు మున్నీరుగా ♦ నెగడఁ బ్రీతిది
- గీ. నంబు రాత్రిలు నిటులుండె ♦ నాయవస్త్రః యిట్లుకలలోన నన్నలఁయించకుంటె
వారిజాతాక్షి నాతోడఁవచ్చి యిటనె మేమతతో నుండరాదె రామావధూటి. 3
- నీ. నీమోము నీగోము ♦ నీమోవి నీతావి నీసోరు నీతీరు ♦ నీకుఁదగునె
నీచనుల్ నీకనుల్ ♦ నీకాను నీమేను నీతొడల్ నీనడల్ ♦ నీకుఁదగునె
నీతక్కు నీబెక్కు ♦ నీనీటు నీగోటు నీపూయల్ నీలయల్ ♦ నీకుఁదగునె
నీగుట్టు నీబెట్టు ♦ నీకురుల్ నీమరుల్ నీచెల్మి నీతాల్మి ♦ నీకుఁదగునె

గీ. నీకుఁ దగినట్టి పురుషుడఁ ♦ నేన, నాకుఁ దగిననుందరి వీరగాఁ ♦ దలఁచి చాల
వలచి యన్యోన్య మతనుని ♦ గెలిచిమిగులమంచితో నుంటిమిగదె రామావధూతి. 4

సీ. ఒకనాఁటి కలలోన ♦ సకియనీకాలిపాంజెవులలో జంజంబు ♦ చిక్కినట్లు
ఒకనాఁటి కలలోన ♦ సకియనీ చేతిపోతీలోన నాజుట్టు ♦ చిక్కినట్లు
ఒకనాఁటి కలలోన ♦ సకియకాఁగిటుజేర్చు తటిఁగంపె గడ్డాఁ ♦ దాకినట్లు
ఒకనాఁటి కలలోన ♦ సకియమెల్లననాదు కూబలో కుక్కుగో ♦ కూసినట్లు

గీ. ఇన్నివిధముల వచ్చట ♦ నున్ననాఁటి వన్నెలన్నియు గలలోన ♦ వచ్చి యిదట
గాసి గూర్చుచున్నవి నిన్నుఁ బాసి యెట్లు మరులు నిలువంగజేర్తు రామావధూతి. 5

సీ. నమ్మినవాని నన్యాయంబు నేయుట కాశిలో గోహత్యఁగా వకరికి
వలచి వచ్చినవాని వంచనల్ నేయుట నరహత్యగాదె పున్నాగజేరి
చెక్కిఁగోరినవానిఁ ♦ జేపట్టి విడుచుట బ్రహ్మహత్యయెకాదె ♦ పంకజాక్షి
అడితప్పినదోష ♦ మన్నిదోషములలో మొదటిదోషముమీ ♦ గూహనాంగి

గీ. నిన్నునమ్మిరి వలచితి ♦ నీవు నన్నుఁ బ్రేమఁజేపట్టితివి యింక ♦ కడువలచుచు
బాసజేసితి విప్పుడే ♦ పగిదిఁగూర్చి మఱచిపోవంగఁ దగునె రామావధూతి. 6

సీ. చంద్రఖండంబుపై ♦ జంద్రఖండమురేక నుడుటఁ గుంఠమవంకఁ ♦ బదిపలుచి
కొండలపై మంచు ♦ నిండియుండిన రీతిఁ జనులపై వెలికైకఁ ♦ జక్కపలుచి
కలువరేకులఁ దుమ్మెదలు వ్రాలి యున్నట్లు కనుదోయి నంజనంబును ఘటించి
బంగారు ప్రతిమలఁ ♦ బటికవార్చినరీతి లలిజల్లు మల్లుసెల్లా ఛించి

గీ. అంగజప్రభు విజయ కాహళులపగిదిఁ గార్ల నండలు పాంజెవుల్ ♦ ఘల్లుగనుచు
మోయి మెల్లనవచ్చి నామోలనిలుచు కీవిమఱువంగఁదరమె రామావధూతి. 7

సీ. ఒకనాఁడుమేడపై ♦ నొంటిగా కిటికిటీలెల్లఁగించి నిద్రించువేళ
దల్లగా నేరచ్చి ♦ మెల్లమెల్లన పోకముడివిప్పదో దుర్లిపడి బిరాన
లేచి చెంగట నన్ను ♦ జూచి 'సెలవాసు, రాగంజీ' యటంచు నుగంబుపైకి
తిగిచి నాచుబుకంబుఁ ♦ దివురుచు నవ్వుచు మధుర వాక్యముల నెఁ ♦ మరులుకొల్పి

గీ. 'సరకులైనట్టి మీవంటి ♦ జాణలిట్లు చెలుల మానంబులను బయల్ సేయదగునె?'
యనుచుమంచిగ బోధించునట్టి నేర్పు మదికి మఱవంగఁదరమె రామావధూతి. 8

సీ. చిననాటినుంచి విజృంభించి సఖులతోబోడు లొనర్చితఁ ♦ గుండరదన
యీలాటి మోహంబు ♦ లీలాటి విరహంబు లేనాఁ డెఱుంగనే ♦ యిగురుబోణి
నీవంటిచెలియతో ♦ నేన్త మధ్వనటంచుఁ జాలఁ బొంగితిగడేజలజగంధి
యిప్పుడిట్లెడ బాసియేగుట నాపూర్వపుణ్యంబు గాఁబోలుఁ ♦ బువ్వుబోణి
గీ. యింతపాపంబు జగతిలో ♦ నెచటనైనగలదె నాపాపమిటు పండెఁగాక ధౌనఁ
దరుణి నీమది కరుణ మాత్రంబు దప్పివోవకున్నను జాలు రామావధూటి. 9

సీ. ఒకనాటి కలలోన ♦ మదయమే నినుబట్టి రతిగోర 'నిపుడు నిస్త్రాణజేయు
మధ్యాహ్న' మని తెల్పి ♦ మధ్యాహ్నమున రాఁగ 'విడము సేయుండ'ని ♦ విడము సేసి
నంతట 'నిద్రించి ♦ యావల మీయిష్ట' మని కూర్చి లేచినవెనుక 'ఒట్టు
దువ్వెద రమ్మ'ని ♦ దువ్వచు 'రాత్రికి సిసలని చేతిలోఁ ♦ జెయ్యివేసి
గీ. యిటుల వంధనసేయుచుంకటను నిద్రమేలుకొని గుండెఘుల్లన ♦ మేనుమఱచి
సొమ్మసిల్లి యొకింత యునురుమనుచు మదిని దపియించుచుంటి రామావధూటి. 10

సీ. 'దోటి నే దూరికిఁబోవలె' ననుచునే నొక్కింత పలుకంగ ♦ నుస్సుగనుచు
'నెపుడుఁ బ్రయాణాలె ♦ యేమిసేతు' నటంచుఁ గనుఁగొలుంపల నీరుగ్రమ్మికొంత
సేపున "కెపుడు విచ్చేయుదు రొక్కొ! యచ్చటనె యచ్చటల ముచ్చటల మరగి
యుందురో" యన భయంబొంది "నే నెన్నటికిని నిట్టివాడఁగా" ♦ నని బలుకగ
గీ. "ఒట్టునుండి! మహాహుటాఁ హుటిగరండి" యనుచుఁ గొగిటఁజేర్చి బాన్పంబులొలుక
"రేపుపోవచ్చు" ననుచుఁ బ్రార్థించునట్టి మంచి మఱువంగఁదర మె రామావధూటి.

సీ. ఫలహారమునుజేసి ♦ పపళింపఁగా వచ్చి విడమిచ్చి "నేఁడు నేఁ ♦ దలకుఁ బోను
కోవలె, నిటు పండుకొనుఁడు మీ"రని పోయి జలకంబులాడి పూసలు ధరించి
లలి జిల్లుమల్లునెల్లా గట్టి రవిక చేపట్టి రాజూచి యాపాద మస్త
కంబు గాన్పింప మోహంబునఁ బైబడి గ్రుచ్చికొగిటఁజేర్చి ♦ మచయుగంబు
గీ. బట్టఁబో రామలక్ష్మీ బాంర్వముననుండి 'హుమ్మ' ననుచుఁబల్కు నంతనేమలికిపడఁగ
'దానితో నే' మనుచునీవు ♦ పూనుకొన్న నీవి మఱువంగఁ దర మె రామావధూటి. 12

సీ. ధరలోన జన్మ మెత్తంగనేమి ఫలంబు సరస విద్యల నెల్లఁజదువవలయు
చదివిన నేమాయె ♦ స్వారస్యమెఱిగిన చెలియతో స్నేహంబు ♦ సేయవలయు

చేసిన నేమాయె • జడిముడిలేక విచ్చలవిడి రతులలో • మెలగవలయు
మెలగిన నేమాయె • నెడవాయ కల్లప్పు డేకీభవించి వర్తింప వలయు
గీ. అటుల వర్తింప నేమాయె • నవ్విధమునఁ జెడని ప్రేమలతోఁ దనుఁబ్బొడువ వలయు
హహహ యివియెల్లఁ బూర్వపుఁ బ్రాప్తిములు లేక మనుజులకువీలుపడు నె రా • మావధూటి.

సీ. మేడలోఁ జన్నీళ్లు • మెండుగాఁజల్లించి తడియొత్తి చిటిచాఁప • లిడి సుమృదుల
తల్పంబుఁబటిచి చెంతల మిన్నలగు షర్భకులును పోడావాటఁదులును గల్లు
నీసాలు చక్కెరలో • జీడిపప్పులును బాదముపప్పులును మంచిద్రాక్షపండ్లు
కజ్జాయములు ముంతఁబుష్పారముల్ గలపల్లెముల్ ప్రేమతో • భద్రపఱచి

గీ. భోజనమొనర్చి నేను రాఁ • బాలుపుమీఱ శయ్యఁజేర్చి యుచితోఁప • చారములను
వేఁగిపగల్గ సుఖియింపఁజేసినట్టి మంచిమటువంగఁ దరమె రా • మావధూటి. 14

సీ. కనులాక్షి! నీమోముఁ • గనుఁగొన్న నాకన్ను లేమియుఁ గనుఁగొనఁ నేవగించు
బిం గోష్ఠి! నీమోఁవిని గ్రోలు నాజిహ్వా యేమియుఁ గ్రోలంగఁ నేవగించు
కలవాణి! నీదు పల్కులు విన్న నావీను లేమియును వినంగ • నేవగించు
కనకాంగి! నీతోడఁ • గలసిననాదుమే నేమియుస్పృశియింప • నేవగించు

గీ. సరసిరుహగంధ! నీమేనిఁపరిమళంబుఁ గొన్న నాసాసయెదియుమూఁకొనఁగఁబోదు
అహహ! పంచేంద్రియములు నీ • మందె నాఁటి మరల విఁక నేమి నేతురా • మావధూటి.

సీ. సౌధంబుపై నీళ్లు • చల్లించిచిమ్మించి చాపలు పటిపించి • చాగురత్న
కంబళంబులువేసి • ఘనహంసతూలికాతల్పంబు బటిపించి • తమకమలర
అందుపై ననుఁజేర్చి • యగురుగంధముఁబూసి చలువపన్నీరులు • చల్లి మల్లె
పూదండలును జాజిఁపూదండ లురమునవేసి చల్లనిగాలి • వీచుచుండ

గీ. రమణ నీకీతి • వేసవిరాత్రులందు రాగమెచ్చంగ నిష్టోప • భోగములను
నన్నుసుఖియింపఁజేసిన • నాఁటికూర్మి మదికిమఱవంగ వశమె రా • మావధూటి. 16

సీ. ఉదయమేలేచి నిన్ • వడలలేకై దారు గడియలవరకుండి • కదలిమేడ
డిగివచ్చుచో వాకిఁటికిముందు గుబగుబ నీవేగి యీవలఁనావలఁగని
‘సై’యన నేవేగఁజని బసలోఁగల పనులెల్లఁదీర్చి సా • పాటుచేసి
గందంబుఁబూసి వేఁడ్కులమించి కెలఁకుల నమ్మలక్కలు వెఱఁగందిచూడ

గీ. నీటుగావచ్చుచోఁ జూచి ♦ 'నేఁడు దృష్టి తాఁకు!' నని పొద్దుగుంకిన తక్షణంబు
జీడిగింజలదృష్టి తీసివధంబు మఱచిపోవంగదరమె రామావధూతి. 17

సీ. ఊరు నేడేబైలు ♦ దేరుట నిశ్చయంబైనచో నెదురుమాటాడలేక
మోము వెల్వెలఁబోవ ♦ ముచ్చటాడుచునుండి ధ్యానంబు వేటుగాఁదల్లడిలుచు
ఆమాటలీమాట ♦ లడుగుచు నుచితోపచారముల్ నేయుచు ♦ గారవమున
భోజనానంతరంబునను దమ్ములము గుడాన్వితంబుగ నిచ్చి ♦ యవలఁజేయి
గీ. చేతులోనుంచి 'యూరికి' ట్లే మముగనుబోయి శీఘ్రంబు రమ్మ'ని ♦ పాలుపువ్వి
నన్నుబంపిన యానాటి ♦ నైపుణంబు మఱచిపోవంగదరమె రామావధూతి. 18

సీ. కడుపులోఁ గమ్మని ♦ కాంక్షలూచుచునుండు నినుజ్ఞాపకము నేయఁ ♦ గనకగాత్రి
కనులకేమో తళుక్కును నట్లుగాఁనోచు నిన్నెన్న సౌదామి నీలతాంగి
నిలువెల్ల నేమేమొ ♦ పులపులపురికించు నీతీరుస్మరియించ ♦ శీతసుముఖి
సారెకు నేమేమొ ♦ నోరూరుచుండు నీమాటలదలఁప బింబాధరోష్ఠి
గీ. యోచనగనుండుమది కేమి ♦ తోచకుండు దిగులుగానుండుమరుమాయ ♦ డెలియకుండు
దైవమింక ముందెటుల నేయఁదలఁచినాఁడొమనకుఁడెలియంగరాగు రామావధూతి.

సీ. ధరలో ననేకసుంధరులుందు రైన వారలయందునెందు నీ ♦ వలెనెమంచి
గుణము విశ్వాసంబు ♦ కుదురు సత్యముతప్పకోండుట యుక్త మయుక్త మెఱిఁగి
తిపురుట వినయవిధేయత లభిమాన మాదరంబు దయాకుయాంతరంగ
మందంబు చందంబు ♦ నరుకును బెళుకును సమయంబుననుదెంపు ♦ సౌష్ఠ్యవంబు
గీ. తగిన సరసునిఁ జేపట్టి ♦ తప్పు లొప్పు లెఱిఁగి విడువక ప్రేమచే ♦ నేలికొనుట
తెలివి తేట లుపాయముల్ ♦ లలితవాక్య మాధురియునిన్ని గలవె? రామావధూతి.

సీ. కలగంటి నొకరాత్రి ♦ కనకాంగి నీతోటి సమరతిలోఁగేలి ♦ సన్నినట్లు
కలగంటి నొకరాత్రి ♦ కలకంఠిగో నీ పుపరతిలో నను గుపాల్పించినట్లు
కలగంటి నొకరాత్రి ♦ కలికి గాఢాలింగ నాదిసౌఖ్యంబుల ♦ నలరినట్లు
కలగంటి నొకరాత్రి ♦ కమలాక్షి నీతోడ బంధలీలలఁ జాల ♦ బడలినట్లు
గీ. ఒక్కరాత్రి కలగంటి ♦ సొక్కినేను నీదుకమ్మోవియానుచో ♦ నీవు నాదు
పైపెదవినానుచును తెప్పపాటులేక మన్ముఖముజూచునట్లు రామావధూతి. 21

సీ. నీయాత్మనాయాత్మ • నిజముగా నొకటంచు నామనంబునఁ జాలఁనమ్మియుంటి
 నాతోడఁజేసిన • నమ్మిక రెన్నడు మఱచిపోవని యాధిఁపఱచియుంటి
 నెవఁన్ని చెప్పిన • నికనన్నవిడనాడ వంచు నామది నిశ్చయించుకొంటి
 మనశరీరము లున్న • మట్టుకు మనలోన పొర కల్గ దని తలఁసోసియుంటి
 గీ. పవిత్రగోయిష్ఠ డిటుకాలఁవశమచేత మనల కడబాపు కల్గె నీమదివిక్తి
 బొరయ లోఁగడసంగతుల్ • మఱచివోవ మంచిమార్గముగాను రామావధూటి. 22

సీ. ఘనమైనమోహంబుఁ • గలవాడకాటచే లలన నే నీకింత • లెలుపవలసె
 పట్టుకై యభిమానఁపడు వాడకాటచేఁ దఱవ నీకింత బోధింపవలసెఁ
 వ్రాధాంగనల కానఁపడువాడకాటచే నింత నిన్నింత ప్రార్థింపవలసెఁ
 జెలిమివైలక్ష్యంబు • గలవాడకాటచే వనిత నీకింత గావ్రాయవలసెఁ
 గీ. గాక తమతమ యక్కఱల్ • గడుపుకొనెడు వారలందఱగోపాటిఁవాడనైన
 నింతయేటికి? నీకు నొక్కింతయైన మనమునను దయలేదు రామావధూటి. 23

సీ. కొంతకాలము నీదు • గుణగణంబు లెటుంగనేరక భయముచేఁనూరకుంటిఁ
 గొంతకాలము నీకుఁ • గోపమేమో యని గుంశయంబునఁ జాల • జంకియుంటిఁ
 గొంతకాలము మదిఁగోర్కెల్లారఁగ సంతనపురాయబారిముల్ • నడుపుచుంటిఁ
 గొంతకాలము నిన్నుఁగూడియు పుల్లాయమాటలు మనములో • నాటియుంటిఁ
 గీ. గాని యీయూరిలోనుండు • కాలమందు నైన తమివీటగతులలో • నలరనైతి
 నేమిసేయుదు నయ్యయో • యిప్పుడిటుల మదిని దపియించవలసె రామావధూటి 24

సీ. నీతాము నే నొక్కఁనిమిషంబు గనుఁగొన్న శశి యేటి కనిపించు • చారువదన
 నీమోవి నే నొక్కఁనిమిష మానిన దొండపండేటి కనిపించుఁ • బల్లవోష్టి
 నీకనులే నొక్కఁనిమిషంబు గనుఁగొన్న బద్మమేలనిపించు • దరశనయన
 నీబొమల్ నే నొక్కఁనిమిషంబు గనుఁగొన్న విల్లేటికనిపించు • విలసితభు
 గీ. నీదుచెక్కులు నేనొక్కఁనిమిషమైన గనిన నద్దంబు లేటికి • ననుచుదోచు
 నిట్టినినుఁబాసియున్న నాకిపుడుజన్మమేఘథాయని తోచు రామావధూటి. 25

సీ. శ్రీమించునెమ్మాము • తామరపద్మంబు కన్నులు విరిసినఁకైరవములు
 కుదురైనరదనముల్ • కుందకుట్టలములు తీరైననాసిక • తిలసుమంబు

తరళాధర్మంబు ♦ దాసానిపుష్పంబు పాలువైన పొక్కిలి ♦ పొన్నపువ్వు
ఆదోక్షలగు జంఘ ♦ లరటి పూమొగ్గలు స్మరమందిగము శరీ ♦ షప్రసూన

గీ. మహామ మనుమించి మంచి పూలరసి తెచ్చి బాదవినీమేనుఁ జేసెఁగాఁ బోలుబ్రహ్మ
దాన నిల గల యెల్ల ♦ సుందరులలోన మాకు స్పృహణీయవైతి రామావధూటి. 26

నీ. కార్యవశంబు దీర్ఘప్రవాసముజేసి రెండునొక్కటిసేయు ♦ దండిదేవు
నెనరున నేను రా ♦ నిధిగన్న నిలుపేదకరణి గొబ్బునవచ్చి ♦ కాగిలించి
శాశ్వంబులురమున ♦ బడిబడియొత్తుచు గళగర్జవిక గోష ♦ కలరవమున
నిష్ఠురంబులవాడి ♦ నీకేళిసాధమ్మునకును నీవట్లు గోడుకొనిపోయి

గీ. పాన్పువైజేర్ప నెనుకటిపాటులెల్ల మఱచి యానందరసపూర్తి ♦ మనములలర
మదనకైవ ర్తసామ్రాజ్యపదవి నేలి మన మెటులనుంటిమిగదె రామావధూటి. 27

నీ. నారంగములు బృహత్నారంగములుగల్గి విలసిల్లు మద్యాన ♦ వీధులందు
కాదంబములు పద్మకాదంబములు గల్గి తనరారుకాసార ♦ తటములందు
పర్యంకములు మహాపర్యంకములు గల్గి గణనకెక్కిన సాధకశలయందు
మణిపుత్రికలు సభోమణిపుత్రికలు గల్గి సౌరుమీతిన చంద్రకాలలందు

గీ. మనము మనముల మోహముమ్మరముగాగ మరునిఁబూజించి మించి యేరురకరతుల
నతులగతులను దేలి సమ్మతుల మీటి తీవినుంటిమిగదవె రామావధూటి. 28

సంపూర్ణము

కామగ్రంథమాల

**

ప్రథమప్రచురణము

రతిరహస్యము.

[రెండవకూర్పు]

*

తెనుఁగుభాషలో నిట్టిగ్రంథ మింతవరకును ఒకటింపఁ
బడియుండలేదు. తగ్గింపుధర. పోస్ట్‌జిల్‌కూడ

6-8-0

*

కొక్కొక పండితుఁడు సంస్కృతమున రచించిన
రతిరహస్యము, ఎఱ్ఱనపద్యానువాదము, విపులమగుతాత్పర్యము,
సమగ్రముగా, సర్వాంగసుందరముగా, బంధభేదములచిత్రము
లతో ముద్రితమైన గ్రంథ మిదియే!

రతిరహస్యము.

కామగ్రంథమాల

ప్రథమప్రచురణము

57

గణపతీయము.

56

3

2

3

2

భూ మి క .

[Ganapatiyamu seems to be a Jain work, and the purpose which it is intended to serve seems, to offer a destructive criticism on Puranas on which is based the Hindu Religion even at those times.

The story of MOHINI & SIVA also is commenced after its close. From this, it can be presumed that, there was a series of works of this kind; and that it was only when the influence of such works was felt, the Puranas were begun to be translated into Telugu.

-C. P. BROWN.

—గణపతీయము జై నుఁజెప్పఁడోర చియించిన గ్రంథముని దోచుఁ
చున్నది. కావ్యనిర్మాణమునందెట్టి యసద్వస్తుసంగ్రహణ మానాఁటికి
కూడ బ్రాహ్మణధర్మమునకు మార్గప్రవర్తకములుగానున్న పురాణముల
బ్రతిష్ఠను విధ్వంసమొనరించుట కుద్దేశింపఁబడినది గా నగును.

గణపతీయము కథ ముగిసిన పిమ్మట మోహినీ శివుల వృత్తాంత
మారంభింపబడినది. కావున నీహారణిలోనే యనేక గ్రంథములు బయలు
దలి యుండునని యూహించుకొనవచ్చును. ఇట్టి సవ్యవృత్తిరిక్తంబులగు
గ్రంథంబుల ప్రభావము జనసామాన్యము మీఁద బ్రసరింపమొదలిడి
గలనుచుంబులలజడి జెందుకాలంబుననే, ధర్మసంరక్షకులుగా కవులనాఁటి
వరకునూ సంస్కృతంబు తెలుమాటానఁ జిక్కియున్న పురాణంబులఁ
దెలుఁగుసేసి సద్ధర్మపథమును నిర్దేశింపఁ బూనుకొనియుందురు.

—సి. పి. జోను.]

—తెలుఁగుసారస్వతమున కొరులకలవికాని సేవనొనరించి కలకాల
మాంధ్రులకు స్మరణీయుఁడైన యాచార్యుఁడు శ్రౌను. గణపతీయముపై
నాయన యభిప్రాయమది.

కాని, యీనిశ్చితమునకువచ్చి గ్రంథము జైనకవి యెవఁడో
పురాణగాథల నపహసించుటకే రచియించినాఁడని నిర్ణయించుకొనుటకు
పూర్వము మఱియొక విషయముగూడ విచారింపవలసియున్నది.

సాంస్కృతికులగు పండితకవులు వినోదంబుపట్టున, హాస్యంబునం
దశ్శీలములకుఁ బ్రాధాన్యమిచ్చుచూ వచ్చిరనుట సారస్వతవిదులంద

తెలుగుదురు. ప్రహసనంబుల మాట యేమిటి?

మఱియు 1 బురాణంబు లేమి దక్కువలా యీవిషయంబుల, కన్నగూతుఁ గామించి కవఁగూడుట నహజధర్మమా? 'దేవతలు సేయు తప్పులు దివ్యకథ'లని యంగీకరించవలసినప్పుడు, కనులవాసిని యన్యునికి సంతానవతియైన దన్న బాణభట్టు కాదంబరీవాక్కును ప్రమాణముగా గైకొనినప్పుడు, కుమారుని మీఁద మమతం దవిలి మారు సాదనల కుమ యుపక్రమించినదన్న కథను గల్పించిన కవికీమాత్రమేల పూజస్థాన మందదు? ఆతఁడు నిరంకుశుఁడు కాడా?

రాధకృష్ణుని కన్నవానిఁ బలె గారామున పెంచి పెద్దంజేసి యా కిశోరమూర్తితోడనే రతులదేలలేదా? ఆగాథలు పుణ్యచారిత్రంబులు గాలేదా? తోఁబుట్టువు వావిగల శ్రీకృష్ణునే చిలుకరాతుకయ్యంబునకు కాలుదువ్విపిలిచిన శక్తిరూపిణి దోవది పతివ్రతగా బ్రతిష్ఠనందుటలేదా?

గణేశుండు నగరాజకుమారికి గొడుగు వరుసవాడేకాని, యామె సుతులనెవ్వరినిగాని కడుపునగన్న పాపమునఁ బోలేదు. అటుకాట, రాధ కన్నఁ జెడిపోయినవావికాదు. రాధవలె, బాలపాపనిచేత మగనేతలు పూర్ణముగ జేయించుకొనక, చీకటితప్పునకు మనసు చలించినయెడఁ గూడ కొంతయాచిత్తమునే బాటించినది. అంగుళిరతముబోని తుండసురతముతో దృష్టినందినది.

ఇందునకనియే నభియుక్తులు విశేషముగా గ్రంథశోధఁ జేయ కూడదందురు. తఱచి చూచినకొలందిని పురాణంబు లిట్టి యసహజాఖ్యానములతో గిక్కిరిసియుండును.

కావున గణపతీయము, జై నకవి రచితమనియే నిర్ణయించుటకు వలనుపడదు. కవితాపాకంబును శైలీమాధుర్యంబును బోల్చిచూచిన యెడల మనకవిపుంగవుండెవఁడో దీనిని రచియించి, స్వనామగోపనము జేసికొనినాడని యనుకొనవచ్చును.

ఏదియెటులున్నను, రసజ్వలదరించవలసిన యుత్తమకావ్యమిది యనిమాత్రము విన్నవించుటకు సంకోచింపము.

శ్రీరస్తు.

గణపతీయము.

[స్కాందపురాణాంతర్గతము.]

కం. శ్రీలక్ష్మీ త్కాంభోజవి
 శాలాక్షీ సనవిలేపః చార్వంకిత వ
 క్షోలావణ్యా త్రిలోకే
 పాలనగుణగణ్యా గోపః బాలవరేణ్యా!

వ. అవధరింపుము. సకలసువ్రతశీలిని యగు కాంచనమాలిని
 సమస్తార్ష పురాణోక్త కథారహస్యావృత్తవపుండగు యవ్విపున కిట్లనియె.

ఉ. ఇప్పుడు నీవు సెప్పిన యశేకములైన రహస్యవార్తలం
 దొప్పుగ నామనం బలరియున్నది; విద్యలకెల్ల నొజ్జయై
 మెప్పులఁగన్న వాల్లమపుమేటికి నిచ్చలు బ్రహ్మచర్యముం
 జూప్పడియుండె నేమిటికిఁ జోద్యముగా వివరించి చెప్పుమా!

1

కం. అని కాంచనమాలిని బ
 ల్కిన విని విప్రోత్తముండుఁ క్రిత మీగాథ
 నివనియున్నవాఁడు గావున
 మనమున సంతసముబొంది మగువకు ననియెన్.

2

కం. వంకరతుండమువేలుపు
 పొంకముగా బెండిలాడఁబోవకునికి నే
 నంకిలిపెట్టక నొడివెద
 శంకిలకను వినుము మనమునందియ మెడలన్.

3

సీ. ఒకనాఁడు గౌరి వేడుకఁ దనకొగిలి
 యందుఁ గుల్కెడు శిశువైన గుఱ్ఱ
 వేలుపు లతవలెవ్రేలు తుండము బొట్టి
 కడుపుఁ దమ్ములవంటి కన్నుదోయిఁ

గని భ్రమపడి రహాంఃగము దనవ్రేలితో
నాడియ నది పిన్న యయ్య గట్టి
పడి నిల్చినను దాని పొడవును ద్రాణయు
భావించి నివ్వెఱ పాటుఁజెంది

తే. గీ. మోహవార్ధి మునింగిన యమఁగి మారుఁ
డది విలోకించి నగి సమయం బిదేయ
టంచు దొలిపగ నిటు దీర్చెనంచు లోకు
లెంచఁ బూచిలు కెదనాటనే నెనుమను.

4

వ. తదనంతరంబ.

5

ఆ. వె. మనమునందు బొడము యన్మథవేదన
చేత ననుదినంబు చింతఁజిక్కి
గౌరి పవలు తిండిఁగానక రాతిరి
నిదుర లేక తమినిగిదుకుచుండె.

6

వ. అంత.

7

మ. కడువేడ్క మలపట్టి యొక్కతఱి జల్కంబాడి చెంగావి పా
వడపై దెల్లనివల్ల తింగులుదలిర్పగట్టి వజ్రంపు మే
ల్తొడవుల్ దాలించి చన్నుచేపిన సుతుం యో నక్కునం దార్చి న
ల్గడలం దెవ్వరు లేరుగా యనుచు జక్క గాంచి లేకున్నచో. 8

కం. తన హావభావములకు

మనమున నెరుదంది చన్ను మఱి కుడుచు నం
దను వీనులందు గుసగుస
యను చప్పుడు గాఁగ నిట్టు లామున బల్కె.

9

తే. గీ. నిన్ను గడుపున గన్న నానిండుడెంద
మిట్లు మరులంది యుండఁగా నెంత గడుసు
లైన పెఱతెఱవలు మరులందు లెంత
వెంత నిను జూచినంతనే వేడ్క కొడక!

10

తే. గీ. కాని నీయూడు లేతయై కానుపించి
యుండ మర్మావయవము బెంపొందియుండె
నై న బెంపొందువారల కై న సుఖము
నీకు నెబ్బంగి గల్గును • బ్రాకటముగ.

11

కం. గజనరనిద్యలు రెండును
నిజముగ గలిగిట్టలీవు • నినుఁగై యంటక
గజిబిజినొందక నుల్లము
ఋజుమార్గమున న్వసించె • నేమందునొకో?

12

చ. గొనబుగ నీదు తెల్వి జులుకుఁ బరికించుటకై మదీయమా
తనువునగల్గు నంగముల • దాచక నీదగు చూపుతోవ నే
ననువుగనుంతు నారసి తదంగములక మరు లుప్పతిల్లఁగా
నొనరిన యంగమెద్ది నెనఁరూఱఁగ నిప్పడె నాకుఁ దెల్పవే.

13

వ. అనిపలికి నిర్జనంబగు నంతస్సదనంబున నా కుండరదన లజ్జా
వనతవదనయై కదనప్రియుండగు మదనప్రదరబాధితహృదయయై లేచి
యాక్షణంబ.

14

సీ. ఎడలేని దడచే నతఁడును దా నున్నట్టి
పొడవుటుప్పరిగెతల్పులు బిగించి
తడఁబాలుచే గడగడ వడంకెడుకేల
బొడిచెక్కడఁపు నడితొడవు నీల
సడలించి వడి పోకముడి వీడఁజేసిన
గుడుసువా ల్కెనయగు • వెడఁదపిలుదు
కడగొని మడుగుపాల్కడలిని గెఱుదులు
జడిగాడ్చు దాడిఁగప్పెడువడువున

తే. గీ. పుడమి నంతట గప్ప నవ్వమ బెడంగు
టడఱున బడఁతి వెడవింటి • గడుసుగిడుసు
టడిదమన నిల్వఁబడియుండ • బుడుతకొడుక
దుడిగిపోనట్టి వెడఁగునజడిసి కాంచె.

15

శా. అంతః బార్హతి పుష్పసెజ్జపయిఁ దా ♦ నాసీనయై జానుగా
నెంతో కూరిమిఁ బారసాచి నుతు నట్లేతేరగా బిల్చి యూ
ర్వంతర్దేశమునందు నుంచి ఘనమోహభ్రాంతిఁ దహ్మార్థమ
త్యంతాసక్తి దలిర్ప మూర్ఖునుచు గాఢద్వంబుతో నిట్లనెన్. 16

కం. కటకట! యేమిది యఘటిత

ఘటనా నిర్వాహకుఁడగుఁకాముఁ డితని హృ
త్సుటనుందు నిలచి యాశల
నిటు బుట్టఁగఁజేయుచుండెనే తలపోయన్.

17

తే. గీ. అట్లుగాకున్న నీతఁడుఁ యందమొల్కు
చుఱుకుజూపున నిట్టట్టుఁజూచి నాదు
యూరుయుగలక్ష్యపాయల ♦ నుఱక చలన
మించుకయులేక నెందుకు ♦ బొంచిచూచు.

18

వ. అని యిట్లయ్యతివలతలకట్టు తనమతియం దతిశయకుతుకంబున
వితర్కించి చతుర్క్తి నగ్గణపతి నుద్దేశించి యిట్లనియె.

19

చ. బామముడి యెక్కువింట వడి ♦ పొంకపుచూపుల కోరి దార్చియ
బ్రము సఱకట్టెనూని విరిఁపానుపు పోతెడునేల గుత్తునా
తము యదలింపుఁడోడ గవఁతం తనుపోటులయాట రూఢిసే
యుము ననునీ వెదిర్చి యటుఁతోపమి యచ్చట ముద్దుగొమ్మనన్. 20

ఆ. వె. పలికినంతసేపు ♦ పాపజందెమువేల్పు
పక్కికొండకుద్ది ♦ కెక్కువంక
కొండపై చిగుర్చు ♦ గొనబుపాకుడు కెన
యైన మూలఁ గేలఁనాడఁజేసె.

21

ఆ. వె. అపుడు పడుచుమెఱుపు ♦ టందంబు బింకెము
గ్రక్క గట్టుపట్టిఁపొక్కిలేగు
సెలమవెడలి సుతనుఁగల తావి కీడగు
తావి వాని ముక్కు ♦ గోవి సొచ్చె.

22

ఆ. వె. సెలమనడుమ బెళుకుగల చాలునకు నిరు

వంకలందు బొందువరలుమోవి

కెంపుగవ వెలుంగు ♦ గిడనజేజే కన్ను

దోయి కలుకునించి ♦ తూలజేసె.

23

ఉ. అత్తటి పిన్నచే దన రహాంగము నాతడు యూడ్చి చూడరా
బిత్తటియైన సత్తి మది ♦ వేమక లూడుకొనంగ గుండ్రిగా
నొత్తుకయున్న స్వోరుయుగ ♦ మొయ్యన దా నెడకొల్పి యూరురా
జ్యోత్రమమందు బుత్రిపతి ♦ నొప్పుగ పట్టముగట్టె దిట్టయె.

24

చ. తనయుని జూచి సంతసపు ♦ తా విపు డెన్నగ నీదుచేతికిం
గనులకు లోగియుండె నలకాయజుఁ డెవ్వరివాడటంచు జ
య్యన గిరికన్య బల్క వెనకయ్య స్మరాలయశీర్ష మింపుగాఁ
దన చిటీవేల ద్రువ్వె శశిధాత్రికి గుడియ ఝల్లుఝల్లునన్.

25

కం. సంతోష మినుమడింపఁగ

నంతటఁ దనుజూచి నగుచు ♦ యటుగేడెడు త

త్సంతానపురుషుఁ గని య

క్కాంతాతిలకంబు బలికె ♦ గాద్గద్యముతోన్.

26

చ. మురిపెపుటిక్క జక్క నిటముం దెలుగందగు యీడు లేదటం
చటిముటి నెంతు నే భళి! గణాధిప నీ వఱలేక గట్టిగా
నెలుగుదు విట్లు మైకమున ♦ నిద్దరముం బడియున్నవార మి
త్తటిఁ దడవేల తుండసురతం బొనరిపుము కోర్కిదీరఁగన్.

27

కం. నే నుడివిననుడు విది యే

మానని తలపోయఁబోక ♦ ననువుగ నొడిలో

గా నీతుండము సొనుపుము

దానికి శై భసగుణంబుతవులు గణపతీ!

28

వ. అని పలికిన.

29

శా. గంధొప్పన్ జననీవ-చోవిభవ మఃకాంతుండు యాలించి మై
నిండారన్ ఘనమోహవల్లి యెదుగ ♦ న్నేర్పేర్పడంగా కన
చ్చుండాపాశము జక్కఁదిద్ది గుదెగా ♦ చోద్యంబుగాఁ జేసి వే
దండాన్యుం డటు తల్లి యల్లకడవాఁత లోర్పరగా దీసినన్. 30

వ. అయ్యెడ.

31

మ. సరనంబౌ రతిసల్ప నెంతయు మదిన్ ♦ శర్వాణి వాంఛించి త
త్సరతానందము యబ్బిన ట్లలరి యశాత్సక్యంబుతో వర్తుల
స్ఫురితాద్రిప్రతియా నితంబము మఱిన్ ♦ జూపేర్పడ నిచ్చి త
త్కరివక్త్రొన్నత తుండకాండమును తద్వర్మన్ జనంగా నిడెన్. 32

కం. అని యివ్వధమున దా నుడి

విన కథవిని సిగ్గుగఱచి ♦ వెఱగందిన కాం

చనమాలిని భావము గనుఁ

గొని యప్పాటుండు బలికె ♦ గుతుకితమతియై. 33

నీ. ఇలగల్లు పనుచుల ♦ కెల్ల పేముడు లిట్లు

గరఁగను నిదియె యబ్బరముగాదు

నిబ్బరంబుగనుండు ♦ నిండురుమరులతో

గాసి వెన్నాడి నిక్కముగ నుండుఁ

గాని యెన్నఁడు హాయిగల్గుదు మూడవ

యుగమందు దోవది ♦ సాగనతై న

పట్టిఁ దండ్రినిఁ దోడఁబుట్టువుఁ జూచిన

చెలులకు యెడికట్టుఁ చెమ్మగిల్లు

తే. గీ. ననుచుఁ గఱివేల్పుతోనంట ♦ వినఁగలేదొ

గాననిటువలె కొండరాఁకూన బడిన

వెతలపై నవ్వబోక నీవెఱఁగు మాని

యవలి కత విను కొనదాక ♦ ననుచుఁ బలికె. 34

వ. అయ్యవసరింబున.

35

అ. వె. మదను కాఁకచేత ♦ నెదుగు బాబాకామ
మాడ్కి పెద్దయగుచు ♦ మసలు యంగ
మదనమైన తమినిబాదలుచు కొడు కవ్వ
భాగ్యసుషిరమందు ♦ బరఁగ నదుమ.

36

మత్తకోకిల.

ఇట్టి తొందర నక్కటా? భరియింప నెవ్వరు యోర్చువా
రటై నీ గఱికొన్న తుండము ♦ యబ! యిత్తటి నెంచ న
న్నట్టుల్లిలు సేసెఁగావున ♦ హళి నీ పజకామతో
గట్టిగా రఱిసల్పి నన్నిదె ♦ కావు మంచనెఁ గాళి దాన్.

37

వ. ఇట్లు పలికిన.

38

తే. గీ. నిష్ఫలంబుగ నెక్కులు ♦ నిగుడ గౌరి
దిగులువడి పల్కెనని వాని ♦ దేగడు కొడుకు
సెలఁగి నెనరును యలుకును ♦ సిగ్గు నెడలి
యట్ల నడిపించె నిచ్చ నవ్యాహతముగ.

39

అ. వె. అపుడు నొప్పిచేతనఱచెడు దుర్గపై
నెగిరి నగియె ననఁగ ♦ నెసఁగు మన్న
ధాలయంపుకొవ్వ ♦ యక్కామయదఱున
నెగిరి విచ్చుచుండె ♦ నేపుమీఱ.

40

కం. పాపఁడు కవపనిసేయఁగ
గోపుర మెగిరెగిరి వెనుక ♦ గుదురుకలిగ తా
నేపూని కెంపుమొగడల
రూపున నిల్కడవహించె ♦ రుటముదలిర్పన్.

41

అ. వె. అట్టై నిసువు తల్లి ♦ గట్టిగా గవిసెడు
వేళ సెలమకొప్పవిరివిఁ గాంచి
సెలమలోనిసెలమ ♦ శీఘ్రతరంబుగ
తుండదండముననుత్తుల్లి నడచె.

42

శ్రీ వేపఃన గ్రంథాలయం
తేలప్రోలు. (కృష్ణజిల్లా.)

వ. మఱియును.

43

కం. ఒడిలోననుంచి బైటికి

నొడిలోనికి బైటనుంచి యునికి యడచుచుం

గొడుకఁడు తడతడయను చ

ప్పుడు లడరఁగ నంబ నిట్లు బొందెడువేళన్.

44

ఉ. గౌరి గగుర్పుజెందు యొడికట్టున జిట్టని తుండదండమున్

వారక జుట్టుగా నిటికిపట్టుచు వేడుకవేళఁజూపి పొం

గారెడు వెట్టచన్గవ బయల్పడ నగ్గువ సొమ్మబోవ సిం

గారపుచెక్కు వెల్లబడి ధగ్గున నంతటబొల్చె గెంపుతోన్. 45

కం. పడుకులయొడయనిబుడుతకు

నొడలెల్లెడ నుమకు నొడమి యుడుగ కపుడు నె

న్నడుమువిడి వెడలి దొడిదొడి

తడిబడె నొడిమడుగు నిండఁదడయక జడిగాన్.

46

వ. అప్పుడు.

47

సీ. పున్నెముగూర్చు నేర్పున నొక తబిసితే

డుడుకుకొన్నాముగ ధడకుబోయి

యందులో దిగి యునుకడరు యజ్జలున

ములుపుచే ద్రుళ్లుచు మునిగిమునిగి

వేజని నిట్లు లప్పిల్లారి తన తల్లి

యొడికట్టునను జాటు యుడుకునీళ్ల

మునిగి డోకుచు నట్టజన వెండికెనయగు

నట్టి బండేరు యయ్యమ్మ గొప్ప

తే. గీ. పిలుదులను బారె సెలయేలు పెద్దపెద్ద

పడుకులను బారుచున్న యప్పగిది జూడ

నొక్కయించుక మేటలేకుండ మరులు

టింతిఁగూడిన తెలిజేజె కెట్లయెట్లు.

48

కం. కొంతవడికి రసముబ్బుట

శాంతించిన దంతముఖుఁడు ♦ సంతోషము దా

నింతైనను బొందక న

క్కాంతాభాగ్యమున మఱలఁ ♦ గాండము సొనిపెన్. 49

తే. గీ. అంత రుద్రాణి మైనొప్పి ♦ నట్టె విడిచి

సురత సంతోష మక్షుల ♦ సొరిది నలము

కొనఁగ నిట్టూర్పువుచ్చి యత్తనయపతిని

జూచి యిట్లని పల్కె పల్కాచియాచి. 50

కం. దండప్రాయం బగు నీ

తుండము ననుజంపెఁ ♦ దీసి తోరంబుగ నా

గుండె కుదురంగనీగదె

దండబిదె నీకుఁ బెట్టెదను విఘ్నేశా! 51

మ. అనినం బర్వతనందనీరిత వచోఽన్యపార మాలించి యా

తనయుం డా సురతంబు నిల్పి కృప నాదండంబు దీయంగ నొ

య్యన నాచండిక భాగ్యరంధ్రమున నాఽయన్బట్టి నేర్పొప్ప నే

పున నందున్ వెడలంగనీక నితీకెన్ ♦ బొల్పారు మోహంబుతోన్. 52

ఉ. అప్పుడు తద్రసంబు దనఽయంగములోపల నిండఁజేర్చి కెం

పొప్పెడు తల్లి మోవికడ ♦ కొయ్యనఁ జిమ్మనగోవిఁ జిమ్మన

ట్లప్పురుషోత్తముండు తనఽయాముకొలందిని దొర్చిబ్బిచిమ్మెఁ దా

నప్పటినుండి మోవిసుత ♦ యందఱకున్ రుచియయ్యెఁ గామినీ! 53

వ. ఆ క్షణంబు.

54

తే. గీ. పొట్టివేలుపు తుండంబు ♦ నట్టెదొర్చి

తీసినను శివ మూర్ఖులై ♦ డెరలి తోడఁ

జాటు రేతంబు కాల్యలై ♦ సాగి నిలిచె

చాన యానందమునకుఁ దా ♦ సాక్షి యగుచు. 55

నీ. అవ్వ డంబిక నిండుఁహాయిచే నిద్దుర
 కూరినట్టుల వ్రాలి • కొంతవడికి
 తిరిగి ధాతువు వుష్టిఁదేరి కన్నులువిచ్చి
 చిన్నవేల్పు సొలపుఁకన్నఁదోయిఁ
 గని వేడ్క నవ్వుచుఁ • గొంగిలింపుచు నీడు
 లేని యానందముఁబూని యొసఁగి
 నట్టి నీవంటి దయాఁశాలి కేరీతి
 నెనయైన బ్రతుకపకృతిని యేమి

తే. గీ. సేయనేరను, యిటుగానఁ • జెడుగులై న
 యన్యకాంతల నుద్వాహ • మట్టె సేసు
 కొనక నిట్టుల వటుతత్వఁమెనసి యుండు
 మదియె పృథ్వీపకృతి యనియెంచు పుత్ర! 56

ఆ. వె. నాదు భాగ్య మిట్లు • నను రమించెడువాన్కిఁ
 గాక నేరికై నఁగలుగ దెందుఁ
 గాన నన్నుమిన్నఁనై న నన్నెప్పుడు
 నెనసి సుతను దనిసిమనుము పుత్ర! 57

కం. అను జననివలుకు విని కొడు
 కనుమతమును బొంది, పెండిఁలటుదెగి వటుఁడై
 జననీమనోహరుండై
 మనె, నమృతము ద్రావ పాలుఁమఱి రుచి యగునే? 58

కం. అని జన్నిగట్టు కతఁ డెలి
 పినఁ గాంచనమాలి నలరిఁవినియింకఁ జిరం
 తనవృత్తాంతం బొక్కటి
 వినవలతుఁ గరుణఁజెప్పఁవే విప్రవరా! 59

కం. శివుఁడా మోహినియగు వి
 ష్ణువుతో రతిసల్పి యొక్కఁనుతు బైరవు నిం

పువరలఁగని పౌఖ్యంబునఁ

దివిరెనఁట గణింప దీనిఁ జెల్పుము విశా! 60

అని యడిగిన కాంచనమాలిని కళిల మహిమాక్షివపుం జగు
యవ్విపుం డిట్లనియె. 61

[గ్రంథ మంతవరకు మాత్రము సముపలబ్ధమైనది.]

కావ్యగ్రంథములు:— అవ గ్రంథము.

చంద్రరేఖావిలాపము.

కూచిమంచిజగ్గకవి ప్రణీతం బగు

హాస్యరసప్రబంధరాజము.

ఆంధ్రదేశమునంగల పెక్కు వ్రాతప్రతులతో సంప్రదించి కవి వ్రాసిన గ్రంథ మియ్యదియే నని నిర్ధారణ మొనర్చినప్రబంధరాజము.

శైలికి మాత్రము కొన్ని పద్యములు.

చ॥ జడ కటిసీమ దూల, నిడు ♦ జన్నులు అొమ్మున వేల, గొప్ప వెన్నడగుచుఁ జిందులాడఁ, బురు ♦ సాయితబంధకళాపరివీణతన్ జెడుగుడు లాడి వీని ఘనశిక్ష పటుత్వమహత్వ మెన్నుచున్ విడువక వీనిఁగూడి మది ♦ వెళ్లి దగుల్కొన జేయు పెన్నఁదో? 92 ఆ.౧.

ఉ॥ పమ్మినవేడ్క నాఁతపని పావడ పై కెగఁదీసి వెచి చొక్కమ్ముగ గుద్దకింద నొక ♦ కమ్ములదుప్పటి నెత్తు వెట్టి మే ^{శిష్యుడు} ధ్రుమ్ము నిగిడ్చి లోనికిఁ దాడులున నంచులుమోయ దూర్చి నీ తిమ్మిరిదీని వాఁడెపుడు ♦ వీకొని తామనా! యాత్రీకోణమా! 53 ఆ.౨.

ఉ॥ పెక్కు తెలుంగులం గరనిపీడన మే మొనరించి వంచినన్ నుక్కిక మిట్టిమిట్టి తలఁ ♦ జూపుచు సన్ననిపంచెఁ జించుచున్ మొక్కలపాటుఁ జూపెడవు ♦ మున్నుఁ ద్రికోణము లెన్ని జూపితన్, మ్రొక్కెద నిస్కమాను మతిఁ మూర్ఖచునోభవ దీర్ఘదండమా. 129 ఆ.౩

ఉ॥ నీచతకోడ్చి బంధుజననిండకురోయకఁ దొల్లి గార్దభిన్ జూచియు నీవు మిట్టిపడఁ ♦ జొచ్చిన నీ చపలంబుఁ దీర్చఁ గాలోచితివృత్తిఁ పైకొనియు ♦ నొద్దికమీఱఁగ దాని యోనిదూరించినవాడఁ గాన! నిను ♦ రిత్తగజేయక నాదు మేధమా. 140 ఆ.౨,

చ॥ నిగ విశి జాతి, మోమునై ♦ జెమ్మటబిందువు లూర, గల్పించ న్నొగడలు నిస్కదేఱ దెగి ♦ ముత్తెపుఁబేరులు శయ్యఁ జేరఁగా, భగ మతిసార మూరఁ జలపంకకళంకత జీలువారఁగా వగఁ బురుసాయితంబున నవశ్యము నేలుము చంద్రరేఖా! 132 ఆ.౩.

చందాదారులకు పోష్టఖర్చులతోనహా] [వెల రు. 1-8-0

73

శాస్త్ర విజయము.

తెనాలి రామకృష్ణ విరచితము.

శ్రీమద్రామాయ
సంభాషణ
తలపాటలు

భూమిక.

శప్పవిజయం ను నీ యేకాశ్వానప్రబంధమును రచియించిన వాడు, 'బాండురంగవిభుఁ' డగు కవిదిగ్గజము. తెనాలి రామకృష్ణుఁడు, ఆతనిఁ గూర్చిన వినోదగాఢలాంఛులలో నెఱుంగని వారుండరు గదా!

అష్టదిగ్గజములలో నొకండ్లై, పరదేవతానుగ్రహంబున బండి తమ్మనృపకు బక్కలోని బల్లెమై, రసికప్రభుం డగు యభినవభోజుని యాస్థానము నలంకరించిన మహాకవి, యిట్టి కావ్యఘోరముల వాణిని లాస్యింపజేయునా యని ఛాందసులు సందియంపడకమానరు. కాని రామకృష్ణుని యుభయధారానిశిత మగు ప్రతిభకు జోహారులిడు కావ్య

వినోదు లీ రచన నేమాత్రము నేవగింపక, యదియొక యనన్యసామాన్యంబును, ననితరసాధ్యంబు నగు కావ్యసిద్ధినిగా గణించుకొనఁగలరు. కొంటెకొఁఁగి యగు నాతఁడేగాక నన్యంఁడెవ్వఁ డిట్టిపని కోపఁగలఁడు?

విజయరచనమునుగూర్చి యొకయాభాణకము బ్రసిద్ధముగానున్నది. నెల్లూరిమండలమున బై నీని యెల్లి యనియెడు మాలసాని, కృష్ణరాయలు విద్యానగరమును బరిపాలించుచు నుండినకాలమున నున్నది. అది రసికుల కడనుండి దోచుకొనినధనముతో, ముదిమికిదిరిగినపుడు దానధర్మములు విరివిగాజేయుచు, నెవ్వఁడో యనుకూలుని హెచ్చరికను సప్తసంతానము లందు నుత్తమమగు గృతినంది తననామము చిరస్థాయిగానుండ నిలుపుకొనవలయునని, కవిరాజరాజధాని యగు విద్యానగరంబునకుఁబోయి, యచ్చటి కవులనెల్ల నాశ్రయింపఁజొచ్చినది; కాని పెద్దనాదు లామెకోరికను మన్నింపక మీదుమిక్కిలి తిరస్కరించిరి. రామకృష్ణుఁడు మాత్రమటు లఁగాక యాజగజంత కోరినటులుగాఁ, దనకుఁదోచిన 'శష్పవిజయంబు' ను రచించియిచ్చెనట. అది యుప్పొంగిపోయి, యనభిజ్ఞురాలగుట నందలి యవహాస్యమెఱుంగఁజేక, యమాయికపుగర్వముతో, తాఁదలఁచినదానిని సాధించితి నన్న మెఱమెచ్చున కాగ్రంథమును తక్కుంగల కవులకుఁ జూపింపఁబోవఁగా, వారు చదివిచూచి కడుపుబ్బనవ్వుచూ 'రామకృష్ణుండు నీకుఁ దగినశాస్తి యొనరించి, తగినటులబుద్ధిజెప్పినాఁడు. వెట్టిదానా! ఇంక నీనామము, కావ్యముదుర్యశముతోఁబాటు కలకాలము దెలుగునాటను నిలువగలదులే!' యని పరిహాసింపఁగా నామె ఖిన్నయై, మఱల రామకృష్ణునిదర్శించి, 'నమ్మివచ్చినందులకు, నాబ్రతుకీటుల నాఱడి సేయనగునా?' యని విలపించినదట. వికటకవి, చిఱునగవుతో నాసానిని సమాశ్వాసించి, 'యసూయాపరుల వాక్యంబుల నీవు లెక్కఁగొనరాదు. తమ కా గౌరవము దక్కినదికాదుగదా యన్న యుత్తోశముతో నావంచకులిటుల నిన్ను గలవరపఱచినారు. మంచిది; దానికే దగిన ప్రతిక్రియ నొనరించెదను. ఇకమీద, నెవఁడేని యేమైన కానిమాట లాడునో, చదివి యభినందించునో చూతువుకాని!' యని,

కం. 'ఒప్పుగ బై నీనెల్లికి
కప్పురగంధికిని నిత్యకల్యాణికి నే
జెప్పినకవితము నిప్పుడు
దప్పన్నను దాని సాఁడుఁదాగినకొడుకే!'

యీవద్యమును జేర్చి భయాబుడిపి వంపెనట. చదివినవాడెవఁడుగాని, యీక నోరెత్తుటకు వీలుపడదుగదా! కామకృష్ణునిపేరు వ్యాప్తిలోనున్నంత కాలము నాతని వాక్కప్రతిహతము. ఆతనిశాపము తిరుగులేనిది.

కావ్యరచనావ్యాజంబున, భూసురుల కంతటి యప్రతిష్ఠం దెచ్చిన వాఁడు బ్రాహ్మణేతరుఁ డేమోనని సహృదయులు శంకింతురేమో, కూడదు. తనజాతిని దూయఁబట్టుకొనుచు నైన బ్రతిష్ఠనిలుపుకొనఁ గలిగినసామర్థ్యము, బౌదార్య మగ్రివర్ణుఁ డగు భూసురునికే గలదు. తక్కువవారలవలె నాతఁడన్యులఁ దెగఁడెడిచ్యూనతకుఁ బాల్పడఁడు. చనవున్నచోట, స్వాతంత్ర్యమున్నచోటనే నాతని కావ్యవాణి తీయందనపు చుఱుకు లందగించును.

శష్పవిజయమును రచించినది తెనాలిరామకృష్ణుఁడే! అన్యుఁ డంతకుఁ బూనుకొననోపఁడు. ఏతత్కర్తృకముగానే విజయ మఖండిత కీర్తిని గణించుకొన్నది.

దీనిఁగూర్చి విననివారుండరు. ఒకవద్యమేని, కొన్నిపాదములేని వర్ణించనివారుండరు. కాని, గ్రంథము సమగ్రముగా జదువనోచిన భాగ్యశాలురు, సారస్వతోపాసకులలో వేయింట నొక్కరైన నుందురో లేరో?

నేటి కాకొఱతఁదీర్చి, యందఱకు 'శష్పవిజయంబు' నందు పాటులోనికిఁ గొనిరాఁగలభాగ్యము మా కీనాటికి దక్కినందులకు ధన్యులము.

శ్రీరస్తు.

శ ష్ప వి జ య ము .

కం. 'శ్రీకంఠుని తలమీఁదను
కూకొంటివి మురికితొత్త!' ♦ కూకొనటవే
నీ కెట్లుమేనుజిక్కెను
పూకా!' యనుసతుల మెచ్చు ♦ పురుషుఁ దలంతున్. 1

ఆ. వె. గంగచన్ను లంటఁగా చేయి నెత్తంగ
లోన చంకయీకె ♦ లూని పట్టి
లాగు గౌరి నెంతు, ♦ వేగ దానిని తూలఁ
గనరు విభుని మెచ్చు ♦ గంగఁ దలఁతు. 2

ఆ. వె. 'పట్టుపట్టు మంచు ♦ పదిమంది నై నను
దెంగఁగలవె? దూలఁ ♦ దీర్పఁ గలవె?
విషవ వేల నున్నపడఁతుల?' నను రాధ
మాట కులుకు హరిని ♦ మదిఁ దలంతు. 3

కం. 'బాలా నీ చనుగొండలు
వాలుటకున్ గారణంబు ♦ వచియింపు' మనన్
'మూలమునఁ బట్టి త్రవ్వఁగ
కూలవె?' యను నట్టి రాధకు న్నుతిఁజేతున్. 4

ఆ. వె. 'జపతపాలచేత ♦ సర్వకాలంబులు
మసలువాని కింట ♦ మంచ మేల?
నల్లు తెక్కుటకునా! ♦ నా కొఱకొ?' యని
వాణి పలుక, నేడ్చు ♦ బ్రహ్మఁ గొలుతు. 5

ఆ. వె. 'అబల! యింట నీవు ♦ నరగడి యైనను
మెలఁగ వెట్లు కూడఁగలుగుదు' నన

‘పప్పవెల్లఁ బెట్టి ♦ పడుకొందు నీ కొఱ’
కంచు దెప్పవాణి ♦ నాశ్రయింతు.

6

*సీ. వ్యాసుని నోటిలో ♦ పా సాకింత విదిల్చి
వాల్మీకి కందులో ♦ భాగమిచ్చి
కాళిదాసుండుంచు ♦ కాంతను పడదెంగి
భోజునినోట నా ♦ మొడ్డ పెట్టి
శ్రీహర్షునిలాలి ♦ సింహ బద్ధలు చేసి
దండిచేతికి నాదు ♦ దండ మిచ్చి
భవభూతితల్లిని ♦ పలుమార్లు విషయించి
మాఘుపెద్దతకు ♦ మచ్చికపడి
తే. గీ. నన్నయాభిఖ్యునతిగొల్లి ♦ నలగదెంగి
తిక్కకవియాలి చనుమొనల్నొక్కి నొక్కి
శష్పవిజయంబుఁ జెప్పెద ♦ చదువువారి
కేకదంతుండు నిచ్చుత ♦ నింత బొచ్చు.

7

*ఈ పద్యమునకుఁ బాఠభేదమివిధముగాఁ బ్రచారములోనున్నది,

సీ. ముందుగా వాల్మీకి ♦ ముసలితోప్పెకు మొక్కి
వ్యాసునిశిష్యంపు ♦ పాసుకడిగి
భట్టమయూరుని ♦ వట్టలుపూజించి
శివభద్రునాతులు ♦ చిక్కుదీసి
భవభూతి మొదలైన ♦ బహుగ్రంథకారుల
వృషణాలపొక్కులు ♦ వెదకిచితిపి
కాళిదాసుని పింగుఁ ♦ గొంగిటగదియించి
మొల్లగొలికి నాదు ♦ చుల్లఁజూపి
తే. గీ. మూర్తికవినోట గాడిద ♦ మొడ్డఁ బెట్టి
పెద్దనార్యునిగుద్దకు ♦ పేడుకొట్టి
చెప్పెదను శష్పవిషయమ్ము ♦ చిత్తగింపుఁ
దేకదంతుండు మీకచ్చు ♦ నింతబొచ్చు.

చ. ఒకనికవిత్వము న్వినుచు ♦ నూరక యుండను, నాకవిత్వ మం
దొక రొకతప్ప దిద్దు నెడ ♦ నూకొని చూడను, రంపక త్తితో
సిక మొద లంటఁ గోసెదను, ♦ చెప్పనఁ గొట్టెద, మోము దన్నెదన్,
పకపక నవ్వి పూసెద, నవంపితునోటను మొడ్డ వెట్టెదన్. 8

వ. సకలాభ్యుదయ పరంపరాభివృద్ధిగా నా యొనర్పంబోవు శష్ప
విజయంబునకుఁ గథావిధానం బెట్టిదనిన. 9

తే. గీ. అనుఁగుఁదమ్మునితో రాముఁ ♦ డడవి యందు
నున్న, వాల్మీకి చనుదెంచి, ♦ యో నృపాల
చంద్రమా!యన రాముఁడు ♦ సరగ వాని
నమితవిధులను బూజించి ♦ యనియె నిట్లు. 10

కం. మునివర! నా కొకసంగతి
వినుపింపగవలెను సురులు ♦ వేమకతో దే
నిని గొనివచ్చిరి భూమికి
ననయము భూసురు లటంచు ♦ ననుచుండుకదా. 11

కం. అన విని నవ్వుచు రాముని
గనుఁగొని వచియించె నిట్లుల, ♦ కౌసల్యసుతా!
వినవయ్య తగినసంగతి
విని యుంటిని నేను తొల్లి ♦ వివిధంబులుగాన్. 12

కం. పెనమునగల నూనెను వేఁ
గినబూరెవిధాన వార్ధి ♦ కీన్ మధ్యముగాఁ
గనుపట్టు లంక యయ్యది
ఘనదీప్తం బందు రాది ♦ కవిభాంచోతుల్. 13

ఆ. వె. వాళ్ల తల్లిదండ్రు ♦ వర్ణించి యున్నారు
యింక నింత యైన ♦ శంక లేక
మగుడ దాని నేల ♦ మతిమతి వర్ణింప
చదువువారి కక్క ♦ జంబు గొలుప? 14

ఆ. వె. ఐనఁగొంతవఱకు ♦ నైనను 'వర్ణింప
కుందు' నేని కవులు ♦ మందుఁ డంచుఁ
దిట్టఁగలరు, గాన ♦ నట్టి యా లంకను
బొగడ ధాత యైనఁ ♦ దగఁడు తగఁడు. 15

తే. గీ. శుక్రుఁడును మున్ను గల్లు ననురులు విశ్వ
కర్మదరి కేగి వానియీ, ♦ కెలను చిక్కుఁ
దీయఁగా నెట్టకేలకు ♦ దివ్య మైన
పట్టణము గట్టి లంక నాఁ ♦ బెట్టెబేరు. 16

తే. గీ. మట్టుగలకాతలను వసిపట్టె నేని
ముప్పతిప్పలఁ బెట్టుచు ♦ తొప్పి దూర్చి
రక్త మొల్కుచు నుండగా ♦ రతికేఁ దూర్చి
దంపి విడిచెడి ఘోటకతతులు గలవు. 17

తే. గీ. అచటియేర్గులు విషయించు ♦ నపుడు కాళ్ళ
క్రింద నున్నట్టి కొండలు ♦ కెడలి నలిగి
పిండిగా రాలి వారిధి ♦ నుండ దాని
నిసుక యంచును బల్కుదు ♦ రెల్లవారు. 18

తే. గీ. పట్టణము స్వర్ణమయ మాచు ♦ భాసిలంగ
మేడలనుగూడ వర్ణించ ♦ నేడ, మాదు
పద్యమును బాడుగా నేల, ♦ బాగు బాగు
భవనములుగూడ నట్టి వై ♦ వన్నె కెక్కు. 19

తే. గీ. అచటఁ గలపూలవనముల ♦ యందు గల్లు
పూవు లెల్లను రక్కసిపూవుబోండ్లు
పూకులం దోపు కుందురు ♦ పుట్టు మాన
నైనచో వానిఁ బొగడ నెవ్వనితరము. 20

తే. గీ. లంకఁ గలరాక్షసుల యొక్క ♦ బింక మైన
మేధ్రములు పోకమానుల ♦ మించి యుండ

వారియాకారముల నేల • వరనంబుఁ
జేయవలె పాఞ్చ లెల్ల రిన్సీ; యనంగ

21

నీ. గడ్డిపుప్పలఁబోలఁ ♦ గలయట్టి చన్నులు
కరిగర్భముల వంటి ♦ గర్భములును
బండిచక్రము లట్ల ♦ భాసిల్లు పిఱుఁదులు
గొన్నలం బోలిన ♦ కంఠములను
ఆదికూర్మముఁ బోలి, నట్టి పాదంబులు
మందరగిరి వంటి ♦ మధ్యములును
బారలతోఁ గొల్పి, నేరనియూరులు
జగతిలో లే నట్టి ♦ జంఘములును

తే. గీ. గల్లుకాంతల పూకులఁ ♦ గల్గి నట్టి
నెంచుకల దీర్ఘముం జెప్ప ♦ వేధ తరమె?
యల త్రికోణపుబిలముల ♦ యావరణాలు
లోతులం గన్నఁ గన్పట్టు ♦ నూతుల వలె.

22

తే. గీ. ఎట్టిచెలి యైన తనకొంగు • నెత్తి యుచ్చు
బోయ నయ్యది యొకకోని • పొడవు బడును
పురుషులుంగూడ నట్టులే • పోతురేని
మించుపో యంతకంటెను • కొంచె మంత.

23

తే. గీ. పంగలం జూపి 'రా దెంగు • దెంగు' మంచు
కొంగు లెగ దీసియాపురి • కోమలాంగు
లంగడుల లోనఁ దిరుగుదు • రనుదినంబు
దొరకుమేఘంబు లెల్లను • దోఁపుకొంచు.

24

తే. గీ. పురిని గల రాక్షసులు మేధ్రములను జాచి
కొట్టునెడ తాళవృక్షముల్ • గూడ నేల
పడుచు నుండుచు కాంతలు • ప్రక్క జేరి
దోపుకొందురు పూకుల • లోపలగను.

25

తే. గీ. అట్టి లంకాపురిని గల్లు ♦ నట్టి దివ్య
భవనములలోన నొకమహాభవన మందు
వెన్నసానడిప్రక్కను ♦ పెద్ద పూల
తోటలో కుంభకర్ణుడు ♦ తూగి యుండె.

26

నీ. ముకురంధ్రముల నుండి ♦ పోయివచ్చుచు నున్న
గాలిచే తరువులు ♦ గదలు చుండ
తొడలలో తామరమడిఁ బారగోఁకగా
రజము కుప్పలు గాక ♦ గాలుచుండ
అప్పు డప్పుడు పిత్తి ♦ నట్టి యాపిత్తులు
గరనంబులబాఁతి ♦ గా నదింప
కనుఁగొలంకుల నుండి ♦ కాతెడి పుసినీరు
ముద్దముద్దలు గట్టి ♦ పులియు చుండ

తే. గీ. నావులించిన భూతము ♦ లవలఁ బాఱ
నొత్తిగిల్లిన మృగములు ♦ సత్తువేది
ప్రక్కలం బడి మృగ నపార మైన
నిద్రలో నుండె యా రజనీచరుండు.

27

తే. గీ. తనదు కులకాంత మిక్కిలి ♦ తత్తరమున
పూకు పై నీకె లన్నియు ♦ బుగ్గి తోడఁ
దీసికొని ముట్టున్నానంబు ♦ చేసి తగిన
భూవలం దొడియుదాలెచ్చి ♦ పుట్ట మొకటి.

28

తే. గీ. పుట్టమును గట్టి నుదుటను ♦ బొట్టు పెట్టి
వేచి యుంచిన మాంసంబు ♦ వేడి దింత
నంజుకొంచును చల్లియన్నమును గుడిచి
మట్టమధ్యాహ్నమున రతి ♦ మనసుకల్గి.

29

నీ. వట్టి నొక్కుము చల్లు ♦ గట్టిగా చేతుల
నంచు త్రొకను నడలించినట్టు

ముద్దుబెట్టుమ బుగ్గ ♦ మోహంబు రేగఁగా
 నంచును మూతి కం ♦ దించు నట్లు
 కౌగలించుము మేను ♦ కసిదీటిపోయెడు
 పగిది నంచును ముందు ♦ పడిన యట్లు
 దూర్పు మిందున మొడ్డ ♦ దూల తీతెడు రీతి
 వే యని పూ కెళ్ల ♦ బెట్టి నట్లు

తే. గీ. స్వప్నముం గనె పాపము ♦ స్వచ్ఛ మైన
 కోటగుమ్మంబులా గున్న ♦ కొమ్మ యోని
 కన్నులారంగఁ గాంచిన ♦ కారణమున
 మెదలె నా కుంభకర్ణుని మేఘ మంత.

30

తే. గీ. మెదలి యేతము వలె లేచి ♦ మిన్ను ముట్టె
 నేరు నర్జింప నేర్తురు ♦ యెత్తు చుట్టు
 కొలత యిది యేమి యనుచును ♦ దలఁచి స్వర్గ
 వాసు లెల్లరు దేవేంద్రుఁ పాలి కేగి.

31

కం. దేవా యేమని తెల్పుదు
 మీ వీట న దేమొ గాని ♦ యేర్పడె దానిన్
 భావింపఁగ నిర్భేద్యము
 రావలె నని వారు వాని ♦ రావింపంగన్.

32

తే. గీ. ఇంద్రుఁ డై రావతము నెక్కి ♦ యింపుగులుక
 కుంభకర్ణునిమేఘంపుఁ గుండుఁ జూచి
 క్షణములోఁ బుట్టె నిది యేమొ ♦ స్నాంతమునకు
 బోధపడ కుండె నని తాను ♦ బోయె వేగ.

33

తే. గీ. మన బృహస్పతి యెఱుఁగు నీ ♦ మాయ వాని
 బిలువ నంపింతు నని యెంచి ♦ పిలువ నంపె
 భటులకొందఱి వా రేగి ♦ వాసవుండు
 తమకొఱకు మమ్ముఁ బంపె నో ♦ తాపనేంద్ర!

34

కం. అని పలుకఁగ విని యాతఁడు
మనమున సంతోష మంది ♦ 'మానిని! నే నిం
దునిఁ జూడఁ బోవవలె, నీ
తనిఁ జూడుమ ప్రీతి' నని సుధానిధిఁ జూపెన్. 35

తే. గీ. ఎచటి కేసిన నీతని ♦ నేల నాకు
నొప్పఁ జెప్పెద రొక మీకె ♦ యుండె నొక్కొక్క
వీనిపైఁ బ్రీతి నే లేని ♦ దానివలెను
గానుపించెదనే మీదు ♦ కన్నులకును? 36

కం. అని వానితోడఁ బలికిన
విని యంత నతండు జరుగు ♦ విధు లరయుటలో
మునిఁగికొనియుండ తారా
వనితామణి యాత్మ నిటుల ♦ భావించుకొనున్. 37

తే. గీ. పోవఁ డింకేల నీ ముదిఁముండకొడుకు
జాము గా వచ్చె పిలువంది ♦ జాగుసేయు
చుండె నని, పోనిలే యని ♦ సోగకనులు
చందురునిమీఁదఁ బటపె నాఁచంద్రవదన. 38

తే. గీ. 'గురువుగా రేగుచున్నారు ♦ గురుని పనులు
బడియె నీ తలపైన నీ ♦ భార మెట్లు
మోసెదవో' యంచు దరిజేరి ♦ ముద్దు బెట్టి
తారకారాజు నా తార ♦ తాటితాటి. 39

తే. గీ. తారకారాజవా నీవు ♦ తార నేను
మనలమాత్రమె యంచి తాఁ ♦ జనును కాదె
భయముచేతను నిద్దుర ♦ బట్ట దిఁకను
నీవునుంగూడ నా వంటి ♦ నియతిఁ గొనుము. 40

తే. గీ. పాడువేదమ్ము లెల్లను ♦ బరన చేసి
చక్కఁదనములగొంతుక ♦ చక్కఁదనము

- బాడుజేయుచు నుంటివి, ♦ పాట నీకు
నేర్పెదను గాన నా యొద్దనే పరుండు. 41
- తే. గీ. అపరకర్మంబులను జేయు ♦ నట్టి వేద
మేల చదివెదు, ఛీ! నాకు ♦ చాలకష్ట
మట్టి వేదము విందు వహా! యి దేమొ
కాంచఁ గూడదె మఱి కొన్ని గ్రంథములను? 42
- తే. గీ. ఒడుగు చేయింతువో చిన్ని బుడుతవాని
కహహా! పెండిలి చేయింప ♦ నరుగువాడ
వా? వచింపుము యేటి కీ ♦ పాడువేద
మెవరు బోధించి రయ్య నీ ♦ కిది వృథాగ. 43
- తే. గీ. క్రొత్తవారలు దీనిని ♦ గొప్పగాను
భావనలు చేయు చుందురు ♦ పాతవడ్డ
విసుగుకొందురు, పరు లేరు ♦ వినిన మెత్తు
రక్కటా! కై త గాన మాహావరింపు. 44
- తే. గీ. కవన మల్లుట నేర్పెదఁ ♦ గాక యున్న
వీణ నేర్పెద సంగీతవిధుల లోన
బ్రాజ్ఞునిగఁ జేతు నేర్చుకో, ♦ పాడువేద
మెవరు మెత్తురు? దానియం ♦ దేమి ఘనత? 45
- తే. గీ. కవన మల్లిన సంగీతకళ యెఱిగిన
పరులు కొనియాడు చుందురు ♦ పట్టుపట్టి
కామినులు నీమ కూటమి ♦ కై దలంతు
రయ్యయో? వేద మేల నీ ♦ యందమునకు. 46
- తే. గీ. చదివితీవి కావ్యములు కొన్ని ♦ చాల వఱకు
శాస్త్రములఁ జూచినావు రసమ్ము లెల్ల
నేర్చితీవి, గాన కవనము ♦ నేర్పే దేను
తాతతో మెత్తి మాని పెత్తనముఁ బూను. 47

తే. గీ. తాతపెండిలిఁ జేయఁగా ♦ తరలు నపుడు
పోయెదవె నీవు, బియ్యపుఁమూట మోయ,
చదువు చుంటివి వేదముల్ ♦ చాలు చాలు,
వేద మెటువంటిదో వినఁలేదు నీవు. 48

తే. గీ. భార్య పై రోతఁ బుట్టించు, ♦ భార్య యైన
పతిని మెచ్చని యట్లు చే ♦ డ్వరచు, పరుల
కాంత నై నను మోహింపఁ ♦ గడఁగె నేని
వలవ ననిపించు వేదమ్ము ♦ వాస్తవమ్ము. 49

తే. గీ. ముష్టి నెత్తించు తుదకు సంతుష్టిఁ ద్రొంచి
సాగసు చెఱగొట్టు రసికతఁ ♦ దగులఁ బెట్టు
ముదిమి గనుపించు రోతను ♦ ముట్టడించు
వెట్టివైంకన్నలకుఁ దప్ప ♦ వేద మేల? 50

తే. గీ. తాతతోఁ గూడి నీవును ♦ తాతబుద్ధి
నేర్చుకొన బోకు, నావలె ♦ నీదు భార్య
దుఃఖపడు నిన్నుగాంచియే ♦ తుదివి నేను
ప్రాణములతోడ నుంటి ని ♦ వృట్టు నందు. 51

తే. గీ. అనుచు క న్గీటు తన జాణఁతనము జూచి
నంతలో చందురుఁడు వేగ ♦ నరిగె గదికి
తారయుం గూడ నాతని ♦ జేర నరిగి
కంచుకముఁ దీసి యా సుధాఁకరుని కొనఁగె. 52

తే. గీ. 'ప్రాణమా, వీవు పై జూడు ♦ మబ్బు! చీమ
ప్రాణు చున్నది' యన వాడు ♦ బాలవీపుఁ
జూచు చుండఁగ పన్యదఁచెగు జార్చి
కసరె నాతయుఁ బరికింపఁ ♦ గా వలె నని. 53

తే. గీ. స్వర్ణమయ కాంతులం దేలు ♦ చాన వీవు
చేతితో రాయఁగా వాడు, ♦ చేడె మిన్న

- ‘అచట గా దిచ్చు టచటగా ♦ దిచట’ ననుచు
మెల్ల మెల్లనఁ దనచీరె ♦ నెల్ల విప్పె. 54
- తే. గీ. ‘ఇదిగొ కంఠంబుపై బ్రాకె ♦ వెదకు’ మనుచు
వస్త్ర హీనంబుగా వాని ♦ వైపు దిరిగె
పాప మాతండు కంఠంబుపైని చీమ
వెదకు చుండెను, వెదుక, నా ♦ విద్రుమోషి. 55
- తే. గీ. బంగరపు బొంగరాలను ♦ భంగపడఁగఁ
దొక్క గలయట్టి యా చను♦దోయి, వాని
తొమ్మునం జేర్చి ‘యదిగొ కంఠమ్ము దాటి
మధ్య కరుడెంచె చూచు చీ’♦మనుచుఁ ‘దాకి
తాచు’ మని చూపె చన్ను తా♦రావధూటి. 56
- తే. గీ. వస్త్రహీనంబు లై యున్న ♦ వనితచనులు
కన్నులారంగ వీక్షించి ♦ ‘కాని చీమ
ప్రాకె నిదె’ యంచు చన్నులఁ ♦ బట్టి యెత్తి
పానుపున నుంచి చంద్రుడు ♦ బలుకరించె. 57
- తే. గీ. పానుపునఁ బెట్టి చన్నులఁ ♦ బట్టి మోవి
పలువిధమ్ముల నాని యా ♦ కలికి తమ్మ
లమ్ము నోటను గరచి వే ♦ నెమ్మి మీఱ
రతికిఁ దాఁక్కొనె శశి యను♦రాగమునను. 58
- కం. పట్టినచన్నులఁ బట్టుక
పెట్టిన యా పెట్టు మగుడి ♦ విడువక దానిన్
దిట్టముగా రమియించెను
నెట్టిన తమకంబు తోడ♦నియతి దలిర్పన్. 59
- తే. గీ. అంత నాతార వానిని ♦ పంత మూని
క్రిందికిం దోసి పై కెక్కి ♦ పొందుచెందఁ

- జేసి తమిహెచ్చి యుపరతి ♦ చేయఁ దొడఁగె
నెత్తి యాతని నెదుకొత్తు ♦ లొత్తు మనుచు. 60
- తే. గీ. పికిలిసిట్టల విధమునఁ ♦ బెనఁగి పెనఁగి
జాగిలంబుల పోలిక ♦ సాఁగి సాఁగి
పాములట్టుల మెలికలు ♦ పడుచు విడుచు
సమరతికి నంతఁ దాక్కొనె ♦ చాన తాను. 61
- తే. గీ. ముద్దునకు ముద్దు తగు వలపునకు వలపు
దెప్పునకు దెప్పు తిట్టుకుఁ ♦ దిట్టు మతియుఁ
గాటునకు కాటుగాను, చీకాకు లంది
సమరతులఁ దేలిరంత నా ♦ చాన విభుఁడు. 62
- తే. గీ. మూఁడురతు లిట్లు దేలి యా ♦ ముగుదమిన్న
చన్ను నొకచేతఁబట్టి యా ♦ చన్ను మొనను
వానినోటి కం దీయఁగ ♦ వాఁడు బాలు
మాడ్కిగాఁ ద్రావు చుండగా ♦ మందయాన. 63
- తే. గీ. వాని తలఁబట్టి తనచన్ను ♦ వానియెదను
నాను నటుసేయ వే తొక ♦ చన్ను మొనను
రెండువేళ్లను నుంపఁగా ♦ 'దుండగి' పని
ముద్దులల బెట్టె వానినెఁమ్మొము తార. 64
- తే. గీ. 'మగువ కోరిన చనువీయఁ ♦ దగదు యెంత
కైన' నన వాని పుట్టము ♦ నతిరయమున
లాగి వైచియు 'దెంగు వేవేగ' ననుచు
వానిఁ బ్రతిమాలఁ దొడఁగె నఁవ్వాఁడు వేగ. 65
- తే. గీ. వస్త్రహీనంబుగా నున్న ♦ పనిత నడుము
బట్టి దరిజేర్చుకొనియె నా ♦ బాల వాని
క్రింద పడద్రోసి తన దగు ♦ క్రిందిపెదవి
చప్పరించియు నిలబడె ♦ మొప్పునటుల. 66

- కం. నిలబడి నవ్వి నదానిని
గని విభుఁ డతిలజ్జ చెంది ♦ కాళ్ల న్ముడువన్
వనితానుణి విడదీయుచుఁ
గనుఁగొని చే పట్టి ముద్దు ♦ గమ్మని పెట్టెన్. 67
- తే. గీ. ముద్దు బెట్టినతోడనే ♦ మొదటి తెలుగు
గాను చులను నొకచేత ♦ నూని పట్టి
'నీడ నాదా' యటంచును ♦ వాద మాడి
'నీదె' యనిపించె వానిచే ♦ నెలత తుదకు. 68
- తే. గీ. 'నీవె యివి' యంచు చన్నులు ♦ నేర్పుగాను
చేతులకు నిచ్చి 'నాదిది ♦ చేతు'ననుచు
మగుడ సంధింపఁగా జేసి ♦ బిగువు చూపి
కొనిలించెను దగ్గర ♦ గాను జేర్చి. 69
- తే. గీ. కూరుచుని యుండియే కొంత ♦ గొడవ జరిపి
యున్న కాంతను జూచి యా ♦ చన్నుఁగవను
బట్టి పడఁదోసి పైబడి ♦ బాలకు స్పృహ
దప్పు నట్టుగఁ గూడె 'పెత్తనము గాడె?' 70
- తే. గీ. చన్నులం బట్టి పడఁదోయు ♦ చున్న యట్టి
సమయమున జ్ఞప్తి కలదు, పై ♦ సమయమునను
జ్ఞప్తి మాత్రము లేకయె ♦ తృప్తి గనెను
నహహ! యెంతటివాఁడు సుధాకరుండు. 71
- తే. గీ. ముద్దుఁ బెట్టుట యెఱుఁగదు ♦ మోము నెత్తి
పెదవి యానుట నెఱుఁగదు ♦ గదియఁ జేరి
రతి యొనర్చుట యెఱుఁగదు ♦ రాజు పాన్పు
దిగుట యెఱుఁగదు యేమని ♦ తెలుప వచ్చు! 72
- తే. గీ. పాన్పు దిగి సోముఁ డలదాని ♦ వల్వ సర్ది
తాను తన పుట్టమును గట్టు ♦ తఱిని చనుల

- కంఠమున గల్గు చెమ్మట ♦ కండువాను
దుడిచి యా పైన మూతిని ♦ దుడిచి వైచి. 73
- తే. గీ. స్పృహ యొకించుకలే నట్టి ♦ సుందరాంగి
పగిదిఁ గనుఁగొని పయ్యెద ♦ పైకి జేర్చి
చన్నుగవఁ జూచి యివ్వెరా ♦ చన్ను లనుచు
మొనలు ముద్దాడి మగుడను ♦ మూసి వైచి. 74
- తే. గీ. చిక్కులం బట్టి కొనగోళ్ల ♦ చేత సర్ది
దువ్వి పేరులు సవరించి ♦ తొంగి చూసి
తిలక మెప్పటి రీతిగా ♦ దిద్ది, బట్ట
పూర్తిగా గప్పి తన దగు ♦ మోము నందు. 75
- తే. గీ. కాంత కఱచిన యట్టి యా ♦ కాటు లన్ని
పరుల కన్నులఁ బడ కుండ ♦ బాగు చేసి
కొంచు తన గోటినొక్కులు ♦ కొమ్మచనుల
యందు గల వేమొ యనుచు పయ్యంట నంత. 76
- తే. గీ. పైకి తొలగించి వీక్షించి ♦ పడఁతి యేమి
కోపగించునొ యంచును ♦ కొంత జడిసి
పొలుపు మీఱఁగ కస్తూరి ♦ పూసి పూసి
కడు విచారించె చంద్రుఁ డా ధిగాయములకు. 77
- తే. గీ. ముద్దులను బెట్టి యలదాని మోవి యాను
చుండఁగా వచ్చె నంత గురుండు, వాని
దక్కి చని 'యేమిసెల' వని ♦ 'దండ' మనిన
'నేమి కనబడ దది యెట ♦ కేగె' ననియె. 78
- తే. గీ. 'పడకుం బోవ లేదు, నేఁ ♦ డేమొ కాని
పండుకొనియుండె శాలువా ♦ పైన గప్పి
అమ్మగారంచు విధుఁ డన ♦ నతఁడు వేగ
పాస్పు దరిజేరి యిట్లని ♦ పలుకఁ దొడఁగె. 79

తే. గీ. 'ఏడ కేగెద నన్న నీ ♦ వెప్ప డిటుల
కడు విచారంబు నొందెడు ♦ కారణంబు
దెలుపు మొకయింత యింతలో ♦ పలనె వత్తు'
నంచు లేపుచు నుండె నా ♦ యతివ నతఁడు. 80

తే. గీ. పిలువఁగాఁ బిలువఁగా నది ♦ తెలివి వచ్చి
కనులు విప్పక, నేను నిన్ ♦ గందు నంచు
'తారకానాథ!' యంచును ♦ తార పిలువ
వచ్చి నిలబడ కన్విచ్చి ♦ వానిఁ గనియె. 81

తే. గీ. పాప మా తాత వేటుగా ♦ భావ మందుఁ
దలఁచు నంచును 'తిండిపై ♦ వలపు నీకు
పుట్టదా చంద్ర బొత్తిగా ♦ భోజనమ్ము
మాను చుంటి వ దేమి కర్మమ్ము కాని.

కం. నీకును నాకు విచారము 82

చేకూరు నటంచు నతఁడు ♦ చింతించకపోఁ
డా? కొంచెము చింతించిన
పాకారికి మనలపై కృపా? తేరాజా! 83

కం. అని విభునితోడ నను తా
రను గని గురుఁ డనియె 'కాంత! రయమున నే వ
త్తును గాన కోప మింతయుఁ
గొనవల' దని చెప్పి వెన్కకన్ దిరిగె నటన్. 84

తే. గీ. వానియాకారమును జూచి ♦ వారు నవ్వు
కొనుచు నుండంగ నెఱుంగఁ డా ♦ గోలతాత
వడ్కిధరు సేవకులతోడ ♦ వాఁడు వోయె
తారికారాజు తారల ♦ తనివి దీఱ. 85

కం. తలకు నొకవస్త్ర మాపై
మొల నొప్పొడికాయ ఫాలమున బూడిదెయున్

గళమున రుద్రాక్షలును

గలవారలఁ జూచి నవ్వు ♦ గడఁగరె రసికుల్?

86

కం. పగ లనక రాత్రి యనకయె

తెగ గూడుచు నుడె విభుఁడు ♦ తికమక వడుచున్
తగురీతి నతఁడు విసిఁగిన

తగులుకొనున్ బట్ట విప్పి ♦ తారయు నతనిన్.

88

తే. గీ. పూలతోటల మాలతి పొదలలోన

పాన్పుపై, నేలపై చెంగుఁ ♦ బలచుకొంచు

పట్టపగ లింటతలుపులు ♦ బయలు చేసి

మెలఁగు చుండిరి యే మనఁగలరు పరులు?

89

తే. గీ. అన్నిటికి యేమి గాని యా ♦ యబ్బవదన

వంటఁ జేయుచు నున్న యా ♦ పట్టు నైన

మనసుపుట్టిన మడి విప్పి ♦ మరులుకొనుచుఁ

దగులుకొను చుండు విభుతోడఁ ♦ దగవులాడి.

90

తే. గీ. ఎన్న దేనియు మడి విప్ప ♦ దేని కాంత

‘తొందరగ నున్న’ దనుచు విధుని పటంబు

విప్పి రమ్మని వంటింట ♦ వివిధగతాల

గూడు చుందురు మితిలేని ♦ కూర్మితోడ.

91

సీ. స్నానంబు చేయించు ♦ చలువపన్నీటను

పట్టుపుట్టము గట్టి ♦ పెట్టు తానె

అన్నముం దినిపించు ♦ నదె బ్రతిమాలుచు

విడిచిన యన్నంబుఁ ♦ గుడుచు తానె

తిలకంబు దిద్దు ముద్దులుమూటగట్టఁగాఁ

బీటపై కూర్చుండఁ ♦ బెట్టుతానె

ముస్తాబు చేయును ♦ మురుపు కొల్పెడు రీతి

విడియంబు నోటను ♦ బెట్టు తానె

తే. గీ. పాన్పు శుభ్రంబుగాఁ జేసి • వచ్చి, స్నాన
మాడు నంచాక తనయొద్ద • నతని నుండు.
మనుచుఁ బార్థింబి, తరువాత • ననుపమాన
మైన తెఱఁగున ముస్తాబు • లై చెలంగు. 92

తే. గీ. అంత ముస్తాబుగా తయాఁరొచు తైక
మాత్రమే తొడుగుమనుచు • మాటిమాటి
కల్లవానిని బ్రతిమాలి • యతనిచేత
కోరి తొడిగించుకొను చుండు • కొమ్మ సతము. 93

తే. గీ. ఆతఁ డే నగ లిచ్చిన • యా నగలనె
యాతఁ డేచీరనిచ్చిన • యద్దిమాత్ర
మాతఁ డే తైక నొనఁగిన • నదియ కాని
తాను మాత్రము స్వాతంత్ర్య • మూన దెప్పుడు. 94

తే. గీ. అది యతం వొక్క రీతి తఁయారు లగుచు
నిలువుటద్దంబు దరికేగి • నిలిచి 'మనల
లోన బాగుండునది, నీవ • నేన?' యనుచు
తగవు లొందుచు, తుద కెల్ల • తగవు దీఱు. 95

తే. గీ. కేలుకేలను గొని వేగఁ • బూలపాన్పు
దరికేఁ జని పైకి యెక్కి యా • తలిరుఁబోణి
'నీవ నేనా' యటంచు ననకవిధుల
బలుకఁ దొడఁగును సుధకారి • మొలక లెత్తు. 96

తే. గీ. దినదినంబును వా రిదే • తీరుగాను
సంతతానందవార్ధిలో • స్నాన మాడి
మెలఁగు చుండంగ నట దేవతల గురుండు
వాసవునిఁ జేర, నిందుండు • వంగి మ్రొక్కి. 97

కం. అనఘా! యీ యుచితాసన
మున నుండు' డనిన దేవముఖ్యుం 'డలులే'

- యని కూర్చుని 'పిలిపించిన
పని యెయ్యది' యనిన దేవపతి యిట్లనియెన్. 98
- తే. గీ. 'మొన్నటను లేదు, నిన్ననే • మొలిచె నీడ
నెయ్యదోయెఱుంగఁగఁ గోరి • యిపుడుమిమ్ము
పిలువనంపితి, మన మేగ • వలయు' ననఁగ
నాతఁ డా యింద్రుఁ డిక్కకొంద • రటకుఁ జనిరి. 99
- తే. గీ. దేవగురుఁడు మహేంద్రుఁడు • బోవుచుండ
వారి వెనువెంటనే స్వర్గ • వాసులెల్ల
రేగి రద్దాని గాంచి వ • చించె గురుఁడు
'పార్వతీపతి లింగ మై • వచ్చె' ననుచు. 100
- తే. గీ. అనుచు నా కుంభకర్ణుని • యనుపమాన
మేఘముం జూచి గురుఁడు 'స్వామి' యటంచు
మొక్క నత్తరి నందఱు • మొక్కు లిడిరి
తగినవిధిఁ బోల్చె గురుఁ డని • తలచితలచి 101
- వ. అప్పు డింద్రుఁడు. 102
- తే. గీ. భటుల రావించి 'శివు డింద్రుఁడట' యనుచు
గాంచ నరుడెంచి లింగంబు • గాఁగ మాతె
నెల్లవా రిట పూజించి • యేగుఁ' డనుచు
చాటగాఁ బంచె పౌరులు • సంతసించు. 103
- ఆ. వె. ఇంద్రు నాజ్ఞ గాన • నెల్లవారలు మన
సార నిష్ఠతోడ • స్నాన మాడి
యంతకంటె భాగ్య • మెయ్యది యని దాని
పూజ సల్పువిధులఁ • బూనుకొనిరి. 104
- తే. గీ. దేవతలు దేవకాంతలు • దివ్య మైన
పగిది ముస్తాబు లై స్వర్గ • పల్లెరముల

- పత్రముల్ వల్ల పూవులు పలురకముల
ధూపసంభారములతోడ ♦ నేపు మీటి. 105
- తే. గీ. అటుల సుర లెల్ల రట కేగి ♦ నంతలోన
రంభ యూర్పశి మేనకా రమణు లెల్ల
ననుపమానంబుగాను తయారు లొచు
వచ్చు చుండిరి యంచల ♦ వలె చెలంగి. 106
- తే. గీ. ఇందుఁ డై రావతము నెక్కి ♦ వేడ్క మీఱ
దేవితోఁగూడ, తననెంట ♦ దేవగురుని
నిల్పుకొనివచ్చె శివపూజ ♦ సల్పుట కయి
వచ్చు నత్తరి పలువురు ♦ వచ్చి రంత. 107
- తే. గీ. కుంభకర్ణుని మేఘంపు గుండు చుట్టు
కలుగుచర్మము పై దేవ గణము నిలిచి
యుండ, నిందుఁడు కులనతి ♦ నండనుంచి
గురునితోఁ గూడ వచ్చె నా ♦ గుండుదరికి. 108
- తే. గీ. అట్లువచ్చి బృహన్నతి ♦ యధికవిధుల
మంత్రముల నెల్లఁ జదివి సన్మంగళముగఁ
జేసె నభిషేక మెంతయో ♦ చెలువుమీఱ
కుంభకర్ణునిమేఘంపు ♦ గుండునకును. 109
- తే. గీ. వాసవునినాతి చేతితో ♦ బట్టికొనిన
యగరుపుల్లలు చేజాటి ♦ యందుఁబడిన
కాలె నా గుండు, కాలగా ♦ కాంతిఁ దప్పి
వ్రాలి పోయెను చెప్పఁగా ♦ వశమె పైని. 110
- తే. గీ. అందుఁ గొందఱు గెంతసే ♦ కతనిమేఘ
మూతగాఁ గొని జాటిరి ♦ యున్నవారు
స్వర్గమున నుండి జాతెడివారు మొదల
చిక్కుగా నున్న నీకెలఁ ♦ జిక్కిరంత. 111

తే. గీ. ఈకెలం జిక్కి పైకి రా • లేక వనిని
డాగియున్నట్టి మేకల • పోగుగాను
మెదలుచుండగ నింతలో • గదలె కుంభ
కర్ణు డారవ మాసాంతకాలమునను. 112

తే. గీ. నిద్ర మేల్కొని యెరిగి • తనదతికి
బిల్చి యాతనిచే తల • ముందు బోడి
గాను జేయించుకొని మొలకెర మంత
వానిచేతను జేయించి • వరలుతఱిని. 113

తే. గీ. మంగలాతడు నారాచ • మందిరమున
శవ్వనుల నెల్ల పోగుగా • చక్క బరచి
వారినిధిలోన నా పోగు • బారనై చె
లేలి యేతెంచె నడిగల • దేశమునకు. 114

తే. గీ. అందులో చిక్కవశిపోయి • నట్టసురులు
సాగరప్రాంతమున నుండి • సాగి రాగ
'హరిహరీ' యంచు నారదు • డల్లవారి
సురులుగా బోల్చి కీరు వసుధకు నెటుల
దిగిం యని యెంచి 'మీరలు • దేని చేత
వచ్చినా' రన్న వారలు • పలుక నిజము. 115

తే. గీ. కుంభకర్ణుని మేధోపు • గుంపువలన
భూమికిం దిగు సురు లౌట • భూసురు లని
పేరుబెట్టుచు 'రాజుల • జేరి మీరు
'బ్రదుకు' డంచును పారలవరము జేసె. 116

కం. ఇటు వారి జేసి నారదు
డట నుండి మహేంద్రపురికి • నరిగిన నతఁడీ
పటుతాడనునకు మొక్కిన
యట నాతం డనియె ట్లేమమా మాహేంద్రా! 117

తే. గీ. మానిచంద్రము యే మని ♦ మనవొనర్తు
శంకరుడు మొన్న లింగ మై ♦ స్వర్గభూమి
చూడవచ్చెను పూజించి ♦ వానిఁ బంప
గలిగినారము సూ పూర్వఃఫలమువలన. 118

తే. గీ. పాకశాసనుఁ డీరీతిఁ ♦ బలుకుసరికి
పక్కునను నవ్వి యెంతటి ♦ పాపకృత్య
మాచరించిరి! యది రావఁజానుజుఁ డగు
కుంభకర్ణునిమేఘింపుఁగుండు సుమ్ము. 119

తే. గీ. రామ స్వప్నంబునను రాగ ♦ గాత్రసాధ
మునకు మేఘింబు లేచి యీ ♦ పురము ముట్టె
దాని శంకరుఁ డంచును ♦ దలఁచి మీకు
గురుఁడు వలికెను నైదికిఁతెఱఁగుఁ దోఁచ. 120

తే. గీ. అట్టి మేఘింబు వ్రాలు చున్నట్టితఱిని
మీర లెల్లరు స్వర్గంబుఁ ♦ జేరుకొనిరి
కొంద అలదాని నుండి యీ ♦ కువలయమున
కరుగుఁ దెంచిరి నేఁ గంటి ♦ నచటవారి. 121

కం. సురు లయ్యును మేఘముచేఁ
బరతెంచిరి భూమి కనుచు ♦ భావించుచు భూ
సురు లని పే రిడివారల
నరవరులకు నవ్వుఁ జెప్పి ♦ నాడ మహేంద్రా! 122

తే. గీ. అనిచ విని సిగ్గు నంది దేవాధినాథుఁ
డయ్య, తాపనచంద్ర! మీఁ ♦ రమలమతులు
పరులతో దీని దెలుపఁగా ♦ వలవ దనుచు
సాగి మ్రొక్కెను సిగ్గుచే ♦ వేగ వచ్చి. 123

తే. గీ. వేగ నారదుఁ డేగి శ్రీవిష్ణుతోడ
బలుక నాతఁడు ధాతతో ♦ బలికె నంత

వాఁడు జని శివునికనె నా ♦ వార్తపూర్తి
ప్రాకె నయ్యది దిక్కులపైన బాగ.

124

తే. గీ. భూసురాభిఖ్య కిదియెపో ♦ మొదటి కార
ణంబు శ్రీరామ! యెవరు నిక్కంబుగాను
దీనిఁ జదువుదురో వా రఁనూన మైన
సంపదలతోడ నుందురు ♦ సర్వవిధుల.

125

కం. ఈకథఁ జదివినవారును
జేకొని యర్థంబుఁ జెప్పఁ ♦ జెల్లినవారున్
ప్రాకటముగ వినువారలు
శ్రీకరు లై యుందు రమితఁ శేముషిఁతోడన్.

126

తే. గీ. పాండురంగనివిజయాబు ♦ బలికి వీర
జనమనోరఁజనముఁ జేసి ♦ జగతి కాది
కారణం బైన వేఱొక ♦ కథ రచించి
శష్పవిజయాబు జెప్పితి ♦ సత్య మనుచు.

127

ఆ. వె. ఏమమారు లెవ్వఁ ♦ డీకథ చదువఁజొ
కుంభకర్ణమొడ్డ ♦ కుడిచి నట్లు!
రామలింగసుకనిఁ రాయఁ డిట్లుల వలెఁ
గాన దప్పవశమె ♦ కలియుగమున!

128

గద్య. ఇది యాదిపురాణాదినద్గ్రంథకార కృష్ణరాయదత్తతేనాల్వ
గ్రహణ తెనాలివంశపవిత్రార్యజనస్తోత్ర మల్లిఖార్జున
తనూభవ రామలింగనామధేయప్రణీతం బగు
శష్పవిజయం బనుమహాప్రబంధంబు
నందు సర్వంబు నేకాశ్వాసము
సంపూర్ణము.

కామగ్రంథమాలః—శి వ గ్రంథము.

కా లి దా స ప్ర హ స న మ్.

ఆంధ్రానువాదము.

లంబోదరప్రహసనము.

సంస్కృతమున నుహకవి కాళిదాసవిరచితమగు ప్రహసన మొక వై పునను శ్రీయుత చివుగుల సత్యనారాయణశాస్త్రిగారిచే నాంధ్రీకరింపఁ బడిన యాంధ్రానువాదంబగు లంబోదరప్రహసన మొకవై పునను ముద్రింపఁ బడిన హాస్యరస ప్రహసనరాజము.

శై లికి కొంత భాగము.

(సంస్కృతము)

కాః—(సక్కోథం) కిం తేషాం గృహిణ్యా మన్యగామిన్యా మపిభవతి విశ్వాసః ?

జంః— కథనియ మన్యగామి నీతి జానాసి ?

కాః— బహూని చిహ్నాని సంతి. శృణు తావ దిద మేకమ్

శ్లో॥ భార్యాం కశ్చనమాం ప్రతార్థ్య యభతీత్యాశంకమానేషుయి
ప్రాప్తే జాతుగృహంతరం నిశి మృషా విప్రోష్ణ సా జానతీ,
లీనా క్వాపి నియమ్య దీప మథ తామన్విష్యతోమేకరే
లగ్నోద్ధీర్ఘ పృథు ర్ముఖుఃప్రతరసః కస్యాపి కామధ్వజః ॥

జంః— (విహస్య) కిం త్వయా కరలగ్న స్స ఏష సమత్పాటితః ?

—• ఆంధ్రానువాదము •—

కాః— [కోపముతో] నీ భార్య మఱియొకనిచే విషయింపించుకొనుచున్నదని తెలిసిన నీకు దానిపై నెట్లుండును ?

జంబుః— అటులేన నీ భార్య నెవండైన విషయించుట నీకుఁ దెలిసినదా ?

కాః— అబ్బో! ధర్మసత్రము ఒకటియననేల? అనేక నిదర్శనములున్నవి. ఇది యొక గాథ విమము.

మ॥ ననుఁ గన్గప్ప మదీయభార్య నొకఁడన్యాయంబుగా దెంగునం
చనుమానించి మృషాప్రయాణితుఁడనై • యారాత్రికేవచ్చి యిం
టను జేరంగని దీపమార్చెనది; యేడందాఁగెనో చూడఁ జే
తిని దాఁకెన్ గొన తేమగల్గి పృథులాఁదీర్ఘంబునో మొడ్డటన్ ॥

జంబుః— ఛాగు! జేతికి వారకగనే శిక్షము నూడఁబెరికి పారవైచితివా?

చందాదారులకు పోష్టఘర్షణలతోసహా)

(వెల రు. 1-4-0

కామగ్రంథమాలః— ర వ గ్రంథము.

శృంగారపంచకము.

మ॥ రా॥ శ్రీ సెట్టి లక్ష్మీనరసింహముగారిచే రచింపఁ బడినజాబులు
రెండుభాగములును, సరసోక్తియుక్త కృష్ణశతకమును, సరసచాటువులును
కవిసార్వభౌమ శ్రీనాథకృత మగు రసికాభిలాషమును, పూర్వకవుల
చాటువులు నిందుగలవు. 416 పద్యములు గల 112 పుటలపౌత్తము.
శైలికి కొన్ని పద్యములు.

జాబులు మొదటిభాగము. స్త్రీలకు—బురుషులు.

చ॥ ఇటుకు గ లట్టిదారి మన ♦ మిద్దట మొంటిగ తారసిల్లఁగా,
చిటునగవొప్ప నీ భుజము ♦ చే ననుఁ జెచ్చెరఁ దోసికొంచు నీ
వరిగిన నాటిచందమును ♦ నందము డెందము నందు నాటుటన్
మఱవక యున్నవాడనును ♦ మా కునుమాంగి సుమాస్తు నాసగన్ ॥ 88

జాబులు— రెండవభాగము, పురుషులకు—స్త్రీలు.

చ॥ ఒడబడ కుండ నే బిగిసి ♦ యున్నదినంబులు నాదు పొందు కై
పడగను రానిపాట్లుపడి, ♦ పల్మలు నన్ బ్రతిమాలుకొంటి; వి
య్యెడ మొగ మైన జాప విది ♦ యేమిర? ‘యక్కఱతీతీ నంత, నె
క్కడపిరియ?’ లన్న పాట వగ ♦ కాడ, యదార్థము చేసినాడవా ? ॥ 93

సరసోక్తియుక్త కృష్ణశతకము:—

క॥ చేతమున దైవభక్తి ప్రపూతం బగువేళ నిన్ను ♦ బోలినదైవం
వీతతి నామలభించుట, “ఆతులలోఁ దేనెపట్టి ♦ న” ట్లయ్యెహరీ. 77

ర సి కా భి లా ష ము :—

మ॥ మగలా గీ వొక స్వప్నమందు నొనరిం ♦ ప, నేను సాంపారఁబై
కెగయం జేతులరెంట నీదుచనుదో ♦ యిం గట్టిగాఁ బట్టఁగా
నగి, “గోవర్ధనమందలంబులను శ్రీ ♦ నాథుండు నేఁ డొక్కసా
రిగమ్రాసెం గనుఁ!, డంచుఁ బల్కితివి సం ♦ ప్రితాత్మవై నాతిలో. 81

స ర స చా టు వు లు :—

క॥ మదనుడను స్వర్ణకారుడు పదకము చెలి తొడలనడుమ ♦ కాగుగ నిడి, యే
యదుకుం బెట్టెనో? పగిలిన దది సీల బిగింపు లింక ♦ నవసర మయ్యెన్ ॥ 18

పూర్వకవులచాటువులు:—

చందాదారులకు పోష్టఖర్చులతోసహా

వెల. రు. 1-4-0

శృంగార శతకము.

తోట విజయరాఘవకవి.

107

శ్రీరస్తు.

శృంగారపద్యపంచాశత్.

[స్త్రీవాక్యము.]

- ఉ. శ్రీకరుగా మహారసికః శేఖరుగా గరుణామయాత్ముగా
 లాకికవైదికాది సకలః సుమూర్తిగా
 బ్రాహ్మకీర్తిగా సకలపండితవంద్యగుణవర్తిగా
 లోకులు నిన్నుఁజెప్ప విని ధోనయితింగద నీకు నాయకా! 1
- చ. అలుకలు మానరా యధరః మానర నిన్నేదనమ్ముదానరా
 చెలిమిగ బల్కరా నెనరుః జిల్కర కల్కియెయారమొల్కరా
 యెలమిగ శేలరా రతులః నేలరకోపము తాళఁజాలరా
 నెలవు గణింపరా కరుణః నింపర నా మనవాలకింపరా. 2
- చ. పలుమరు దూతికాసమితిః బంచినరాక నె రా మనంబులో
 పల నెనరింతలేక విరిః బంతులుబంపిన నందుకోక యా
 వలపులమందుమారి యిలుః వంకలఁ జుట్టుటగాక దాని మా
 యలకునుజిక్క నాయమటః రా యిటురా విటరాజశేఖరా! 3
- చ. నిను గనుఁగొన్నదేమొదలు ధిదురకంటికిరాదు కూడుగూ
 రెనయఁగనింపుగాదు సఖుః లెందలు గూడిన పొద్దువో దిఁకే
 మనియెదఁ జిల్కవాదు మదిః నంటిన కామము నిల్వనీదు క్రొ
 న్ననవిలుకానికూటములఁ నన్నలరింపర ప్రాణవల్లభా! 4
- చ. నను బిగియారఁ గొఁగిట మఃనం బలరారఁగనుంచి మించి క్రొ
 న్ననవిలుకానికూటములఁ నగ్మిలిగూడిననాటి వేడుకల్
 మనమున నెంచియెంచి యొకఁ మాటు నినుం గనుగోఁదలంచి నే
 బనివడి కాచుకొంటిఁ దలఁవాకిలియిల్లుగ జీవితేశ్వరా! 5

చ. అనఘుఁడ నిన్నుఁ బాసినది యాదిగ నే దిగులొంది కుంది నె
మ్మనమునగంది వందిగతి • మాటికిమాటికి వేడుకొన్న నీ
మనసుగఱుంగదాయెఁ జలమా ఫలమా ననువంటిబేలపైఁ
గనికరముంచ కిప్పగిదిఁ • గాసిలఁజేసితి వేమిసేతురా? 6

ఉ. చిత్తజుమేల్ శరాళికి విశేషవరాళికిఁ జల్లగాలికిఁ
మత్తమరాళికిఁ శశిసమగ్రకరాళికి నిత్యముం ద్వదా
యత్తమునొవిరాళికి శుకాళి పికాళికిఁ జిక్కి తింకనీ
చిత్తము నాదుభాగ్య మిఁకఁజెప్పెడిదేమి రసజ్ఞశేఖరా! 7

ఉ. నీసముదారబాహువుల నీటును మాటలగోటు నూగుదే
ర్మీసముతీరు మోముకళ • మేటివిలాసము తొమ్ముబాగు మేల్
హాసముసారు నెన్నడయ్యెయారము గన్నులసోయగంబు ను
ల్లాసము నెంచి నన్మది గలంగెడు తాళనురా మనోహరా! 8

ఉ. నీసరసత్వము న్నైనరు • నేర్పును నోర్పును నీటుగోటులున్
నీనుగుణస్వభావమును • నీదు ప్రభావము నీ రసోక్తులున్
నీసాగసై నచర్యయును • నెమ్మది నెంచి నిరంతరంబు బే
రాస నినుఁ రతింగలియ • నాత్మదలంచెదరా సుహృద్వరా! 9

చ. ఎలమిని చిన్ననాఁడు మనమిద్దర మొద్దికఁ బల్లెకూటమం
దలి బుడుత ల్లనుంగొనఁగ • దర్పకుసాము ఘటింపుచుండ నొ
జ్జలు గని మీకునుం జదువు • సామును రెంఁదొనఁగూడ నింక మీ
రలసితి రింటికేగి సుఖమందు డటన్నది యాదిలేదుగా? 10

చ. కుసుమశరాత్తికి న్మిగులఁగుందితి గందితి వేడివెన్నెలన్
భసలరవమ్ములం జెవులుబ్రామితి నోమితి మేలు నీకుఁగా
విసువక నీ కువాదములు వింటిని నిప్పుడు నీదుపోడుముల్
మసలక నింకనైన రతిమన్నన నన్నలయింపు మో ప్రియా! 11

ఉ. చూడ వదేమిరా మొగము • జూడ్కుల వేడ్కులరంగఁ జూచి మా
టాడ వదేమిరా మనమునందున జెందినయట్టి కోపమున్

వీడ వదేమిరా మిగుల వేడఁగ జూడఁగనుందువెంటె నన్

గూడ వదేమిరా రతులఁ ♦ గోరిక లీరికలెత్త నాయకా! 12

ఉ. బాళి మనంబునం బొసఁగఁబల్కిన నీదగు నోటిముత్యముల్
రాలునఁటోయి? నీదగు కఠంబు గరంబుదెమల్చిపట్టగాఁ
బోలదఁటోయి? నిన్నుఁ బ్రియఁపూర్వకమొప్ప రతిం గఱంపఁగా
జాలనఁటోయి? జాలమిఁకఁజాలిటురమ్ము విటాన్వయాగ్రణీ! 13

ఉ. చందురునందమొందిన పసందగు ముద్దుమొగంబుడంబు ద
ఘ్నందనముంబెసంగు నునుఁకుందనముం దులకించుమేను మేల్
జెందు మృదుస్ఫురన్మధువుఁజిందురసోష్ఠ మెడందవిస్త్రుతం
బందముజూడ నాత్మనెనయం దమి మీతె విలాసమన్మథా! 14

చ. చిలుకలు గూయ దత్తరిలఁ ♦ జిత్తజఁ డమ్ములనేయ గండుతేఁ
టులు విడిమోయి వేడిగఁ గడు న్వడగాప్పులు డాయఁ జందురుం
డలయక గాయ నీ విరహఁమగ్గులమాయఁ బరాకుసేయఁగా
వలదిఁక రార నావలపు ♦ వడ్డికిబాతెడి ప్రాణనాయకా! 15

చ. సలిపితి వెంతయుం జెలిమిఁసంగతిమీఱ ననంగళాస్త్రముం
దెలిపితి వంతరంగమున ♦ దేవతగా నతిగౌరవంబునన్
నిలపితి వెవ్వుడు న్బళిర ♦ నిక్కము మక్కువ లల్లదానిపై
నిలిపితి విట్టి నీమనసుఁమర్మ మెఱుంగఁగనై తిఁ జెల్వఁడా! 16

ఉ. మారుఁడు గూర్చుఁడయ్యె నలఁమందసమిరుఁడు ఘోరుఁడయ్యెఁ గ
ర్పూరము వీరమయ్యె నలఁరుణశుకవారము వైరమయ్యెఁ గం
జారి మదారియయ్యె నికఁనై న ననుంగరుణించి నాపయిం
గూరిమి మీఱఁగూడి రలిఁ ♦ గొబ్బున నేలగదయ్య వల్లభా! 17

ఉ. ఆసలుగొల్పి నిన్ను విడఁనాడనటంచుఁ దుటారిపల్కులున్
బాసలుజేసి యిప్పు డెడఁబాసి ప్రియం బెడరోసి దాని యిల్
డాసి మనోజుబార ననుఁదక్కఁగఁద్రోసితి వార యింక నీ
మోస మెఱుంగనయ్యెఁ జలఁమో మది నాపయి నాయకాగ్రణీ! 18

- చ. చిలుకలమూకకు న్మరునిఁచిల్కులతాఁకుకు నంచరాకకున్
 నెల బలుకాకకున్ గడిఁదిఁనెమ్ములకేకకు మానిమోకకున్
 జలనళివేకకున్ సుమరఁజంబులసోఁకుకు గాలిఢాకకున్
 గళవళమందితింక ననుఁగావుము ప్రేమ భుజంగరత్నమా! 19
- ఉ. కారము నీవు నమ్మరువిఁకారము నే నితరాంగనారతా
 చారమునీవు నెంతయువిఁచారము నే నలకొమ్మ మెచ్చు సిం
 గారము నీవు జాల నయఁగారము నేను వహించి మించి యు
 న్నార మటుండ నాయమగుఁనా రమణా మదనాభసుందరా! 20
- ఉ. చెక్కిలినొక్కి మోవిసుధ • చిక్కఁగగోలి కవుంగలించి స
 మ్మక్కఱినస్తనద్వయము • మర్దనమున్ ఘటియించి యూరువున్
 దక్క బెనంది మేలి సురఁతంబులలో నిరతంబు దేల్చు నీ
 మక్కువ నైదుదాచితివి • మంచియె నీ కిటుసేత పల్లవా! 21
- చ. సరగున నొక్కయూరువును • సందిటనుంచి వెసం దిటంబుగా
 బెరతొడ బైలుసేసి కుచఁపీడనకుఁ గయిఁదార్చి పేర్చి తోం.
 తఁకిట ధిత్త ధింధిమిత • తత్త తళంగని తాళమాన వి
 స్ఫురిత మనోజనాట్యమున • బొల్పుగ న న్లఱగించ వేమిరా? 22
- ఉ. కోపమదే మజేభవరఁకుంభకుచాయనికాయజాత సం
 తాప నివారణోచితవిధంబులు నాయెడఁ గాంతు వట్టి నీ
 వా పలుగాకినాసవతిఁయందు మనంబిడి దానియింటనే
 కాపురమున్నవాడ విలఁకాపురుషుంబలె భావజాకృతీ! 23
- ఉ. ఓపడఁతీ! నిను న్విడువఁనోప నటం చిటబాసఁజేసి నీ
 వా పగరాలి బాళిఁగని • యాపగరాని విరాళిఁబూని నా
 పాపము బోసుకోఁదలఁపఁ • బాడిమె నన్నిటులేచ నాయమే
 రా పగవాడవా యికను • తాపులు మానర పల్లవోత్తమా! 24
- ఉ. అక్కట! నీవు నన్నిటల • నాఱడికత్తియఁ జేయఁగా మరుం
 డక్కటికంబు మాని చలఁమూని కనర్మదిఁబూని తియ్యవి

లెక్కిడి పూవుటమ్ముల వఃహీనత నెమ్మెయిఁ గాడనేయ నే
నెక్కుడు గాసినొంది తిఁక • నేమనితెల్పుదు మారసుందరా! 25

చ. వలచితినిన్ను నే జిలుతఃప్రాయమునాఁడె మనంబులోపలం
దలఁచితి నన్ను నేలఁగలఁదై వముగా దమి గారవంబునన్
గొలిచితి రేబగళ్లు మదిఁగొంకక నీ విడునట్టి యాజ్ఞలో
నిలిచితి నిట్టి నన్నెడయ • నీకు హితంబటరోరి నాయకా! 26

చ. కటకట! మన్మథుం డెదురుఁగా నిలువంబడి హుంకరించి యొ
క్కట కటకధ్వనుల్ ప్రబలఁగా విటునమ్ములు జూపఁజూచితిం
దటదటమంచు బెల్లదరెఁ • దా నిదె గుండియ యేమిసేతు నీ
విట విటరాయ వచ్చి వెఱఁపెల్ల హరించి భరింపుమా కృపన్. 27

ఉ. ఎన్నఁడు నేర్చినాడవురఁయీ మటుమాయల? తోఁటకేగి నే
గ్రన్నన వత్తునంచు నయఁగారపుమాటల నమ్మఁబల్కి యా
చిన్నలమారి యింటి కటుఁజేరి రతంబొనరించి ప్రీతినం
పన్నునిఁబోలె వచ్చితివి • భావజమోహనభావుకాకృతీ! 28

చ. సరముల చిక్కులుం బెదవిఁజూర్కొను నొక్కులు గందు చెక్కులుం
గర మరగంటి సొక్కులు మొగమ్మునఁ గుంతుమచుక్కలు న్మహా
త్తరమగు తత్తరమ్మునను • దార్కొనువాక్కులు బెక్కులెంచ నీ
సరసత తెల్లమయ్యె నెఱఁజాణవు టక్కులమారినాయకా! 29

చ. వలచిననన్ను మోహమశుఁవారిధి ముంచియు నీళ్లకంటె బల్
పలుచన జేసినాడవు భఃశా! నెనరెంచనివాఁడవైతి నీ
వలపును దాచనైతి మరుఁవాడిశరమ్ము లురమ్ము గాడె నీ
చల విఁక మాని పూని రతిఁసంభ్రమ మొప్ప భరింపు మో పతీ! 30

ఉ. నమ్మినదానరా నిను మనమ్మున నిమ్మున నీకు నాడు మే
నమ్మినదానరా నను నయమ్మున నొమ్మున నేలకుండినన్
గమ్మనివింటిజోదు బలఁగమ్ములతో దన పూవుటమ్ముపా
ల్గమ్మని కంటగించు నల • గాసికి నే నెటులోర్తుఁ దెల్పరా? 31

- ఉ. నీదగు గౌగిటం బెనఁగఁగదరా యెద తాయఁజేసునో .
గా దగునా మరుం డలుక్కఁ ♦ గారియఁ బెట్టదొడంగె నిన్నును
గాదనువారలుం గలరె ♦ గౌసిలఁజేసిన నాయమొప్పదే
యావరవృత్తి నన్ను నిక ♦ నాదుకొనంగ ననంగమోహనా! 32
- ఉ. అమ్మకచ్చెల్ల! యీవిరహ ♦ మగ్గలమయ్యెను నాదుమేను నీ
కమ్మకచ్చెల్ల దొక విను ♦ మారడిసేయక వేగవచ్చి నీ
వమ్మకరాంకుకేళి నను ♦ నాదటఁ గూడుము దానిబాసలున్
నమ్మకు రాపులు న్వులవద న్మకురా ముకురాననాస్మరా! 33
- చ. ఇల మగవారిమాట మదిఁనెంతయు నమ్మగ వారిమాటగా
బలుకుట నిక్కమయ్యెను నుబద్ధములన్నవి సున్నయయ్యె నీ
వలన నికేమిసేతుఁ జెలువం బటవీస్థలిఁ గాయునట్టి వె
న్నెలయయి యున్నవో శఖుఁడ ♦ నెమ్మి ననుక రతిఁ దేల్పుకంఠినన్. 34
- ఉ. నాయునురాగ మొచ కిటు ♦ నన్నలయించుట నీకు నాయమా
నా యచమాన మించుకయి ♦ నా మదినుంచక యున్నదానగా
నా యపరాధ మెన్నఁడయి ♦ నా యొచరించితివా దపింపఁగా
నాయొ బరాకుసేయఁదగు ♦ నా యిక నా నెగులార్చి బోవరా. 35
- చ. కడకను స్వాతివర్ష కణఁకాంక్ష వహించిన శుక్తి రీతి నె
క్కుడురతి తాఘనోదయము ♦ గోరు మయూరికభాతి నిచ్చనె
న్నడు గుముదప్రియాగమము ♦ నర్మిలిఁగోరు చకోరిదారి ని
ల్కడ భవదాగమంబునకుఁ ♦ గాచితిరా విటనంశచంద్రమా! 36
- చ. నుడిచెద నొక్కమాట సుమఁనోరతి నా రతినాధుకేళిలో
దడయక నన్ను వంటి సులఁతాలలితాంగిని గూడితేని నీ
నడక సువర్ణమందున నుగంధము గల్గినయట్లు గావున
న్విడువక నేలుమా నెనరువీడకుమా నలకూబరోపమా! 37
- చ. చిలుకహుమాయిరాతు పలుసేతల నాతనిక త్తికోతలం
గొలగొలలీను కోయిలలఁకూతల తుమ్మెద దిమ్ముమోతలన్

వలనగు వాతపోతములఁ వాతల వెన్నెల పెట్టు ఘాతలఁ

దలఁకగనయ్యె నయ్య యిఁకఁ • దద్దయు నొద్దిక నుద్ధరించుమా. 38

ఉ. ఎంతని వేడుకొన్న నొకఁ యింతయిన న్నెనరెంచ వార నీ

యంత కృపావిహీనుఁ డిల • నారయఁ గల్గునె? దాని బోధనో

దంతములెల్ల నీమది నఁదా సుఖదాయి గురూపదేశసి

ద్ధాంతములయ్యెనో తెలియఁదాయెగదా వగదార్చఁబోకురా. 39

ఉ. కంతు దురాపతాపహతిఁ గందితి గుందితి నింకనైన నా

చెంతకువచ్చి యిచ్చగల • చింత యొకింతయులేక మాన్చి నీ

పంతము చెల్లగా సురతఁ పద్ధతి నుద్ధతి నన్ను గెల్చినం

గాంతుఁడ! నిన్ను మెచ్చవలె • గాక వితాతరితీపు లేలరా. 40

ఉ. కంతుని నవ్వనంతుని మృగంకునిసంతుని నా నలావనీ

కాంతుని నజ్జయంతుని ముఖాముఖఁ గెల్వఁగఁజాలు రూపమా

వంతుని నిన్నుఁబాసి వలఁవంత నిదెంతని తాళుదాన నా

చెంత నిరంతరస్థితి వఁసించఁగదే రసికావతంసమా! 41

చ. మనవి వినంగరాదటర • మాటికి వేడిన నీమనమ్ములో

గనికర మింత లేదటర • కాయజసాయకపీడితాత్మనై

తి ననఁగ నీకు వాదటర • తియ్యని నా నుచుమోవి యానర

మ్మని పిలువంగఁ చేదటర? • హా రసికాన్వయవాధిచంద్రమా! 42

ఉ. నిన్నటిరేయి నాకలను • నీ వల నీప్రియురాలిఁగూడి నా

యున్ననికేతనబునకు • నొయ్యన వచ్చిన నట్ల యంత నీ

వన్నలివాక్షి యానతి నయమ్మున నఁ రతిఁగూడినట్ల క

న్గొన్నది నిక్కమానటులఁ • గోర్కెలు గూర్పు భుజంగపుంగవా! 43

చ. మది నుడివోని కూర్మి ననుమానము మానక సూనకార్ముక

ప్రదరవితానఘాతములఁ • బాల్పడనీయవటంచు జాల నె

మ్మదిగని యవ్వడుంటి ననుమానము నాయెడఁబూని యక్కటా!

తుది గరుణావిహీనమతి • దోపగఁజేసితి వేమిసేతురా? 44

ఉ. కామినియైన సన్నిటుల ♦ గాసిలజేయుట దోసమంచు నీ
యామినికై న వచ్చి మది ♦ నచ్చిన మచ్చిక నేలకున్న న
క్కాముని పూవుటమ్ముల వఃకావకలై యెద వ్రయ్యనుందు నో
సామి! నెన ర్మనంబున వఃశమ్ముగ జేసి యశమ్ము గాంచరా. 45

చ. స్మరసమరూప! మున్ను విరిశయ్యను దీయని నెయ్యమొందగా
నిరువుగ బవ్వళించి మనఃమిద్దర మంగజసంగరంబునం
గరము విచిత్రవైఖరులఁ ♦ గాచుచు బిగ్గగఁ గాఁగలించి సా
ఖ్యరససుధ స్మరింగిన వఃగ ల్మది నెంచకపోతి వొగదా! 46

చ. పొలఁతికి నొక్కరీతి మదిఁ ♦ బూసలలోపలి దారముంబలెన్
మెలఁగువిభుండు గల్గుట సుఃమీ తొలిసోముఫలంబు భాగ్యమున్
దలకొనియున్న వారలకుఁ ♦ దక్కవ లేటికిగల్గు నావలెం?
బలుచదనంబు గంటి నిను ♦ భావమున న్నెఱనమ్మి సామిగా! 47

ఉ. నీకుజిరాయువున్ బల మఃనింవ్య నిరోగ దృఢాంగకీర్తి మే
ధాకలనానులబ్ధియు విశుద్ధతర ప్రతిభాప్రభావముం
బ్రాకటనై భవంబు రతిఃరాజగుమాన్నత సత్కృపారతిం
జేకురుగాక నన్ను రతిఁ ♦ జేకొని యేలుమయా సుధీమయా! 48

చ. పాలుపగు పండుటాకు విడివోని కడాని పసిండిపూత పో
కలును లవంగముల్ వలపుఁగప్పెడు కప్పురపల్కు లేలకుల్
చలువమిఁకొప్పుగింజలు బఃసం జెలువొందగ బైడితట్టలన్
వెలయఁగ నించితీన్ రతులఃవీడె మొనర్తుము రార సామిగా! 49

ఉ. పుక్కిఁటి వీడెమిచ్చి నునుఃపొక్కిలిఁ జక్కిలిగింతవెట్టి లే
జెక్కిలి నొత్తిముద్దిడి ఖఃచిక్కని చక్కనిమోవినొక్కి నా
చొక్కపుగొప్పవట్టి తమిఃచొక్కున నక్కున నన్నుఁజేర్చి యా
చక్కెరవింటిజోదు నెరఃసాధనచే దనియించితో సఖి! 50

చ. అవనిని వారకామినులఁకై మృదులాలితశబ్దముక్తిఁ దోఁ
ట విజయరాఘవుండు బ్రకఃటంబుగ నేఁబది వృత్తపద్యముల్

కవులలరక్ష రచించె మిగుల న్వగలాండు స్వకీయపల్లవ
ప్రవరులఁగూర్చి విన్నపము • పల్కగఁ దా నుపయోగమాటకున్.

[స్త్రీవాక్యము సంపూర్ణము.]

శ్రీరస్తు.

శృంగార పద్య పంచాశత్తు.

[పురుషవాక్యము.]

ఉ. శ్రీవతిపుత్ర శాస్త్రము లఁ శేష మెఱుంగుచు గూడుచు న్నెరా
యోపికమీద నున్న మనఁయొద్దికఁ గన్నులఁజూడలేక హా
పాపపుడై వ మిద్దటిని • బాపగఁజేసెఁ గటా! కఠోరుఁడై
యాపగరాని యీవిరహ • మగ్గలఁబయ్యెఁగదే తలోదరీ! 1

ఉ. అప్రియమూని వచ్చెఁ గనుఁ మంచగమి న్గనులెఱ్ఱఁజేసి దా
నప్రితిమ న్వనప్రియచఁచుంబడె తుగ్గుచు బండ్లుగొర్కుచున్
దీప్రతిక్ష శుకాళి పరఁతెంచె నదే బలు గాముపోల్కి దా
నప్రిభుఁడై మరుండు శ్రమ • నందగఁజేసెఁ గురంగలోచనా! 2

చ. అలకలదేట్ల నెన్నడలఁనంచల జూపులదూపుకోపులం
బలుకుల జిల్కల న్గలిచి • పల్మరు దన్లడు రూపహీనుగా
నిలిపిన నిన్నెదుర్చుటకుఁ నేరఁడు మారుఁడు నన్లలంచె బు
ష్కలమగు నీ పరిగ్రహము • గల్గిన గెల్వనె వాని మానినీ! 3

- ఉ. ఆవలరాయఁ జొక్కట నఁహంకృతి యుంకృతిమీఱు నారిచే
జేవ రహించు నించువిలుఁ డజ్జేకొని పైకొని యార్చి పేర్చి రో
మావిల మానసాప్తిఁ గునుఁమా స్త్రీపరంపర నింప నన్ను గై
కో వదియేమె నీదు చనుఁగొండల మాటున డాచి యొచ్చెలీ! 4
- ఉ. ఓరు పొకింతలేక దయఁయుంచక కొన్ననవిల్తుబాకిం
దారిచి తేరకత్తై కనుఁదారి చిరాకువడంగ మేలె నా
దారకశారికాపిక శుఁకాళులు గూయ వినంగజాల నా
హా రమణీ సుమాంబకునిఁహారమణీ రతిశా స్త్రీనై పుణీ! 5
- చ. కలుములు కొండలంత గలుఁగం గఱినాత్మత సర్థి కింత మే
ల్వొలయఁగనీక పై గమకఁముల్దగి యాసలుగొల్పు లోభిరా
జులుబలె నీదు నిబ్బరఁపు డజొక్కపుగుబ్బచను ల్మను న్మనం
బలయఁగఁజేయుచున్న వకఁటా! యకటాపికటంబు లేలనే? 6
- చ. కటకట! వెన్నవంటి మది డగ్గిన్నన తాయిగఁ జేసికొంటి వి
క్కటికితనమ్ము నాకయి దఁగం దలకొంటివి నేరమున్న నొ
క్కట ననుబట్టి సీజడనుఁగట్టి ఫెళ్లెని చెంపఁగొట్టి పు
క్కిటివిడిమిచ్చి కొఁగిట బిఁగించి సుశిక్షితుఁ జేయరాదటే! 7
- ఉ. కోపమటే మనోజకరఁకుంతభావుఁడనై న నా మన
స్తాపము దీర్చ కూరక విఁతా తరితీపులఁ బొద్దుపుచ్చె దీ
పాపము మేరగాదు నయఁభావముతో రతి నేలుమింక గో
కోపమచారుపీనకుచ డసోదకమేఘకచా విలాసిని! 8
- ఉ. తాళఫలోపమానకుచ డతాళఁగజాల నటన్న నింత కాం
తాళముబూన నీకు ఘనఁతా లలిమీఱ రతింగఱంచి చిం
తాలసవృత్తి మాన్పక విఁతా లఘుభావము గాంచెడేల కాం
తా! లవమైనఁ బ్రీతివలఁదా కలవా యిటువంటి కాగతులన్? 9
- ఉ. చక్కెఱమెక్కు పక్కిదొర డజక్కిగ దా వడినెక్కి పూని తా
జిక్కనిచిక్కటారి మొలఁజెక్కి మదిం దయఁదక్కి యొక్కటన్

విక్కుటమైన యక్కు గడు ♦ నెక్కునఁ దక్కురిమారుఁ డక్కుటా!
ముక్కునుమూతి జూడకిటు ♦ ముంచెఁగదే శరపాళి బాలికా! 10

ఉ. నామది నిన్ను జీవముగ ♦ నమ్ముట కా పగరాలిపోలికం
గాముని కప్పగించితివి ♦ కట్టడిదాన! విధాత నీమనం
బేమిటిఁ జేసెనో యెఱుఁగ ♦ నింత దలంచినదాన వయ్యయో!
యేమిటి కింత నన్ను భ్రమియించితివే వెలికూర్ములన్ మదిన్. 11

ఉ. నీ నునుమోవి నీతఱుకునిద్దఁపు టద్దపు ముద్దుచెక్కులున్
నీ నగుమోము నీకులుకునిబ్బరపబ్బర పుబ్బుగుబ్బులో
మానిని! చూడ కోర్వదరమా కరమా దరమాన మేనియూ
మేనున మేనుఁజేర్చి రతిమేకొను మేనులుమేలుమేలనన్. 12

ఉ. పంకజగంధి! నీపెనవిపానక మానక తాళజాల నీ
మంకుతనమ్ము నెమ్మదిని ♦ మానకయుండుట నీతిగాదు నీ
వింక రయంబుతోడుత మదీప్సితముం గొనసాగఁజేసి నీ
కింకరుడైన నాపయిని ♦ గిక్కవహింపక ప్రేమనింపుమా. 13

చ. పలుకులముద్దు నెమ్మొగముబాగు పిఱుందులసోయగంబు జ
న్నులగమకంబు గన్నులపిఁనోడము జేతులనుందరంబుఁ జె
క్కులజిగి కొనులేతవగ ♦ కొప్పవిలాసము మోనికీవి మై
చెలువము నామదిం దవిలి ♦ చిక్కులఁబెట్టెడు నన్ను యుగ్మనీ! 14

ఉ. భావజుఁ దుగ్రమూర్తియయి ♦ బాపురే! పచ్చని తెక్కపక్కెరన్
తీవివహించు జక్కిని వడిన్ దుమికింపుచు నట్టచేరి బ
ల్మవిచిగుర్చటా ఝఱుపులన్నను దల్లడమందజేసె నిం
కేవిధిఁ దాగువాడ గృప ♦ నియ్యెవే నా కభయంబు తొయ్యలీ! 15

చ. పిలుపుల యింపు ముద్దుగనుపింపు జనుగవ యుబ్బరింపు జె
క్కుల చెమరింపు మై పులకగుంపు వదల్పని కౌఁగలింపు గ
న్నుల దయనింపు గీలుడడవొంపు దలంపుల వేసనింపు నీ
కలయిక సొంపు నేమఱువఁగాగలనా లలనావతంసమా! 16

- ఉ. నీ సరసానులాపములు ♦ నీ రతిబంధ కళాకలాపముల్
 నీ సొగ్గసైన చూపులును ♦ నీ నెఱజాణతనంబుకోపులున్
 నీ సిగలూనులాసమును ♦ నీ మినుకారు తనూవిలాసమున్
 నీ సునయానువృత్తము గణింపఁ దరంబటె మంజుభాషిణీ! 17
- చ. ననిచిన వేడ్కతోడ నొకనాఁడు రుకాండపటాంతరంబునన్
 ననవిలుకానిసాధన యొనర్చుతరిం బరు లేగుదేర వా
 రిని డెరబైట నిల్పి తగురీతి నదుత్తరమిచ్చుచు న్ననుం
 గని 'పనిజూచుకొ'మ్మనిన ♦ కల్కితనం బెదనెంతుఁ గామినీ! 18
- చ. సిగముడి వీడి క్రొవ్విరులుజింద బొమ ల్ముడిజెంద నందమా
 మొగమున స్వేదబిందువులు ♦ మూఁగ సరమ్ములు దూగ నూర్పుతె
 చ్చుఁగ గుచముల్ నటింప గటి ♦ సందడిసేయ వలగ్న ముల్కగా
 జిగిబిగిమీఱ నీవు మగఁజేత యొనర్చిన దెంతుఁ గామినీ! 19
- చ. వెలఁదికొ!యొక్కనాఁడు మగఁజేసము దాల్చి వినోదలీల వె
 న్నెల చెలువారగాయుతటి ♦ నీవు ననుం గయిదంశబూని స
 న్నల నరుణాచలేశుతిరుణాలఁ గనుంగొనవచ్చు నీదు చి
 న్నెలు బలువన్నెలుం దలఁపఁనేర్తునె నెమ్మదిఁ బాటలాధరీ! 20
- చ. మదనునిబారి కోరువక ♦ మాటికి నీ చనుగట్టు డాసి త
 త్సదనముపై గరంబిడ విసర్జనసేయుచు జూడ కావలన్
 వదనము ద్రిప్పి మెత్తవడునన్ను బడంపడి చూచి నవ్వి పై
 కదనున జేరి కూడినహాఁయ ల్మది యాదికి వచ్చెనే చెలీ! 21
- ఉ. కమ్మలడాలు చెక్కుల ధగద్ధగలీన దనూరుచు ల్లిశల్
 గ్రమ్మ బులాకి ముక్కున దశత్తశలూన లసన్నిటాల భా
 గమ్మున దళ్ళబొట్టాగిఁ జకచ్చకలాన నటించు నాటి నీ
 యెమ్మెల నేఁ దలంతు రమణీ తరుణీహరిణీసులోచనా! 22
- ఉ. సొరుదొరంగు కాశి బురుసాపనిచీర ధరించి హాన్బుటే
 దారిహారంగుతైక బిగి ♦ దట్టపు గుబ్బపయి బిగించి యూ

దా రవరంగు చౌకము ముదంబున గేల ధరించి చాల నొ
య్యారపులీల నాకడఁ బ్రియమ్మున నిల్చిన దెంతు బాలికా! 23

ఉ. ఫ్రించిబుటాహారంగుగలపావడపై గుజరాతి హాస్థరీ
యంచు రహించుచీర చెలువారగ మల్చువుజంటకుట్టు రా
ణించిన జంటజాల్రవిక • నిగ్గులుదేటఁగ నొక్కనాఁడు నా
యంచున నిల్చు నీదుసాగ • సాత్మఁ దలంచెద హంసగామినీ! 24

ఉ. గుత్తపుతాపితారవిక • గుబ్బగవ న్బలు డంబునింపగా
ముత్తైపుమేల్సరంబు యురము న్మెఱయింపఁగ జాఫరాపసల్
హత్తినపావడం దళతశ్శన్మనారణిచీర గుల్కగాఁ
జిత్తజు మత్తదంతివలె • తేరవె నన్నును బంభరాలకా! 25

ఉ. నిగ్గులుదేటు సారు కుతినిజిగిపావడపైని వెల్లడాల్
సగ్గనివల్వఁ గట్టి బిగిచన్నుల వన్నెలతైకఁ బూని మో
మొగ్గని చాదుబొట్టు దగి • యొప్పఁగ ముద్దులుగుల్క నాకడన్
జగ్గుమనంగ నిల్చిన పసందుఁ దలంచెద సుందరీమణీ! 26

ఉ. చూపుల కింపొనర్చు నెఱసోయగ మూని కడిందివేష్కతో
దోపులుగాగ నొక్కినిశి • దొమ్మిగ నిద్దర ముద్దిమీఱ పూ
దూపువజీరుసాధన లెదుర్కొని నేయఁగ నీవు ఫైలవా
నొక్కప్ప లెసంగ నన్ను బయిఁకొన్నవగల్ మరువంగనేర్తునే? 27

ఉ. జానుబొసంగ మేన జిగిసాపొడి నల్లిడి కీనుకాబు న
ద్దానపురారు పావడ నితంబుచం దగ హాస్థరీ కుసుం
బొ నెఱిచల్వ మేల్ముసుఁగువై చి తురుష్కవగూటిపోల్కి చా
నా! నను గూడలేదె యొకనాఁ డది నామది నాటకుండునే? 28

ఉ. సంపఁగినూనె నున్నెఱుఁగు • జాల్మొన గొప్పిడి యంచు వాసనల్
నింపెడు పూవులం దురిమి • నెన్నుమటం దిలకంబు గన్నులన్
సొంపుగ గజ్జలం బెసఁగ • సొమ్ములమాని శరాయిపూని నీ
వింపుగ నాదుచెంగట రహించిన దెంచెదఁ జంచలేక్షణా! 29

ఉ. ఓలుకు మిఠారపు న్వలుదఁగుబ్బలు కేలవనూని తేనియల్.
జీలుకు తువారపుం బెదవిఁజీకుచు నూరువులూరువుల్ నెరా
మెలకువతో బెనంది రతి • మేకొని మై పులకింపఁ బావురా
పలుకులు పల్కఁగా వినెమఁభాగ్యము గూర్చకపోతి వంగనా! 30

ఉ. నిన్ను మనమ్మునన్ దలచి • నీరజ్జసాయక సాయకాహతిన్
ఖిన్నతనొంది నీ ప్రియనఁఖి న్నతవృత్తిని బాతిమాలి నీ
యున్న నివాసభూమికి నఁయొన్నతిఁ దోడుకపోమ్మటన్న నా
విన్నప మాలకింప కది • వేటుగఁ జూచెగదే మనఃప్రియా! 31

చ. అమవసకంచు నీ వరుగ • నంతటనుండియు దాశలేక నే
సుమశరుబారి జిక్కి కడుఁసుక్రిక్కి మహా విరహాగ్నిఁబొక్కి బ
త్తమి తలకెక్కి ధైర్య మెదఁదక్కి దురంత నిరంతరానుతా
పమున గలంగినాడ ననుఁ • బాలన సేయఁగరాడె ప్రేయసీ! 32

ఉ. విందుఁగదా భవన్మధుర • విశ్రుతవాక్యపరంపర ల్సదా
విందుగదా తవాధర నఁవీన సుధారసధార లెప్పడుం
గందుఁగదా సుధాకర సఁఖింబగు నీదుముఖంబు నంటినం
గందుఁగదా లతాంతమువఁగందగు నీ నునుమేను కోమలీ! 33

చ. అలివరో! నీదుసొందు సతఁమంచు మది న్నెఱనమ్మియున్న నా
మతి పరికింపలేక పలుఁమారు ననుం బెఱవానిగా మనో
గతులఁ దలంచి నీవు కనిఁకారము మాని పరాకొనర్చి బ
ల్వైతలఁ గలంచినావు హితఁమే యిదిసీకు? వినీలకుంతలా! 34

ఉ. కాయజుఁ డమ్మునేయఁ జిలుఁకల్ రొదసేయ మరుత్కిశోరముల్
డాయ మధువ్రతంబులు చెఁడాచెడిమోయ వనప్రియంబులుం
గూయ జకోరమిత్తుఁడెదఁ • గొంకక వెన్నెలగాయఁ దాళరా
దాయె మనంబునం దమకఁమగ్గలమామె సుధాకరాననా! 35

చ. కుసుమసుగంధి స్వర్ణనిభ • కోమల దేహాలతా సుబాహ సా
రసదళనేత్రఁ గంబుగళఁరాజముఖి న్నవపల్లవాధరన్

భసలవినీలకుంతల సుభద్ర గజేంద్రసమానయాన ని

న్నసదృశమైనప్రీతి మదిఁనంటఁగ వర్ణనసేతు సుందరీ!

36

చ. కపట మొకింతయేని మదిఁగల్గదు నీ కని నమ్మియుంటి నా

కీపు డెఱుఁగంగవచ్చె నిక • నేటికి మాటలు చాలుజాలు నీ

కృప బలమయ్యె నావలపు • గేలియొనర్చితి వెట్టులై న నీ

వపరిమితంబులై న సిరులంది సుఖంపఁగ గోరుదున్ సఖీ!

37

చ. రమణి! మదీయ మోహతిమిఁరంబు భవన్ముఖ పూర్ణచంద్ర బిం

బము గనుగొన్నఁ బాయునని • బాళిమెయి న్నినుఁ జేరవచ్చినన్

విముఖత జూప నాయమగుఁనే? యిక నేవగ నే సహింతు నీ

తమకము నన్ను సాదర హితస్ఫురదుక్తులఁ దేల్చరాదఁటే?

38

ఉ. సమ్మతిమీఱ నీ చెలిమి • శాశ్వతమంచు మనమ్ములోపలన్

నమ్మితి మున్ను నమ్ము నెలఁనాగలపైఁ గల కూర్మలెల్లఁ బోఁ

జిమ్మితి నిన్ను నెప్పు డెవఁజేర్చితి నిట్టి ననుం దుఱ్ఱారివై

గమ్మనివింటివాఁ డిడెడుఁగాసికిఁ బాల్పడఁ జేసి తొగదే!

39

ఉ. కొమ్మ! నినున్ రతిం గలయఁగోరి సమీపముజేరి నన్ను జే

కొమ్మని మేనితాపమర • గొబ్బనఁ గమ్మని మోవిపానక

మ్మిమ్మని కాముసాదనలఁకీమ్మని నెమ్మిని వేడుకొన్నఁ బో

పొమ్మని యీగతిం గసరఁబోలునె నన్ను దయావిహీనవై?

40

ఉ. నవ్వులకాడుమాటల మనమ్మునఁ గిన్కవహించి యూరకే

రవ్వలఁబెట్టఁ జూడకు తిరమ్ముగ నా మనవాలకింపవే

చివ్వకు కాలుద్రవ్వకవె • చేసినతప్పు శమింపరాదఁటే

పువ్విలుకానిబారి ననుఁ • బొక్కగఁజేయఁ కంబుకంధరీ!

41

ఉ. మంచిగుణంబుకల్గినది • మాట యొకింతయు దప్ప దెంతయున్

పంచనలేదు కూర్మి మదిఁవాడగనీదుఁమనంబు నిర్మలం

బంచుఁ దలంచి నీ కహరఁహం బొనరించితి నేవ యందుకా

పంచశనాంబకప్రహారి • బాల్పడఁజేసితి హా కళావతీ!

42

ఉ. కెంపుకనుల్ గనంగ నుడికింపకు సారెకు మారుబారిఁ బా.

క్కింపకు వేలుగాఁగ బరికింపకు నమ్మినవాని నిట్లు జం
కింపకు లేనిపల్కు లొలికింపకు నేరములున్న నాత్మ నం
కింపకు బల్వీరాళి నళికింపకు బెంపకు కిన్క తొయ్యలీ!

43

ఉ. ఇంపుదొఱంగి సారె యలయింపకు మారుని రేచ నన్ను డా
యింపకు కోప మిచ్చ వెలయింపకు మున్నటి నేస్తమెల్ల మా
యింపకు బోవఁదల్చి వినయింపకు నీ విరహగ్నిఁ గాసి నే
యింపకు మీర్వబుద్ధి వహియింపకు మ్రొక్కెద నామనోహరీ!

44

ఉ. నిద్దురవోవ నిన్నుఁగని • నెక్కొచుమోహము నిల్పలేక నీ
ముద్దుమొగంబుపై మొగముమోపిన యంతనె కన్నువిచ్చి న
న్నొద్దికఁ గుచ్చి కౌగిటను • నూరక రక్తిఁగఱచ కూరకే
గద్దరిపల్కులం గనరఁగావలెనా? లలనాశిరోమణీ!

45

ఉ. 'కంటకవృత్తిఁ దుంటవిలుకాఁడు బలంబుల వెంటనంటి పూ
వింట శరంబులూని వెనువెంట ననుం దఱుమంగఁజొచ్చె వా
ల్లంటిరా! యెంటిఁ జిక్కితిని • గావవె జంటవహించి' యన్న 'న
న్నంటఁగరా' దటంచు మొగమావలఁ ద్రిప్పెద వెంత దంటవే?

46

ఉ. అంటిన మేను గందునఁటె • యాసబొసంగఁగ మోవి ముద్దు నే
గొంటనె తేనె చిందునఁటె • కోరిక లూరగ నీముఖాబ్జముం
గంటనె దృష్టియొందునఁటె • గారడముల్ బచరించి సారెకుం
గొంటుతనంబునన్ మరునికోలలఁ దార్చకు ప్రాణనాయకీ!

47

ఉ. నా పలు కాదరింపవు ఘనంబుగ బ్రేమము నింప వెంతయున్
గోపము డించ విచ్చగలకోర్కె వచింపవు నాదు చిత్తసం
తాప మడంప వాత్మ ననుతాపము బెంపవు వేడవేడ రా
రాపులు జేసె దింతపొగరా నగరా వగదానవా? సఖ!

48

ఉ. వేమఱుఁ గిన్కబూనఁ దగవే మరుధాటికి దాళజాల రా
వే మరులూనినాడఁ గదవే మఱుఁగేటికి కోర్కిఁ దెల్పుకో

వే ముఱివేల నేలుకొనఁ వే మరుమాటలనైన దెల్పవే
వేసురులున్నవే నుడువఁ వే మరలించవె మోము నాదెసన్.

49

చ. విచికిలగంధి! నీపెదవి • విందొనరించి విఁజెంబొసంగి నీ
రుచిర కుచోరుతల్పమున • రూఢిగ నన్బవళింపఁజేసినన్
రచనలుమీఱ బంధకళల న్నను గూడితి వేమిదెల్పుదుం
గచరుచిధూత మేచకఘనా వికచాంబుజపత్రోచనా!

50

చ. భువి విటకాండ్ర కింపు మదిఁబుట్టగ స్వోచితవృత్తిమీఱఁ దోఁ
ట విజయరాఘవాఖ్యకవి • డంబుగ దా రచియించె హృద్యమా
ర్ణవ రసపూర్ణలాలిత సుధా మధురోక్తుల రక్తిగుల్కఁ గా
రవమున జేకొనుండు కవిరాజులు తప్పలు పట్ట కెంతయున్.

[పురుషవాక్యము సంపూర్ణము.]

అంబుజాక్షరములు
విజయరాఘవాఖ్యకవి
రచియించె హృద్యమా
ర్ణవ రసపూర్ణలాలిత
సుధా మధురోక్తుల
రక్తిగుల్కఁ గారవమున
జేకొనుండు కవిరాజులు
తప్పలు పట్ట కెంతయున్.

విదన గ్రంథము.

రతిరత్న ప్రదీపిక.

మైనూరుప్రభువగు ప్రౌఢదేవరాయలు రచించిన రతిశాస్త్రము:
సంస్కృతమూలము, ఆంధ్రవివరణము.

● ఇతర కామశాస్త్ర గ్రంథములందు జెప్పబడిని బౌద్ధ
రిష్టకవిధానములిందు వివరింపబడినవి. బంధభేదముల నిరూ
పించు పాశ్చాత్య ఛాయాచిత్రములు జేర్పబడినవి. అత్యు
త్తమమగు కామకళానిబంధనము.

అనుబంధము.

దత్తాత్రేయ తంత్రము.

● యోగిపుంగవుడగు దత్తాత్రేయునిచే ననుగ్రహింపబ
డినది. నాజీకరణ, స్త్రీవశ్యవిధానముల కిందనేక అనుభవ
యోగములుగలవు. ప్రత్యక్షఫలమిచ్చు, రసికజనోపకారి
యగు గ్రంథము.

వెల రెండురూపాయలు

కామగ్రంథమాల.

పుదుచ్చేరి.

అనుబంధము.

మ ద నా ర్ణ వ ము .

విజయరంగచొక్కభూపాలుడు.

రచనావిధానంబున కుదాహరణంబుగా
రతిమంజరి చెప్పిన మూడవనాటికథలోఁ
గొంతభాగము.

122

.....అంతః గామరూపదేశాధీశు ననుంగుపట్టి యగు రతిమంజరి, సురత కళావిదగ్ధయయ్యనూ, ప్రోక్షతనంబు మాటువఱచి ముగ్ధభావం బభినయించుచూ' సిగ్గుచే మాటలు తడంబడినటుల గాద్దదికంబు నెపంబున గళగవంబుల దనకుంగల జాతుర్యమును జాటుచూ, సపత్ని మండలంబును వేడుకలఁ గొంతతడ వాయూనపఱచి, యెట్టకేలకు బలవంతంబున నియ్యకొనినదానింబలెఁ బ్రసన్న భావంబున, పొగఁ దక్కి యుక్కుమిగులు గుచంబుల బయ్యెంట సరిదిద్దు నెపంబున నదిమిఁకొని, యిటుల మొదలిడినది.

నాతొలికూటమి చిత్రవిచిత్రగతుల, చిత్రగతుల, జతనుపడినది. మానవాంగననై న నాకుఁ గన్నెఁచెఱఁబాపి, భగము నెంగిలిచేసినది, మానవుఁడుకాదు! నమర్తలాడిన కన్నెఁప్రాయము న చూపరుల నోరూఁతించు రూపవై భవంబుతోఁ జెన్నారుచుఁ దలిదండ్రుల కేకై కపుత్రినై నందున, లోకమునందలి రాజకుమారికలఁబలె నంతిపురంబునఁబడిమిగ్గుచు నసూర్యం పశ్యనుగానుండక, వారలనుమతింపఁగా, మగవానిఁబలె, నొంటిమై, తలఁచినప్పడెల్ల దూరవనులకు విహారముగానేగ నలవడియుంటిని.

నాకప్పటికి పదునెనిమిది వత్సరములు. ఋతుమతి నై మూఁడు దినంబు లిలువెడలనందున, నాలవనాఁడు స్నానానంతరము, మిక్కిలి యుత్సాహముతో, ననుదినముకన్న నెక్కుడుదూరముపోయి, వాజిండిగ్గి, యలసినదాననొట, కొండదరినంటి ప్రవహించుచున్న సెలయేటియందు, నగ్ననై యిచ్చవచ్చినగతి నీదులాడుచు, వారిక్కిఁ మార్గాయాసం బపనయించునటుల నొనర్చి, నీరంబులువెడలి యొడ్డెనకుఁజేరి, నామేని బంగరునకుఁ జికిలిమెఱుఁగులుదిద్దు, భానుని తరుణారూపంబున నొడలు విరుచుకొనుచు నిలుచుంటిని. నాకన్నుల కడేలకో ప్రకృతి పులకరించిన గతి, వనీస్థలులన్నియుఁ దొంటిబలెఁగాక నెక్కుడు మనోహరంబులై గన్పట్టినవి. నాయమాయికహృదయమునం వనుశ్చితితో, రూపేర్పఱుప రాని మధురభావనలు దోఁచినవి. ఒకలెల్ల నెందులకో బరవశింపఁజొచ్చినది కలలు నిండుచూపులతో మదాలసతను మందంబుగా సింహావలోకనము

గావించు, నాకనుగవకు, నన్నాశ్చర్యాంబుధిఁ దేల్చుదృశ్యం బా
సుముహూర్తంబున, నదే మొదటిసారి, యల్లంతధూరంబున గోచరించినది.

ఆడులేడి యొకటి క్రేళ్లులుకుచువచ్చి నదీతీరంబున నిలువంబడి
బెదరుచు నటునిటుఁ జూడఁజూచుచున్నది. ఒకపొదమఱుగుచుండి మగలేడి,
చిలవలుపలవలైన కొమ్ములు, తీవలనుండి చిక్కువడకుండఁ దప్పించు
కొనుచూ దానిం దరియవచ్చినది. హరిణి పాతీపోవునచుకొంటిని, కాని
యటులఁజేయక చిటుతవాలంబు నాడించుచూ, నాహ్వనించుచున్నటులఁ
దోచినది. మగది, పెదవులతో నాడుదాని మేనుకడిమికొనుచు,
పిఱుందకువచ్చి, పృష్ఠంబును మూఁగొనుచు, ముట్టిగదలించుచూ పైకి
మెడనెత్తుచూ, పాదంబుతో నేల రాయుచూ, మఱల మొదటివోటనే
మూఁగొనుచునుండి, యొక్కయురుకున దానిమీఁది కెగరినది. అటుల
నొకదానిమీఁద నొకటియుండి కొంతసూరము పరుగెత్తుటలో పట్టుదప్ప
యాడులేడి, పాతీపోయినది. మగది, యుదరంబుక్రింద నూచవంటి
దాని నొకటి మాటిమాటికి నిక్కించుచు నుండినది.

నేనంతవరకు నేయొచ్చెమునులేక నహాయికముగాఁ బెరిగినదాన
నగుట విరించి యేయే యవయవంబు లెందుకొకకు నిర్మించినాడో వాని
నుపయోగించుకొనుట యెటులో డెలియదు. కాని యప్రియత్నంబుగా
నాచేయి భగోపరిభాగంబు దాఁకినది. అచ్చటనంతయుఁ జెమ్మలి తడిసి
యుండినది. నాకా వెనుకముందులెఱుంగని యావేశములో నొక
వింతయాలోచన దోచినది. నే నాడులేడివలెనై నచో నదియేమి
చేయునో జూతమనిపించినది. సమీపించి, దానిఁ దాకుచు నేలకు
వంగితిని. వంగుటయేతడవుగ నాలేడి నామీఁద కెగిరి, వెన్నున ముంగా
ల్లదిమినది. నా పిఱుందులసందున నేదియోజూరబడి వెనుకకుపోయి,
కలయఁగ్రుమ్ముచు, స్థానమువెదకుకొని, భగముపెదవులఁదాఁకి, గ్రుచ్చుకొని
లోనికిదిగఁజూచుచున్నది. నాకుఁ దమిహెచ్చి, వెనుకకు నడుమునూపితిని.
అంత మఱికొంచెమెక్కినది. చిక్కినది జాతీపోకుండ లోతొడలతో
బిగియించి పట్టితిని.

నాకాసుఖ మెంతకాలమో నిలువలేదు. లోననుండి జిలజిలమని తడిపొచ్చె, లేడిశిశ్నము ముడుచుకొనిపోయినది. అంతనది దిగి యేమియు నెఱుంగనిదానివలె దానితోవ నది పోయినది.

నాకు మాత్రమేమాత్రమును దృష్టిదీటక నింక నాపనికే మొగము వాచితిని. మఱియొకలేడి రాదా, యని కాచుకొనియుంటిని.

నానోము వేయిరెట్లుగఘలించినది. వచ్చినది, నోరెఱుంగని జంతువుకాదు. జవసత్వములూరుచున్న యువకుండు. వేటకై వచ్చిన వాడుగాఁబోలు వెంట జాగిలమున్నది. ఆతనిఁజూడగానే నాకెక్కడలేని భయముగలిగినది. దిసమొలతో నున్నాను. ఏమనుకొనునో? ఏమిచేయునో. ఒంటరిగాఁ జిక్కితిని. కూకవేటు దూరంబున నెవ్వరునులేరు: నాచీరెయు అవికయు నెచ్చటనో యావలనున్నవి.

ఏమియుఁదోఁపక నటులనే నిలుచుంటిని, ఆతఁడు సమీపించుచున్న కొలఁదిని నాకు కంపమెక్కునై నది.

‘నీవు వనకన్యకవా?’

ఆతనియూర్పు నాచెంపలదాఁకుచున్నది. ఏమియుఁ జెప్పనోరాడక కనులుమూసికొంటిని.

‘ఎవరై నను నిన్ను వదలను’ అనుచు, నా చన్నొడిసిపట్టి రెండవ చేయి నడుముమీఁదుగానై చి దగ్గరకులాగుకొని పెదవికొఱికినాఁడు. నాకాచురుకులో బాధకన్న తీయందనమే యెక్కువగాఁగానుపించినది. ఆతని నల్లుకొనిపోవు తీవవలె చేతులు మెడకుపెన్పవై చితిని.

దేహంబు లొకటికొకటి హత్తుకొనిపోయినవి. నాకొడలనందున కేసయో నిలుపుగా నుబుకుచుఁ దగిలినది. ఆస్పర్శతో కలవరమంది కాఁగిలి విడిచితిని. ఆతఁడునవ్వుచు, నిలుచున్నచోటనే కట్టుబట్ట దిగవిడిచి నాఁడు. బాకుపిడివంటిది, నిగుడియున్నది. అదికొంచెము పైకినిక్కుచు నన్నుబిలచుచున్నటులఁ దోచినది. అంతటితో నాసిగ్గు పటాపంచలై నది.

ఒక్కగంతులో ధగ్గఱఱజేరి యాచిటుతరోకలిని చేతనందుకొనఁ జూచితిని గాని యది యిముడలేదు, చేతనిముడుటలో పైచర్మము వెనుకకు పోయి, మంచులోఁదడిసిన మందారపువ్వువంటి ద్రవసహితమైన యెఱ్ఱని తల చిటుపెదవులతో వెలికివచ్చినది. ఆ తడి నాచేతికంటినకొలఁదిని, నాభగము మజ్జింత యూటలూరసాగినది.

ఈసందర్భచోత్సవములో నేనుండి యాతఁడేమి యొనర్చుచున్నది గమనించుటలేదు గాని, గుబ్బలు గోరులుదిగునట్టుగా పట్టుకొని పెదవి కందిపోవునట్టుగా ముద్దిడుకొనుచు, క్రిందకుఁ బడద్రోసినాఁడు. పాదముల వద్ద గూర్చుండి తొడలు విడదీసి, లోనికిఁజరిగి, భగము పెదవులయంచున నాపాలిటి యస్మృతదండంబును దాకించి పెదవులు చేతులతోవిడఁదీయుచు మెల్లగాఁద్రోయ మొదలిఁడినాఁడు. ఆతఁడటుల జేయుచున్నకొలఁదిని మేనుమఱువఁజొచ్చిన పారవశ్యములోనే వింతపడఁజొచ్చితిని. 'నా కంత రంధ్రమున్నదా! బడితెవలెనున్నదే! దానినంతయు ద్రోయవలెనన్న నెటులఁబట్టుకో?' ఇంతలో దానిఁనియది జూచుకొనుచునేయున్నది. లోనికి చొచ్చుకొనుచున్నకొలంది, యన్నలావుచాలక కాబోలు నింక పెరుగుచున్నది.

ఆవంచకుఁడటుల నెమ్మదిగా ద్రోయువాఁడటులనేయొనరింపక నొక్కత్రోపుతో సరాసరి దానినంతయు దూర్చినాఁడు. నొప్పిచే కెవ్వఁగుని యఱచి వదలించుకొన జూచితినిగాని, యాతఁడు నాచనుల గుత్తంబుగాఁబట్టుకొని, యింకనేమైన రవంతమిగిలియున్నదేమో దానిని గూడ నెట్టినాఁడు. మాయురువరి శవ్వమహారణ్యంబులు నేకములైనవి.

వెనుకకు క్రమముగాలాగి, యూపుగా ముందటకు నెట్టుచున్నాఁడు. ఒక్కొక్కతాఁకు నాకు బొడ్డుఫకుఁదగులుచున్నది. 'నొప్పి' యని కేకలు వేయుచు గునియుచునుంటినేగాని భగమున నిరుకుకొనినదానిని వదలించు కొనవలయునని లేదు. క్రమముగా బాధ పులకరింతగామాఱినది. ఆతనిమెడకు చేతులులంకెలువైచి మీఁదకులాగుకొని యదిమిప్పితిని. ఆతఁడు 'యివ్వు డెట్టులనున్నది. ఇంకనూ ద్రోయనా యాయూపు

చాలునా?" యని నవ్వి నాఁడు. నేను చిఱునవ్వుతో భగముపెదవులతో నాతని కామదండమును జప్పరించి తోనికి లాగుకొంటిని. ఇంక రెట్టించిన భగముతోఁ గ్రుమ్ముటప్రారంభించినాఁడు. అబ్బబ్బ! ఆపోటులయందలి మృందనమేమనను?

అటు లెంతసేపుంటిమో, కొంతతడవున కాతఁడు నాయోనిలో కలజలఁగార్చి, దండంబును వెనుకకులాగికొని లేచినాఁడు. అనితొలుతటి వలె బిట్టబిగిసియుండక వ్రాలిన ధ్వజస్తంభంబువలె నున్నది. దానింజూడఁగనే నాకింకను దమితీతక భగము గులగులలాడఁ జొచ్చినది.

‘ఇంకొకమాటు’ యంటిని. ఆతఁడు, ‘నాకుచాలును, నీకువలయు వో నిదిగో, దీనినిలేపికొని పట్టినంతవఱకు దూర్చుకొనుము’ అని నానర సను వెల్లికిలఁబండుకొని, తనమీదికి నన్నులాగుకొనినాఁడు. నా భగము చెమ్మ మొనకుఁదగులుటతోడనే యాతనిశిశ్నము మఱల నిటారున గడ వలెలేచి, కన్నంబువెదకుకొని జొరబడినది. నేను, నదుమునూపుచు, గాతనికన్న నెక్కుడు తీవ్రముగా లోనబలుకదురునటుల రమింపఁజొచ్చితిని. ద్రవమూరుటచే, ముందుకన్ననిప్పుడు కొంచమువదలై, లింగము తేలి కఁగాబోవుచున్నది. నాకాలావు చాలదు. ఎటులనా యనుకొనుచుండఁగనే నాపాలివేల్పులు వరమొసంగినటుల నాతని జాగిలము నామీఁదకెక్కి, దినుకనుండి దానిమేధ్రమును దూర్చినది. అదిమాత్రములావుతక్కువా? యూరెండునిముడక నాభగము చినిగిపోవునేమో యనుకొంటిని, కాని, దాని కవొకలెక్కా? ఎన్నిశిశ్నంబులైన యవలీల దిగమ్రొంగగలదు.

ఇక, జమిలిరోకళ్లపోటు తగిలినది. వెనుకనుజాగిలము, ముందు నాతఁడు. ఎంతసేపని, యెంతవిగుతుగానని? నాజన్మమున కెన్నఁటికిని ముప్పటిసుఖము మరువలేను. [సశేషము.]

ఎనిమిదవ గ్రంథము.

నా గ ర స ర్వ స్వ ము .

బౌద్ధభిక్షువు పద్మశ్రీ రచించినది.

మహారాజు జగజ్జ్యోతిర్మల్లుని సంస్కృతవ్యాఖ్యతో,
విశేషార్థములను, సంప్రదాయములను విశదీకరించు ఆంధ్ర
వివరణముతో బ్రచురితమగును.

• వాత్సీయనాది కామశాస్త్రప్రణేతలు జెప్పకవిడచిన
కామవ్యవహారసంకేతనము లీగ్రంథమున మాత్రమేకలవు.
అనేక నూతనవిషయముల నెఱిగించు, కూలంకషమగు
రతిశాస్త్రము.

• స్ఫుటముగా బంధవిధానములఁ బ్రదర్శించు చిత్రములు.

అనుబంధము.

నా గార్జున కక్ష పుటము .

• తంత్రాచార్యుడగు సిద్ధనాగార్జునుఁడు గృహచేసిన
తంత్రరాజము. వందలకొలది యనుభవయోగము లీయకాప
నిషదిక గ్రంథమునఁగలవు. ఈ విషయమున దీనిని మించునది
మఱియొకటిలేదు.

కామగ్రంథమాల.

పుదుచ్చేరి.

మహిళా పోలీస్ ఫుల్ టైం పరిశీలనా పట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	77/LA/123/184
పుస్తకం పేరు	బ్రహ్మసంహితా
తారీఖు	29/10/24
ముందు అట్ట	NO
వెనుక అట్ట	NO
మొత్తం పేజీలు	129
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	43 50, 51, 52
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	Tha Nava
పేజీలు విడదీసినది	Tha Nava
స్కాన్ చేసినది	DAVEED
పరిశీలించినది	
లైబ్రరీలో చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	Good